

Algemeen ambtsbericht Irak

Juni 2008

Ministerie van Buitenlandse Zaken
Directie Personenverkeer, Migratie en Vreemdelingenzaken
Afdeling Asiel- en Migratiezaken

1	Inleiding	4
2	Landeninformatie	5
2.1	Basisgegevens	5
2.1.1	Land en volk	5
2.1.2	Geschiedenis	7
2.1.3	Staatsinrichting	8
2.2	Politieke ontwikkelingen	12
2.3	Veiligheidssituatie	16
3	Mensenrechten	29
3.1	Juridische context	29
3.1.1	Verdragen en protocollen	29
3.1.2	Nationale wetgeving	29
3.2	Toezicht	40
3.3	Naleving en schendingen	40
3.3.1	Recht op privacy, persoonlijke levenssfeer	40
3.3.2	Vrijheid van meningsuiting	40
3.3.3	Vrijheid van vereniging en vergadering	42
3.3.4	Vrijheid van godsdienst en overtuiging	43
3.3.5	Bewegingsvrijheid	44
3.3.6	Rechtsgang	51
3.3.7	Arrestaties en detenties	55
3.3.8	Mishandeling en foltering	59
3.3.9	Verdwijningen	60
3.3.10	Buitengerechtelijke executies en moorden	61
3.3.11	Doodstraf	62
3.4	Positie van specifieke groepen	64
3.4.1	Koerden	64
3.4.2	Fayli-Koerden en Irakezen van Iraanse afkomst.	64
3.4.3	Turkmenen	65
3.4.4	Palestijnen	66
3.4.5	Dienstplichtigen / militairen	67
3.4.6	Vrouwen	67
3.4.7	Minderjarigen	72
3.4.8	Leden van de voormalige Ba'athpartij	74
3.4.9	Werknemers van de coalitie, de nieuwe regering, internationale organisaties, ambassades en militairen	75
3.4.10	Religieuze groepen	76
3.4.11	Homoseksuele mannen en vrouwen	83
4	Migratie	86

4.1	Migratiestromen	86
4.2	Binnenlands ontheemden	91
4.3	Activiteiten van internationale organisaties	92
4.4	Standpunt van UNHCR ten aanzien van Irak	94
Bijlage 1. Samenstelling Iraakse regering		96
Bijlage 2. Zetelverdeling in het parlement		98
Op 16 maart 2006 is het parlement voor het eerst in een inaugurele zitting bijeengekomen.		98
Bijlage 3. Landkaart		99
Bijlage 4. Documenten		100
Geraadpleegde bronnen		101

1 Inleiding

In dit algemeen ambtsbericht wordt de huidige situatie in Irak beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit Irak en voor besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Iraakse asielzoekers.

Verslagperiode

Op 10 februari 2008 is een gedeeltelijk geactualiseerd AAB uitgebracht. In de genoemde actualisering zijn slechts die paragrafen of hoofdstukken geactualiseerd die van bijzonder belang zijn voor de asielpraktijk en/of het asielbeleid. Wat betreft de andere, niet-geactualiseerde, paragrafen bleef de tekst staan uit het vorige algemene ambtsbericht. Deze gedeeltelijke actualisering is afgerond op 10 februari 2008.

In vervolg hierop geldt ten aanzien van het onderhavige algemeen ambtsbericht de verslagperiode 11 februari tot 14 juni 2008 voor de volgende paragrafen:

- Paragraaf 2.3. Veiligheidssituatie.
- Paragrafen 3.4.1 -3.4.11. Positie van specifieke groepen.
- Paragraaf 3.4. Activiteiten van internationale organisaties in Irak.
- Paragraaf 4.4. Standpunt van de UNHCR.

Voor de overige paragrafen geldt de verslagperiode van 1 juni 2007 tot 14 juni 2008.

Bronnen

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen vertrouwelijke rapportages van de Nederlandse vertegenwoordiging in Irak en van andere relevante Nederlandse vertegenwoordigingen aan dit algemeen ambtsbericht ten grondslag.¹

In het algemeen ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

---

¹ Naar aanleiding van de veiligheidssituatie in Irak waren tijdens de verslagperiode de mogelijkheden voor onderzoek in Irak aan beperkingen onderhevig.

2 Landeninformatie

2.1 Basisgegevens

2.1.1 Land en volk

De Republiek Irak heeft een oppervlakte van circa 437.000 km². De bevolking van Irak werd in 2007 geschat op ongeveer 28,2 miljoen mensen.²

Etnisch en linguïstisch kunnen in Irak onder meer Arabieren, Koerden,³ Turkmenen, Assyriërs en Armeniërs⁴ worden onderscheiden. Schattingen van het percentage Arabieren in geheel Irak variëren van 70 tot 85 %. Schattingen over het percentage Koerden variëren van 15 tot 20 %.

Het CIA World Fact Book schat dat van de Iraakse bevolking 97 % moslim is; en dat van hen 60 tot 65 % sji'itisch is. De sji'itische gemeenschap in Irak bestaat overwegend uit Arabieren. Blijkens het genoemde World Fact Book zijn Iraakse soennieten (circa 32 tot 37 % van de moslims) met name Koerden (18 tot 20 % van moslims) en Arabieren (circa 12 tot 15 % van de moslims).^{5 6} Daarnaast bestaan er diverse religieuze minderheden, waaronder christenen⁷, mandeërs⁸ en yezidi's.⁹

De Republiek Irak was sinds het einde van de Golfoorlog in 1991 de facto in twee delen uiteen gevallen, waarbij Noord-Irak¹⁰ was onttrokken aan het centrale gezag

---

² CIA World Fact Book – Iraq, 15 april 2008.

³ Zie voor meer informatie over Koerden, Turkmenen en Assyriërs hoofdstuk 3.

⁴ Het aantal Armeniërs in Irak werd in 2001 geschat op circa 20.000. De meerderheid van de Armeniërs is in Bagdad woonachtig. Eveneens zijn er kleine Armeense gemeenschappen in en nabij Mosul, Basrah en Kirkuk. Zie ook algemeen ambtsbericht Centraal-Irak, november 2002.

⁵ Zie ook CIA World Fact Book – Iraq, 15 april 2008.

⁶ De soennitische en de sji'itische islam zijn de grootste geloofsstromingen binnen de islam. Aanhangers van de soennitische islam – soennieten – volgen de 'sunna', de gedragslijn van de profeet Mohammed. Deze is schriftelijk vastgelegd in de verzameling van mondelinge overleveringen over hem (de zogenaamde 'hadith'). Het overgrote merendeel van de moslims ter wereld is soennitisch. Het onderscheid ontstond in de zevende eeuw na een geschil over de opvolging van de profeet Mohammed. Sji'ieten (afkomstig van 'Sji'at Ali' ofwel 'Partij van Ali') zijn de mening toegedaan dat de opvolgers van Mohammed nakomelingen zijn van diens neef Ali, die getrouwd was met Mohammed's dochter Fatima. Zie ook 3.4.10.1 en 3.4.10.2.

⁷ Zie 3.4.10.3.

⁸ Zie 3.4.10.4.

⁹ Zie 3.4.10.5.

¹⁰ Het gebied dat voorafgaand aan de militaire interventie in Irak in het voorjaar van 2003 onttrokken was aan het gezag van Bagdad behelsde ruwweg de drie provincies Dohuk, Erbil en Sulaymaniya alsmede het noordelijk deel van de provincie Kirkuk (Al-Ta'mim), een deel

in Bagdad. De drie noordelijke provincies stonden sindsdien onder controle van de Koerdische partijen PUK ('Patriotic Union of Kurdistan') en KDP ('Kurdistan Democratic Party'), terwijl Centraal Irak onder het gezag van de regering in Bagdad, onder leiding van president Saddam Hoessein, viel. De door de Verenigde Staten geleide militaire interventie in het voorjaar van 2003 heeft aan deze scheiding tussen Noord- en Centraal-Irak een einde gemaakt. De Koerdische regio, bestaande uit de drie Noordelijke provincies, maakt onderdeel uit van de staat Irak, maar heeft wel meer zelfstandige bevoegdheden in vergelijking met andere delen van Irak. De verdeling van bevoegdheden tussen het centrale en decentrale niveau in Irak is vastgelegd in de grondwet en andere relevante wet- en regelgeving, maar is tegelijkertijd nog een belangrijk onderdeel van discussies tussen en binnen de Iraakse regering en parlement, onder andere voortvloeiende uit het lopende proces van herziening van de huidige grondwet.¹¹

Taal

In de grondwet, zijn Arabisch en Koerdisch opgenomen als de twee officiële talen.¹² Hieraan zijn het Turkmeens en het Assyrisch toegevoegd als officiële talen in administratieve regio's waar deze veel worden gesproken.¹³

Midden en zuiden van Irak

Ten zuiden van de gebieden onder bestuur van de Kurdistan Regional Government (KRG) is het Arabisch de algemene voertaal, met uitzondering van de plaatsen en streken waar veel Koerden (bijvoorbeeld Kirkuk) en Turkmenen (bijvoorbeeld Tall Afar) woonachtig zijn. Daar geldt het Koerdisch dan wel het Turkmeens vaak als voertaal. Onderwijs wordt buiten de KRG-gebieden overwegend in het Arabisch gegeven. In dit gebied woonachtige niet-Arabieren (zoals Koerden,

---

van het noorden van de provincie Diyala en een deel van de provincie Nineveh. Voorafgaand aan de militaire interventie in 2003 vielen deze gebieden staatkundig in theorie onder het gezag van Bagdad; in de praktijk hadden de PUK ('Patriotic Union of Kurdistan') en de KDP ('Kurdistan Democratic Party') beide in het door hen gecontroleerde gebied een regering gevormd. Zie verder het algemeen ambtsbericht Noord-Irak, oktober 2002. Voor de volledigheid dient hier dat Kirkuk, Mosul en Khanaqin geen deel uitmaken van de KRG-gebieden.

¹¹ In die regering hebben ook Koerden zitting. Zie over de bevoegdheden 2.1.3. en over de positie van de Koerden, 3.4.1.

¹² Grondwet, artikel 4. Beide talen hebben dezelfde status en worden onder meer gebruikt voor de publicatie van de Iraakse staatscourant, officiële gelegenheden (als parlementaire vergaderingen, de raad van ministers, rechtspraak, etc.), publicatie en erkenning van officiële documenten in deze twee talen (in hoeverre in de praktijk alle officiële documenten daadwerkelijk altijd tweetalig zijn is niet bekend). Ook op scholen en in de federale instellingen in het gebied van de 'Kurdistan Regional Government' (KRG) is het Koerdisch de eerste taal.

¹³ Artikel 4 lid 4 van de grondwet stelt dat de "Turkmen and Syriac Language are two other official languages in the administrative units in which they represent the density of the population". Vooralsnog zijn geen nadere criteria bekend voor "density of the population".

Turkmenen en Armeniërs) zijn vaak ook, naast de taal van de minderheid waartoe zij behoren, in meer of mindere mate het Arabisch machtig. De meeste mandeërs en ook sommige christenen hebben inmiddels het Arabisch als moedertaal.

KRG-gebieden

Het Koerdisch geldt in de KRG-gebieden als eerste officiële taal. Arabisch werd sinds 1991 steeds minder gebruikt in schriftelijke stukken van de KDP en PUK (later de KRG). Arabisch heeft op basis van de grondwet in de KRG-gebieden officieel dezelfde status als het Koerdisch.¹⁴ Het gebruik van de Arabische taal is in dit gebied in het laatste decennium afgenomen.¹⁵

In de KRG-gebieden worden verschillende Koerdische talen gesproken.¹⁶ Onderwijs op primair, secundair en tertiair niveau wordt sinds 1991 gegeven in het Koerdisch. Arabisch wordt gedoceerd als vreemde taal. Arabisch is in de KRG-gebieden een verplichte vreemde taal op basisscholen voor leerlingen vanaf vier jaar. Op secundair niveau is Arabisch een eindexamenvak. Op tertiair niveau wordt Arabisch eveneens als verplicht vak onderwezen. In de grondwet is voorts opgenomen dat men het recht heeft onderwijs in de moedertaal¹⁷ te volgen. In het gebied onder controle van de KRG/KDP kan men onderwijs – op primair en secundair niveau – in het Sureth¹⁸ volgen. Er zijn voorzover bekend geen scholen die Sureth-talig onderwijs aanbieden in het KRG/PUK-gebied.

2.1.2 Geschiedenis

Na meer dan dertig jaar van uiterst repressief bestuur in Irak is het bewind van president Saddam Hoessein in het voorjaar van 2003 door middel van een door de Verenigde Staten geleide militaire interventie beëindigd.¹⁹ Vervolgens voerde de ‘Coalition Provisional Authority’ (CPA) en vanaf juli 2003 ook de ‘Iraqi Governing Council’ (IGC) het bestuur over Irak.²⁰ Op 1 juni 2004 trad een nieuwe tijdelijke regering (interimregering) aan, die tot april 2005 verantwoordelijk was

---

¹⁴ Grondwet, artikel 4 lid 3.

¹⁵ Vooral onder ouderen is men het Arabisch nog machtig. Jongere Koerden, die geen onderwijs in het Arabisch hebben genoten, of Koerden afkomstig van het platteland spreken soms weinig Arabisch.

¹⁶ In het Koerdische noorden worden het Badini en het Sorani het meest gebruikt.

¹⁷ Op grond van artikel 4 van de nieuwe grondwet hebben Irakezen het recht om hun kinderen onderwijs te geven in hun moedertaal, zoals de taal van de Turkmenen, Assyriërs of Armeniërs, op overheidsscholen, of in elke andere taal op privéscholen.

¹⁸ Het Sureth is een neo-Aramese taal die wordt gebruikt door Assyrische en Chaldeeuwse christenen. Zie ook algemeen ambtsbericht Centraal-Irak, november 2002.

¹⁹ Zie voor een beschrijving van de situatie in Centraal-Irak en Noord-Irak voorafgaand aan de militaire interventie onder meer de algemene ambtsberichten Centraal-Irak, november 2002, mei 2003 en Noord-Irak, oktober 2002, mei 2003.

²⁰ De IGC wees in september 2003 een tijdelijk kabinet aan. De CPA behield het vetorecht over beslissingen van de IGC. Zie ook algemeen ambtsbericht Irak, januari en juni 2004.

voor het bestuur van Irak, met inbegrip van het gebied dat voorheen onder het gezag van de Koerdische partijen PUK en KDP stond.

In het voorjaar van 2005 startte het parlementaire constitutionele comité (PCC), voornamelijk bestaande uit sjii'itische en Koerdische parlementariërs, met het opstellen van een ontwerp-grondwet. Op 28 augustus 2005 werd de nieuwe grondwet gepresenteerd in het Iraakse parlement, dat het document zonder stemming accepteerde. Op 15 oktober 2005 vond in heel Irak het referendum inzake de nieuwe ontwerp-grondwet plaats. De bevolking heeft met 78,59 % van de stemmen de nieuwe grondwet goedgekeurd.²¹ Op 15 december 2005 vonden verkiezingen plaats, waarvan de uitslag leidde tot het eerste parlement na de val van Saddam Hoessein dat in principe een volle termijn van vier jaar zou moeten zitten.²² Op 20 mei 2006 is de eerste niet-interim regering van Irak na 2003 ingesteld, waarmee tevens de grondwet in werking is getreden.²³

Saddam Hoessein is in 2006 door het Iraaks hooggerechtshof in Strafzaken (SICT) in eerste aanleg en in hoger beroep ter dood veroordeeld voor misdaden tegen de menselijkheid gepleegd tegen inwoners van Dujail in 1982. Op 30 december 2006 is Saddam Hoessein ter dood gebracht.²⁴

2.1.3 Staatsinrichting

Op 8 juni 2004 nam de VN-Veiligheidsraad (VNVR) unaniem resolutie 1546 aan. Deze resolutie legde een politiek tijdschema vast, dat eind 2005 uitmondde in verkiezingen en in 2006 resulteerde in het aantreden van een democratisch gevormde regering.²⁵

In de periode van 28 juni 2004 tot de inwerkingtreding van de Grondwet in 2006 bood de 'Law of Administration for the State of Iraq for the Transitional Period' (ook wel 'Transitional Administrative Law', TAL), de grondslagen voor het bestuur van Irak.²⁶

---

²¹ De totale opkomst bij het referendum bedroeg 63%. 78.59 % van de stemmen is voor en 21.41 % van de stemmen is tegen de grondwet uitgebracht. In twee provincies is de grondwet afgewezen door meer dan twee derde van de kiezers: Anbar en Salahuddin. In een derde provincie, Nineveh, werd de grondwet eveneens afgewezen, maar slechts met 56 %; BBC News, 25 oktober 2005.

²² Zie verder 2.2.

²³ De regering is in principe benoemd voor vier jaar.

²⁴ Zie hierover verder 3.1.2.

²⁵ Onder meer: RFE/RL Iraq Report, vol 9, nr 21, 26 mei 2006; New York Times, Washington Post, 21 mei 2006, UN News, 20 mei 2006.

²⁶ Begin maart 2004 is de 'Transitional Administrative Law' (TAL) aangenomen. Zie ook www.cpa-iraq.org. Zie voor een verdere beschrijving van de TAL en van de Iraakse staatsinrichting van 28 juni 2004 tot eind januari 2005, het algemeen ambtsbericht Irak april 2006, paragraaf 2.1.3.

Zoals geformuleerd in de nieuwe grondwet kent de Republiek Irak een federale structuur op basis van een parlementaire democratie. Naast de federale overheid zijn er op basis van de grondwet decentrale entiteiten, waaronder regio's,²⁷ provincies en lokale entiteiten.²⁸ In de nieuwe grondwet wordt eraan herinnerd dat Irak een van de stichters van de Arabische Liga is,²⁹ waarmee de Arabische identiteit wordt benadrukt.

De scheiding der machten is in de grondwet opgenomen. De wetgevende macht wordt gevormd door een direct gekozen wetgevende raad en een federatieraad, waarin vertegenwoordigers van de regio's en de provincies zitting nemen. De uitvoerende macht bestaat uit de president en de ministerraad.³⁰ Voorts zijn de volgende twee comités ingesteld, die niet in de grondwet staan beschreven. Het 'Veiligheidscomité', bestaande uit tien leden, houdt toezicht op de veiligheidsministeries. Het 'Politiek Comité voor Nationale Veiligheid'³¹ bestaat uit 19 leden: de premier en zijn beide plaatsvervangers, de president en zijn beide plaatsvervangers en dertien vertegenwoordigers van de vijf politieke partijblokken. Dit comité komt eens per maand bijeen om overeenstemming trachten te bereiken over belangrijke politieke en veiligheidskwesties. Deze twee comités opereren buiten parlementair toezicht.

Ook op basis van de nieuwe grondwet moeten de federale autoriteiten de eenheid, integriteit en onafhankelijkheid van Irak bewaken en heeft de federale overheid de exclusieve bevoegdheid tot onder meer het formuleren van het buitenlands beleid, het nationale veiligheidsbeleid, het fiscaal en monetair beleid en het beleid met betrekking tot het burgerschap, immigratie en asiel.³²

De door de centrale en decentrale overheden gedeelde bevoegdheden omvatten volgens de grondwet onder meer de organisatie en het beheer van de douane, elektriciteitsvoorziening, als ook het beleid op het gebied van milieu, gezondheid, onderwijs, alsmede planning en ontwikkeling.

Op 13 februari 2008 is de zogenaamde Wet op de provinciale bevoegdheden aangenomen.³³

---

²⁷ Een regio kan uit twee of meer provincies bestaan en voorziet (evenals individuele provincies) in wetgevende, rechtsprekende en uitvoerende bevoegdheden die niet exclusief zijn voorbehouden aan de federale regering.

²⁸ Grondwet, Sectie IV, zie hierover ook Sectie III.

²⁹ Grondwet, artikel 1, artikel 3: "(...) a founding and active member of the Arab League".

³⁰ Grondwet, artikel 46 e.v.

³¹ Dit comité wordt ook wel de Politieke Raad voor Nationale Veiligheid genoemd, zie verder ook 2.2.

³² Grondwet, artikel 108.

³³ Zie hierover ook 2.2.

Grondwetsherziening

In de grondwet is een provisie opgenomen om een herziening van de grondwet na de totstandkoming van het gekozen parlement mogelijk te maken.

In september 2006 heeft het Iraakse parlement een commissie ingesteld, zoals voorzien in artikel 142 van de grondwet, die een herziening van deze grondwet zal voorbereiden op een aantal punten, waarop bij het opstellen van de grondwet nog geen overeenstemming kon worden bereikt.³⁴

Op 11 oktober 2006 heeft het parlement na moeizame discussies een wet goedgekeurd, op basis waarvan in 2008 provincies onder bepaalde voorwaarden mogen worden samengevoegd in meer autonome regio's. Deze wet vloeit mede voort uit artikel 142 van de Grondwet.³⁵

KRG-gebieden

De KRG-gebieden functioneren de facto grotendeels autonoom. De nieuwe grondwet erkent de KRG als officiële regering over de drie noordelijke provincies Erbil, Dohuk en Sulaymaniya,³⁶ die één administratieve regio vormen. Ook in een aantal gebieden die grenzen aan de KRG-regio en waar een groot aantal Koerden wonen, zoals de regio rondom Mosul (de provincie Nineveh) en een deel van Kirkuk, is er sprake van invloed vanuit de KRG-regio.³⁷

Na afloop van een onderling conflict midden jaren '90, vormde de KDP het feitelijke gezag over het noordwestelijke deel van de Koerdische regio en de PUK over het meer zuidoostelijk gelegen deel. Na de val van het regime van Saddam Hoessein in 2003, was er sprake van een verdere verbetering in de verstandhouding en samenwerking tussen de KDP en PUK. In januari 2006 ondertekenden President Barzani en President Talabani, in hun hoedanigheid van voorzitter van respectievelijk de KDP en de PUK, een overeenkomst die de weg

---

³⁴ De belangrijkste onderwerpen waarover bij het opstellen van de grondwet nog geen overeenstemming was bereikt waren federalisering, de zeggenschap over grondstoffen en de status van de stad Kirkuk. Op 27 september 2006 zijn 24 van de 27 leden van deze commissie benoemd. Zie over de samenstelling van de commissie het algemeen ambtsbericht december 2006, 2.2.

³⁵ Hiertoe dienen te zijner tijd referenda in de betreffende provincies plaats te vinden.

³⁶ Grondwet, artikel 113.

³⁷ Tevens zouden de toegangswegen naar de KRG-gebieden vrijwel geheel onder controle van de KRG staan. Deze wegen zijn voorzien van door peshmerga's, politie en ander veiligheidspersoneel bemande checkpoints. Ook gebieden aan de Iraanse en Syrische grenzen, blijken momenteel wat beveiliging betreft in handen van de KRG. In voorgaande algemene ambtsberichten is aangegeven dat de Koerden tot in Khanaqin de scepter zwaaien en er militair gezien na de val van Saddam Hoessein een gebiedsuitbreiding van circa 20-25% is geweest. Het is onbekend of deze situatie nog voortduurt.

vrijmaakte om de gebieden te verenigen onder één regionaal bestuur.³⁸ Op 7 mei 2006 heeft het Koerdische parlement ingestemd met een nieuwe verenigde regering (bestaande uit KDP- en PUK-ministers tezamen).³⁹ Over de samenwerking tussen de PUK en de KDP bij het opsporen van door een van beide partijen om criminele dan wel om politieke redenen gezochte personen is geen nadere informatie beschikbaar.⁴⁰ De samenwerking tussen de KRG en de centrale Iraakse autoriteiten verloopt niet altijd voorspoedig.⁴¹

Rechterlijke macht

Door de Iraakse autoriteiten wordt gewerkt aan hervorming van de rechterlijke macht in Irak. De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht is formeel in de grondwet geregeld.⁴² ⁴³ Voor wat betreft de onpartijdigheid van de rechterlijke macht kan worden gesteld dat deze onder meer voortvloeit uit het feit dat verschillende publieke en politieke functies of activiteiten onverenigbaar zijn met het beroep van rechter of openbaar aanklager.⁴⁴ In de KRG-gebieden maakt de rechterlijke macht nog deel uit van het ministerie van Justitie.⁴⁵

---

³⁸ Opgemerkt kan worden dat Talabani op het moment van de ondertekening van deze overeenkomst tevens president van de staat Irak was en Barzani aan het hoofd stond van de Kurdistan Regional Government.

³⁹ UNAMI Human Rights Report, 1 mei-30 juni 2006, p. 20.

⁴⁰ Hoewel in de overeenkomst tussen KDP en PUK is bepaald dat de afzonderlijke ministeries worden samengevoegd, zullen enkele ministeries nog gescheiden blijven. Naar verluidt zijn de ministeries van Justitie recentelijk samengevoegd. De KDP en PUK-veiligheidsdiensten, *Asayish*, die ressorteerden onder het ministerie van Binnenlandse Zaken, zouden recentelijk zijn samengevoegd en rechtstreeks onder de KRG-ministerraad zijn gebracht. Hoewel beide diensten officieel zijn samengegaan, blijven de diensten in de praktijk onafhankelijk van elkaar opereren. De ministeries van Peshmerga Zaken, en van Binnenlandse Zaken dienen nog te worden samengevoegd. Zie verder ook 2.3.

⁴¹ Onder meer de verdeling van grondstoffen, defensie aangelegenheden, grensafbakening en de kwestie Kirkuk zijn onderwerpen waarover onenigheid bestaat.

⁴² Grondwet, artikel 85 e.v. Op grond van artikel 93 van de grondwet mogen geen speciale of buitengewone hoven (rechtbanken of tribunalen) worden ingesteld.

⁴³ De federale rechterlijke organisatie bestaat uit onder meer een High Judicial Council, een federaal hooggerechtshof, een organisatie van openbaar aanklagers, een commissie van toezicht en een stelsel van federale hoven, grondwet, artikel 87. Het instellen van rechtbanken, hun absolute en relatieve competentie e.d. zal op basis van artikel 94 van de grondwet bij aparte wet geschieden. Hetzelfde geldt voor de militaire rechterlijke macht, grondwet, artikel 97.

⁴⁴ Grondwet, artikel 96. Zo is het beroep van rechter of openbaar aanklager onverenigbaar met een functie in de wetgevende of uitvoerende macht, of met het lidmaatschap van een politieke partij of het uitvoeren van politieke activiteiten.

⁴⁵ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 6 maart 2007,

Op basis van de nieuwe grondwet worden de leden van het hooggerechtshof, inclusief een aantal rechters en deskundigen op het gebied van de shari'a, door het parlement met tweederde meerderheid benoemd.⁴⁶

2.2 Politieke ontwikkelingen

Het eerste grondwettelijk gekozen parlement⁴⁷ heeft op 22 april 2006 Nouri Al-Maliki als nieuwe minister-president gekozen.⁴⁸ PUK-leider Talabani is in die zelfde zitting van het parlement herkozen als president van Irak.⁴⁹ Bijna een maand later, op 20 mei 2006, kon de nieuwe regering worden gevormd.⁵⁰

Het Iraakse parlement, dat in de Internationale Zone is gevestigd, is sterk verdeeld. Hoewel er in toenemende mate sprake is van politiek debat en besluitvorming, wordt er onvoldoende vooruitgang gemaakt op belangrijke dossiers als bijvoorbeeld de wet inzake de verdeling van natuurlijke hulpbronnen.⁵¹ Ook komt het voor dat het quorum niet wordt gehaald om met de beraadslagingen aan te vangen.

Op 23 juni 2007 heeft het soennitische blok *Tawafiq* zich teruggetrokken uit het parlement, vanwege beschuldigingen tegen de voorzitter van het parlement (en parlamentslid voor *Tawafiq*) van betrokkenheid bij een moordaanslag.⁵² Op 19 juli 2007 is deze partij, die momenteel de parlamentsvoorzitter levert, weer

---

⁴⁶ Grondwet, artikel 90 lid 2.

⁴⁷ Zie voor de opkomst en het stemgedrag bij deze verkiezingen, het algemeen ambtsbericht, december 2006, 2.2.

⁴⁸ Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2006/360, 2 juni 2006; BBC, 22 april 2006; Reuters/ANP/ AFP 22 april; Trouw, 22 april 2006.

⁴⁹ Adel Abdul Mahdi (sji'iet) en Tareq al-Hashemi (soenniet) zijn benoemd tot vice-presidenten. De soenniet Mahmoud al-Mashhadani is op 22 april 2006 gekozen als voorzitter van het Iraakse parlement.

⁵⁰ Drie ministersposten, te weten defensie, binnenlandse zaken en nationale veiligheid, zijn echter pas op 8 juni 2006 ingevuld en goedgekeurd door het parlement. De regering is in principe benoemd voor vier jaar. Zie verder het algemeen ambtsbericht Irak juni 2007, 2.2 en voorgaande.

⁵¹ De Iraakse regering is het op 26 februari 2007 overigens wel eens geworden over een ontwerp-wet inzake de verdeling van de inkomsten grondstoffen, Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2007/126, 7 maart 2007; BBC, New York Times, 27 februari 2007.

⁵² Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007. Op 8 september 2007 kondigde het Iraakse Front voor Nationale Dialoog en op 3 december 2007 kondigde het Iraakse Consensus Front aan weer terug te keren in het Parlement. Onder meer ANP/AFP/RTR/Reformatorisch Dagblad, 3 december 2007.

teruggekeerd in het parlement. In de juni en juli 2007 heeft de Sadristische beweging haar werkzaamheden in het parlement opgeschort.

De soennitische en seculiere partijen trokken zich in de tweede helft van 2007 terug uit de Iraakse regering.⁵³ Er vonden in het voorjaar van 2008 onderhandelingen plaats tussen de regering en soennitische partijen over een eventuele terugkeer in de regering.

De twee voornaamste sji'itische partijen, Dawa'a en SIIC, en de Koerdische partijen KDP en PUK hebben op 16 augustus 2007 het zogenaamde 'vierpartijenakkoord' gesloten. Deze politieke alliantie 'van gematigden' diende om een einde te maken aan de politieke patstelling die was ontstaan door het terugtrekken van de diverse partijen uit de regering.⁵⁴

De regering Al Maliki bestaat thans uit twee Koerdische partijen (KDP en PUK) en twee sjiitische partijen (Dawa'a en Supreme Islamic Iraqi Council, SIIC)⁵⁵

Eind augustus 2007 kondigden de president van Irak Talabani, de KRG-president Barzani, minister-president Al Maliki en de beide vice-premiers aan dat zij overeenstemming hadden bereikt over een regeling waarbij voormalig Ba'athleden niet langer worden uitgesloten van een overheidsbetrekking.⁵⁶ Deze 'Wet op de Hoge Nationale Commissie voor Rekenschap en Rechtvaardigheid', die de uitwerking hiervan is, is op 12 januari 2008 aangenomen door het Iraakse parlement en vervangt de de-ba'athificatiewet van 2003.⁵⁷ Met de nieuwe wet

---

⁵³ Hiermee verlieten 17 ministers de regering. De soennitische ministers van *Tawafaq* trokken zich op 1 augustus 2007 terug uit onvrede over het in hun ogen sektarische optreden van premier Al Maliki, *le Monde*, 1 augustus 2008. Zie ook Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/19, 14 januari 2008; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007. Op 5 augustus 2007 trad de Iraakse Lijst terug uit de regering. Op 15 september 2007 verliet de beweging van Moqtada Al Sadr de Verenigde Iraakse Alliantie, Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007.

⁵⁴ Onder meer *Der Spiegel*, 21 augustus 2007, *Reformatorisch Dagblad*, 17 augustus 2008; AFP, AP, RFE/RL, 16 augustus 2007. Op 26 augustus 2007 heeft Al Hashemi, Vice-President en leider van de soennitische Iraakse Islamitische Partij, zich hierbij aangesloten. Om deze reden wordt er ook wel gesproken over het 'vijfpartijenakkoord'. Zie ook Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007.

⁵⁵ Al Maliki kan nog rekenen op 136 van 275 stemmen van afgevaardigden, inclusief de stemmen van de diverse Koerdische groeperingen.

⁵⁶ Een kleine groep hoge leden blijft van iedere overheidsbetrekking echter uitgesloten, *New York Times*, 13 januari 2008; Reuters, 12 januari 2008. Zie ook 3.4.8.

⁵⁷ De wet is op 3 februari 2008 geaccordeerd door de presidentiële raad. Over de precieze uitleg en reikwijdte van de bepalingen in deze wet verschillen de meningen overigens, *New*

kunnen meer voormalige Baathleden dan voorheen weer in aanmerking komen voor een functie bij de overheid of een pensioen van overheidswege.

Na de onlusten en gevechten tussen het Badr-corps (gelieerd aan regeringspartij SIIC⁵⁸) en het Mehdi-leger (Al Sadr),⁵⁹ hebben de leider van het SIIC, Al Hakim, en Moqtada Al Sadr op 6 oktober 2007 een overeenkomst gesloten om verder geweld tussen hun beider aanhangers te voorkomen. Op 4 november 2007 hebben zij een gezamenlijk comité opgericht om dit te bewerkstelligen.⁶⁰

Premier Al Maliki en de Amerikaanse president Bush ondertekenden op 25 november 2007 de 'Principeverklaring voor een Lange Termijn Relatie van Samenwerking en Vriendschap tussen de Republiek Irak en de Verenigde Staten van Amerika'. Deze onderhandelingen over de samenwerkingsrelatie tussen Irak en de VS op diverse terreinen, waaronder de militaire relatie dienen voor eind 2008 te worden afgerond. Uitgangspunt is dat de inzet van Amerikaanse troepen na 2008 niet langer meer gebaseerd dient te zijn op een resolutie van de VN Veiligheidsraad, maar op een bilateraal samenwerkingsakkoord.⁶¹

Het parlement nam op 13 februari 2008 zijn drie wetten aan, te weten:⁶²

- de begrotingswet over 2008;
- de wet op de provinciale bevoegdheden, die tevens provinciale verkiezingen in oktober 2008 mogelijk moeten maken;
- de amnestiewet voor bepaalde gedetineerden.⁶³

De presidentiële raad heeft de begrotingswet en de amnestiewet inmiddels bekrachtigd.⁶⁴ De begrotingswet is inmiddels geïmplementeerd.

York Times, 13 januari 2008; Reuters, 12 januari 2008; International Herald Tribune, 27 augustus 2007; AFP, 27 augustus 2007. Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007. Zie ook Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2007/330, 5 juni 2007.

⁵⁸ Ook de afkortingen ISCI en SICI worden gebruikt.

⁵⁹ Zie hierover 2.3 en het gedeeltelijk geactualiseerde algemeen ambtsbericht Irak, februari 2008.

⁶⁰ Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/19, 14 januari 2008. Zie over gewelddadigheden tussen beide groeperingen verder 2.3.

⁶¹ Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/19, 14 januari 2008. Zie ook der Spiegel, 27 november 2007.

⁶² BBC, 27 februari 2008; International Herald Tribune, 14 februari 2008.

⁶³ Zie hierover 3.1.2. De reikwijdte van de amnestiewet is niet geheel duidelijk.

⁶⁴ Hoewel de presidentiële raad aanvankelijk weigerde de wet op de provinciale bevoegdheden te bekrachtigen en deze terugzond naar het parlement, heeft de raad in een later stadium zijn tegenwerping laten varen; International Herald Tribune, 19 maart 2008.

Op 5 april 2008 nam de Politieke Raad van Nationale Veiligheid⁶⁵ een verklaring aan waarin onder meer is opgenomen, dat alle politieke partijen hun gewapende milities moeten ontbinden op straffe van uitsluiting van het politieke proces. Dit laatste omvat tevens de geplande verkiezingen.⁶⁶ Alle partijen in het Iraaks parlement, m.u.v. de Sadristen, ondersteunden deze verklaring.

De verhouding tussen de Koerden en de andere bevolkingsgroepen in Irak is de laatste maanden enigszins onder druk komen te staan, met name over een geschil tussen Koerdische Regionale Regering (KRG) en de centrale regering over de bevoegdheidsverdeling voor het afsluiten van oliecontracten. De KRG heeft een aantal overeenkomsten afgesloten met (kleinere) buitenlandse oliebedrijven. De nationale olieminister heeft uitgesproken dat de overeenkomsten ongeldig zijn. Tot ongenoegen van de Koerdische partijen in Irak is de deadline van 31 december 2007 niet gehaald voor het houden van een referendum over de toekomstige status van de olierijke regio rondom Kirkuk en die van een aantal andere gebieden die grenzen aan de Koerdische regio.

International Compact for Iraq

Op 27 juli 2006 introduceerde de Iraakse regering en de Verenigde Naties plannen voor een partnerschap van Irak met de internationale gemeenschap, het *International Compact for Iraq (ICI)*, dat tot doel heeft de sociaal-economische ontwikkeling en wederopbouw van Irak te bevorderen, waarbij tevens aandacht wordt besteed aan politieke en veiligheidsvraagstukken.⁶⁷ In New York vond op 20 juli 2007 de halfjaarlijkse bijeenkomst van het International Compact plaats.⁶⁸ Op 29 mei 2008 vond in Stockholm eveneens een ministeriële bijeenkomst van het ICI plaats.

De status van Kirkuk

De status van Kirkuk is nog altijd een heet hangijzer in de Iraakse politiek.⁶⁹ Er zouden zich steeds meer Koerden in Kirkuk vestigen.⁷⁰ Op basis van artikel 140

---

⁶⁵ Zie 2.1.3. over de samenstelling van deze Raad, die ook wel Politiek Comité voor Nationale Veiligheid wordt genoemd.

⁶⁶ Aan deze verklaring wordt ook gerefereerd als de 15-punten verklaring. Zie ook Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008.

⁶⁷ Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2007/126, 7 maart 2007.

⁶⁸ Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007

⁶⁹ Onder meer Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007.

van de grondwet had vóór 31 december 2007 in Kirkuk een referendum over de status van Kirkuk moeten worden gehouden. De Iraakse politieke partijen zijn eind 2007 overeengekomen om de toepassing van de bepalingen in de grondwet met een half jaar uit te stellen. Dit onderwerp ligt in de Iraakse politiek zeer gevoelig. Een groot deel van de Turkmeense en Arabische bevolking verzet zich tegen het houden van een referendum. De speciale vertegenwoordiger van de Secretaris-generaal van de Verenigde Naties speelde bij het bereiken van die overeenstemming een nuttige faciliterende rol. De VN heeft ook voor de komende maanden haar technische assistentie aangeboden.

2.3 Veiligheidssituatie

Algemeen

Er is sinds 2003 veel geweld in Irak. In de periode februari 2006 tot en met omstreeks juli 2007 was er sprake van extreme vormen van geweld en dagelijks een zeer hoog aantal gewelddadige incidenten.⁷¹ Vanaf omstreeks eind augustus 2007 was de veiligheidssituatie in het algemeen verbeterd, waarbij het geweldniveau terug was op dat van vóór 2006.⁷²

Omstreeks maart 2008 was er sprake van een stijging van het geweld en het aantal burgerslachtoffers, vooral in Basra. Dit sloeg tevens over naar andere steden, zoals Bagdad (in de wijk “Sadr-city”), waar het Iraakse leger en de politie een offensief inzetten tegen de daar aanwezige militieën. De Iraakse regering heeft voorts omstreeks mei 2008 de strijd geïntensiveerd tegen de in Mosul aanwezige strijders van Al Qa’ida en andere terroristische groeperingen. Deze hadden in de voorafgaande maanden toevlucht gezocht in Mosul, met toenemend geweld aldaar als gevolg.

In mei en juni 2008 is het geweldsniveau weer afgenomen naar het niveau van voor maart 2008. De veiligheidssituatie in Irak blijft evenwel zeer ernstig.

Het sektarisch geweld in Bagdad, dat in vergelijking met de eerste helft van 2007 aanzienlijk is afgenomen, doch nog altijd bestaat, vindt overwegend plaats in etnisch/religieus gemengde gebieden.⁷³ Ook elders in Irak is er nog sprake van

---

⁷⁰ De Iraakse regering heeft een regeling voorgesteld waarin Arabieren die onder de arabiseringspolitiek in Kirkuk zijn gevestigd een premie krijgen bij het verlaten van Kirkuk. Deze vergoeding bedraagt ruim 20 miljoen Iraakse dinar (circa 12.000 Euro) en het recht op een stuk land in het zuiden van Irak. Voor het verkrijgen van de vergoeding zouden Arabieren zich dienen uit te schrijven uit Kirkuk. Het is niet bekend in hoeverre van deze regeling gebruik wordt gemaakt. Zie verder het algemeen ambtsbericht Irak, juni 2007, 2.2. Ter volledigheid diene dat Kirkuk momenteel geen deel uitmaakt van de KRG-gebieden.

⁷¹ Zie hierover de voorgaande algemene ambtsberichten Irak.

⁷² Zie hierover het gedeeltelijk geactualiseerde algemeen ambtsbericht Irak, februari 2008, 2.3.

⁷³ Dit zou bijvoorbeeld ook gelden voor de wijken Doura en Sha’ab. In het algemeen is er thans nog altijd sprake van dat mensen gedwongen worden hun huis, wijk of woongebied te

geweld. Het geweld doet zich overwegend voor in het midden, en in bepaalde delen van het noorden van Centraal Irak en in het zuiden van Irak. Het geweld vindt onder meer plaats in de omgeving van Bagdad, de soennitische driehoek (Falluja, Ramadi, Samarra, Baquba), en andere plaatsen zoals Tall Afar, Najaf, Tikrit en omgeving.⁷⁴ De veiligheidssituatie in Kirkuk en Mosul is verslechterd.⁷⁵

In de zuidelijke provincies van Irak, waaronder vooral in en rond Basra, vonden tijdens de verslagperiode februari - juni 2008 ongeregelde plaatsen tussen het Mehdi-leger en het Badr-corps, dan wel aan Badr gelieerde veiligheidsorganisaties.⁷⁶

In de KRG-gebieden was het gedurende de verslagperiode rustiger dan in de rest van het land, evenals in de vorige verslagperiode. Op 10 maart 2008 vond evenwel een bomaanslag plaats op een hotel in Sulaymania (KRG-gebied), waarbij een beveiligingsbeambte werd gedood.⁷⁷ Op 11 februari 2008 vond een explosie plaats nabij het Koerdische parlement.

Zie tevens de passage in deze paragraaf met betrekking tot Turkse acties in het grensgebied van Irak met Turkije.⁷⁸

Vormen van geweld

Aanslagen werden gedurende de verslagperiode in het algemeen met name gepleegd met kleine geïmproviseerde explosieven en handvuurwapens.⁷⁹

---

verlaten om sektarische redenen, zij het op een minder grote schaal dan in de vorige periodes. Zie over segregatie van gebieden en wijken uitgebreider het Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, pp.19. e.v., zie ook 31 e.v. Zie ook US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

⁷⁴ Het is niet mogelijk om in het algemeen aan te geven of en in hoeverre er sprake is van een verschil in de veiligheidssituatie tussen stedelijke gebieden en het platteland. Het verschilt van geval tot geval.

⁷⁵ Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008. Zie ook Reuters, 6 april 2008; Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p. 36 e.v. Zie ook US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

⁷⁶ Onder meer IOM Emergency Needs Assessments, 1 juni 2008.

⁷⁷ Tijdens de verslagperiode werden tevens twee autobommen in KRG-gebied gevonden en ontmanteld, Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008.

⁷⁸ Er waren aanwijzingen dat sporadische militaire activiteiten door Iraanse strijdkrachten plaatsvonden, in de vorm van en operaties net over de grens, gedurende het begin van de verslagperiode hebben plaatsgevonden, maar deze konden niet worden geverifieerd. Eind mei zijn aanvallen met indirect vuur door Iraanse strijdkrachten hervat, zo rapporteerde IOM; IOM Emergency Needs Assessments, 1 juni 2008. Tevens zouden er schermutselingen hebben plaatsgevonden tussen PJAK (of PEJAK of PEZAK)-strijders en Iraanse militairen.

⁷⁹ In maart 2008 nam het aantal bomaanslagen toe, BBC, 4 april 2008.

Niettemin vonden ook enkele zware aanslagen, waaronder zelfmoordaanslagen, plaats.⁸⁰ In Bagdad was er gedurende een groot deel van de verslagperiode een toename in het aantal zelfmoordaanslagen en aanslagen met autobommen.⁸¹ Voorts blijkt dat het geweld zich voortdurend verplaatst.⁸² Tevens waren er geregeld gevechten tussen milities en Iraakse troepen, in gevallen gesteund door de MNF-I.⁸³

Er is tevens veel sprake van ontvoering, zowel uit politieke motieven als voor losgeld. Zware misdaad komt eveneens veel voor.⁸⁴

Onderstaande passages gelden voor Centraal en Zuid-Irak, tenzij anders is vermeld.

Doelwitten van geweld

In het algemeen kan worden gesteld, dat het geweld multi-dimensionaal (etnisch, religieus, politiek, crimineel) en soms willekeurig is.⁸⁵ De strijd was gedurende de verslagperiode in toenemende mate ook intrasektarisch.⁸⁶ Het is niet altijd duidelijk in individuele gevallen of een persoon doelwit was vanwege zijn of haar (al dan niet vermoede) religie, etniciteit, werkzaamheden, inkomsten of een combinatie van factoren. Evenmin is steeds duidelijk wie verantwoordelijk was voor individuele veiligheidsincidenten.

---

⁸⁰ Bijvoorbeeld in Bagdad, Reuters, ANP, 4 juni 2008; Mosul, BBC, 2 juni 2008; Baquba, Reuters, NOS, 15 april 2008; Reuters/AP/NRC Handelsblad, 4 april 2008 en in Karbala, International Herald Tribune, 18 maart en the Independent, 25 februari 2008. Zie met betrekking tot Kirkuk, Mosul en Samarra, Karbala ook UNICEF Iraq, 'Update for Partners on the Situation of Children in Iraq, First Quarter 2008. Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008.

⁸¹ Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008.

⁸² Er zijn aanwijzingen dat tijdens het *Baghdad Security Plan* en nadien terroristen en geweldadige acties zich naar de periferie van Bagdad en aangrenzende provincies verplaatsten, maar bijvoorbeeld ook samentrekken in Kirkuk, Mosul en omgeving. Onder meer Reuters, 6 april 2008; le Figaro, 12 februari 2008.

⁸³ Zie bijvoorbeeld Reuters, 10 april 2008, m.b.t. de gevechten in Sadr City in Bagdad en New York Times, 20 april 2008 en ANP/Reuters, 7 april 2008, m.b.t. gevechten in Basra.

⁸⁴ Zie ook Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008; Reuters, 6 april 2008; International Crisis Group, Middle East Report, No 72, 'Iraq's Civil War, the Sadrists and the Surge', 7 februari 2008.

⁸⁵ Zie ook Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2007/330, 5 juni 2007; UNAMI Human Rights Report, 1 april - 30 juni 2007, p. 2 e.v.

⁸⁶ Bijvoorbeeld de ongeregeldeheden tussen aanhangers van de politieke partij Fadila, de SHIC en volgelingen van Al Sadr in het zuiden van Irak.

Er is in Irak sprake van etnisch en/of religieus gemotiveerd geweld.⁸⁷ Het overgrote deel van het sektarisch geweld bestaat uit aanslagen van soennitische extremisten en milities gericht tegen de sji'itische bevolking dan wel sji'itische extremisten en milities tegen de soennitische bevolking.⁸⁸ Ook tegen minderheidsgroeperingen in Centraal Irak als bijvoorbeeld christenen of yezidi's worden door islamitische extremisten aanslagen gepleegd.⁸⁹

Er vinden daarnaast aanslagen plaats tegen Irakezen die samenwerken met de regering, met internationale organisaties of diplomatieke vertegenwoordigingen, met buitenlandse bedrijven of met de *Multi National Forces in Iraq* (MNF-I).⁹⁰ Doelwit van aanslagen zijn onder meer politici en hun familie, ambtenaren, personeel van het veiligheidsapparaat (vooral politie en leger), tolken of Irakezen die op andere wijze voor de regering, internationale organisaties en bedrijven in Irak werken, rechters en advocaten, alsook Iraakse journalisten en personen die voor hen werken.^{91 92} Er zijn berichten van geweld tegen artsen en verpleegkundigen in ziekenhuizen, maar ook daarbuiten en tegen academici.⁹³ Naast bovengenoemde beroepsgroepen zouden ook studenten en docenten, artiesten, sportlieden en mensen werkzaam in de sport doelwit zijn van geweld.⁹⁴

---

⁸⁷ Dit geldt voor Centraal Irak. Onder meer US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007. Zie ook Human Right Watch, World Report 2008. Zie verder de paragrafen 3.4.1.- 3.4.4 en 3.4.10.

⁸⁸ Onder meer US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007; Zie ook Human Right Watch, World Report 2008. Zie verder de paragrafen 3.4.1.- 3.4.4 en 3.4.10.

⁸⁹ Hierbij worden onder meer genoemd: Yezidi, Assyrische christenen, Palestijnen, Joden, Fayli-Koerden, Chaldeërs en Mandeeërs.

⁹⁰ Zie ook 3.4.8. Zie hierover het algemeen ambtsbericht juni 2007, 2.3.

⁹¹ Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008; Reuters/AP/NRC Handelsblad, 4 april 2008; Reuters, 2 april en 27 maart 2008; Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p. 32 e.v.

⁹² In maart 2008 steeg het aantal aanvallen met indirect vuur op de internationale zone sterk. In de maanden nadien kwamen dergelijke aanvallen geregeld voor. Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008; New York Times, 28 april 2008, Reuters, 27 april 2008.

⁹³ Onder meer Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.8.

⁹⁴ Aan deze beroepsgroepen – alsmede die elders in de de paragrafen 2.3 en 3.4. genoemd – werd door de UNHCR expliciet gerefereerd in de zogenaamde Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers van augustus 2007. Deze richtlijnen beschreven echter de periode juli 2005 tot en met februari 2007. In het addendum op deze richtlijnen van december 2007 wordt aan 'professionals' gerefereerd.

Ook is er geweld tegen buitenlanders, al dan niet (verondersteld) verbonden aan de regering en/of de MNF-I.

De VN heeft tijdens deze en vorige verslagperiodes verschillende keren benadrukt, dat vooral Iraakse burgers het slachtoffer zijn van het geweld.⁹⁵ De Secretaris-generaal van de Verenigde Naties vulde aan, dat het geweld alle etnische groepen en gemeenschappen, inclusief de minderheden, treft.⁹⁶

Bij operaties van de *Multinational Forces in Iraq* (MNF-I) tegen opstandelingen en milities vielen tevens burgerslachtoffers.⁹⁷

Het totale aantal dodelijke burgerslachtoffers als gevolg van diverse gewelddadigheden, dat in het najaar van 2007 gedaald was, steeg sterk in maart 2008,⁹⁸ vooral als gevolg van het door de Iraakse regering ingezette offensief tegen milities in Basra en Bagdad. In mei 2008 nam dit aantal volgens officiële cijfer weer iets af.⁹⁹

Verantwoordelijken voor geweldpleging.

De verantwoordelijkheid voor het geweld ligt onder meer bij aanhangers van het voormalige Iraakse bewind van Saddam Hoessein. Daarnaast is een groot deel van het geweld in de verslagperiode toegeschreven aan de verschillende – met name sji'itische – milities en daaraan gelieerde doodseskaders.¹⁰⁰ Er is voorts sprake van geweld door soennitische opstandelingen en Al Qa'ida (gelieerde) groeperingen.¹⁰¹

---

⁹⁵ Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007; UNAMI Human Rights Report, 1 april - 30 juni 2007, pp. 2, 7; zie ook Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p. 31. Zie verder het algemeen ambtsbericht Irak, december 2006, 2.3.

⁹⁶ Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007.

⁹⁷ Reuters, 11 en 10 april 2008; New York Times, 7 april 2008; ANP, 6 april 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international Protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p. 31 e.v.

⁹⁸ BBC, Reuters, 1 april 2008; dit betreft het aantal dodelijke burgerslachtoffers in Centraal Irak. Zie 3.3.10 voor wat betreft aantallen gewelddadige burgerslachtoffers in de maanden januari en februari 2008.

⁹⁹ Zie 3.3.10 voor aantallen gewelddadige burgerdoden in de maanden april en mei 2008.

¹⁰⁰ Zie ook 2.3 onder milities.

¹⁰¹ Onder meer Independent, 25 februari 2008. Ook buitenlandse strijders zouden nauw betrokken zijn bij aanslagen.

Tijdens de vorige verslagperiode kwamen verscheidene mensen om bij een schietincident waarbij een particuliere beveiligingsfirma was betrokken.¹⁰² Incidenten zijn in deze verslagperiode niet gemeld, maar kunnen evenmin worden uitgesloten.

Milities en opstandelingen

Veel geweld wordt aan milities toegeschreven. Er bestaan in Irak tientallen gewapende milities al dan niet verbonden aan politieke en religieuze partijen en/of groeperingen dan wel aan bepaalde ministeries.^{103 104} Enkele grote milities zijn: het Mehdi-leger (*Jaysh al Mahdi*) gelieerd aan Moqtada Al Sadr,¹⁰⁵ en de Badr organisatie of Badr-corps, verbonden aan de *Supreme Iraqi Islamic Council* (SIIC of SICI). Er is sprake van versplintering van milities. Er is tevens onderlinge strijd tussen de verschillende sji'itische milities.¹⁰⁶

---

¹⁰² Er zijn overigens meer gevallen bekend waarin burgers slachtoffer werden van het gebruik van geweld door beveiligingsfirma's, zij het niet over deze verslagperiode. Er zijn over de vorige verslagperiode incidenten bekend waarbij de volgende firma's waren betrokken: Blackwater, Unity Resources, DynCorp, zij het dat deze in de vorige verslagperiode plaatsvonden, Amnesty International en Almco, MDE 14/001/2008, maart 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 12.

¹⁰³ Er zijn enerzijds naar verluidt in Centraal Irak buiten de genoemde veiligheidsorganisaties circa 145.000 gewapende personen 'in dienst' van diverse ministeries, waaronder het ministerie van Binnenlandse Zaken. Deze personen worden in principe ingezet in het kader van de bescherming van personen, gebouwen, of transporten. Dat zij echter ook andere, gewelddadige activiteiten uitvoeren, al dan niet in opdracht van hun broodheren, is niet uitgesloten. Milities van Sadristen en Badristen hebben anderzijds via politieke lijnen invloed in de regering.

¹⁰⁴ Milities in Centraal Irak uiten bedreigingen onder meer door middel van dreigbrieven, per telefoon alsmede via direct contact daarnaast wordt van het internet gebruik gemaakt voor het uitdragen van – al dan niet jihadistische – boodschappen. Er is geen nieuwe informatie beschikbaar met betrekking tot de doodlijsten die werden verspreid of op moskeeën werden aangebracht. Eerder rapporteerde de UNHCR dat bijvoorbeeld op (een) website (s) doodlijsten evenwel voorkomen. Al Qa'ida zou lijsten op internet hebben gezet met namen van soennietische stamhoofden die medewerking verlenen aan de zgn. *awakening movement*. Op deze site zouden de naam en/of foto van de vermoorde stamhoofden zijn doorgekruist, Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p. 14.

¹⁰⁵ Het Mehdi-leger is een van de grootste en meest actieve milities en opeert met name in Bagdad en in het zuiden van Irak.

¹⁰⁶ Bijvoorbeeld tussen het Badr-corps en het Mehdi-leger. Voor een globale beschrijving van hun strijd, het algemeen ambtsbericht Irak, december 2006, 2.3. Daarnaast zijn er in het zuiden diverse kleinere milities, al dan niet afsplitsingen van het Mehdi-leger, actief. Deze zijn voornamelijk crimineel van aard. Verder zou er in Babel, Wassit, Diwaniyah en Karbala op beperkte schaal weerstand zijn tegen het Mehdi-leger door andere sji'itische groeperingen, Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p. 15, zie ook p. 11 en p. 45 e.v. van dit addendum.

Onder andere als gevolg van de Amerikaanse *surge*, de opkomst van de ‘ontwakingsbeweging’ en de door Al Sadr in augustus 2007 afgekondigde wapenstilstand is eerder voor een belangrijk deel halt toegeroepen aan de acties van milities in de hoofdstad.¹⁰⁷

Hoewel het staakt-het-vuren afgekondigd door Al Sadr formeel met zes maanden is verlengd, vonden er vanaf maart 2008 nieuwe aanslagen plaats, waarvan aannemelijk is, dat deze zijn gepleegd door leden van het Mehdi-leger.¹⁰⁸ In maart 2008 vond een grootschalige operatie door Iraakse veiligheidsorganisaties plaats, met (logistieke en lucht-) steun door MNF-I,¹⁰⁹ gericht tegen milities in Basra, Hilla, Amara, Al Kut en in verschillende wijken in Bagdad.¹¹⁰ Geweld sloeg ook over naar steden zoals Baquba en Samawah.¹¹¹ Bij deze gewelddadigheden zouden tenminste 700 mensen zijn gedood.¹¹²

Ook vonden tijdens de verslagperiode aan soennitische elementen (waaronder Al Qa’ida) toegeschreven (bom)aanslagen en zelfmoordaanslagen plaats.¹¹³

---

¹⁰⁷ Zie ook International Crisis Group, ‘Iraq and the Surge’, 9 april 2008; International Crisis Group, Middle East Report, No 72, ‘Iraq’s Civil War, the Sadrists and the Surge’, 7 februari 2008. Zie verder over het Bagdad veiligheidsplan en de *Surge* de gedeeltelijke actualisering van het algemeen ambtsbericht Irak, februari 2008.

¹⁰⁸ Al Sadr zou hebben aangegeven dat elementen binnen het Mehdi-leger het staakt het vuren, dat hij had uitgeroepen, niet respecteren, ANP/Reuters, 7 april 2008; Reuters, 31 maart 2008; New York Times, 19 juli 2008. Lokale elementen die niet zich niet langer aan de bevelen van Al Sadr houden, worden door de MNF-I ook ‘*Special Groups*’ genoemd, Addendum to UNHCR’s Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p.19. Zie ook International Crisis Group, Middle East Report, No 72, ‘Iraq’s Civil War, the Sadrists and the Surge’, 7 februari 2008.

¹⁰⁹ Onder meer New York Times, 20 april 2008. BBC meldde tevens de inzet van MNF-I speciale eenheden, 22 april 2008.

¹¹⁰ Onder meer Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008; Reuters, 11, 8, 4, 3 en 1 april 2008; ANP, 7 april en 27 maart 2008; NRC Handelsblad 25 maart 2008. In Bagdad vonden deze operaties onder meer plaats in Sadr City en Solah. Deze militaire operaties zouden met name gericht zijn tegen het Mehdi-leger en bijvoorbeeld de milities van Fadilah en het Badr-corps (SIIC) ongemoeid hebben gelaten, International Crisis Group, ‘Iraq and the Surge’, 9 april 2008. Ook in april 2008 vonden gevechten tussen Iraakse veiligheidstroepen en het Mehdi-leger in Sadr City plaats.

¹¹¹ New York Times, 28 en 26 maart 2008; BBC, 26 maart 2008; UNICEF Iraq, ‘Update for Partners on the Situation of Children in Iraq, First Quarter 2008.

¹¹² Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008; BBC, 28 maart 2008. Zie ook Reuters, ANP, 27 maart 2008; Trouw, 26 maart 2008.

¹¹³ Tijdens de verslagperiode was een toename waar te nemen van zelfmoordaanslagen door vrouwen. Tevens zouden er in enkele gevallen mensen met een verstandelijke handicap zijn ingezet om een bomaanslag te plegen. Zie ook CNN, 27 april 2008; LA Times, 22 april 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; Addendum to UNHCR’s Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, pp. 19 e.v.

Er zijn diverse groeperingen actief, die verzet leveren tegen de Iraakse veiligheidstroepen en militairen van de MNF-I. Een aantal van deze groeperingen is verantwoordelijk voor aanslagen, ontvoeringen en moorden. Sommige van deze groeperingen bestaan uit voorstanders van het oude regime¹¹⁴ en zouden soms ook moslim-fundamentalistische elementen kennen. Ook zouden buitenlandse terroristen deel uitmaken van groepen opstandelingen.¹¹⁵

Islamitische fundamentalisten hebben in de KRG-gebieden voor zover bekend geen grote invloed, maar aanhangers van dit gedachtegoed zouden niettemin voorkomen, met name in het oostelijke en rurale deel van KRG-gebied. De invloed van islamitische fundamentalisten is wel toegenomen in het noorden van Centraal Irak, waaronder in en om Kirkuk en Mosul.

In de wijk “Sadr City” te Bagdad had het Mehdi-leger de feitelijke controle.¹¹⁶ Aan het eind van de verslagperiode was het legitieme gezag grotendeels hersteld door Iraakse veiligheidsorganisaties en MNF-I.¹¹⁷ Er is evenwel nog sprake van incidenten in “Sadr-City”.

In diverse andere wijken in Bagdad en verschillende steden in soennitisch gebied, zijn soennitische groeperingen zichtbaar aanwezig en oefenen zij invloed uit.¹¹⁸ In de stad Basra in het zuiden van Irak hadden milities verregaande invloed.¹¹⁹ Milities waren er geïnfiltreerd in de politie en hadden controle verkregen over ziekenhuizen, de universiteit, havens, oliefaciliteiten en

---

¹¹⁴ Zoals voormalig legerfunctionarissen, gardisten, fedayeen, en inlichtingendienstenpersoneel.

¹¹⁵ Zo bevinden zich temidden van Al Qa'ida strijders in Irak buitenlandse terroristen, Onder meer Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008.

¹¹⁶ Met uitroepen van het staakt-het-vuren door Al Sadr, is een einde gekomen aan de expansie van de gebieden onder controle van het Mehdi-leger. International Crisis Group, Middle East Report, No 72, ‘Iraq’s Civil War, the Sadrists and the Surge’, 7 februari 2008.

Over de wijken Kadhamiya en Solah (ook wel geschreven als Sholla) wordt gesteld dat deze tijdens de verslagperiode onder de controle van het Mehdi-leger waren. De wijk Jadriya zou deels worden gecontroleerd door het Mehdi-leger. Tot circa eind maart controleerde het Mehdi-leger de toegang tot Sadr City. Na het ingrijpen van de regering vonden er tot medio april 2008 gevechten plaats. Hierna is de situatie omtrent de toegang tot Sadr City niet geheel duidelijk.

¹¹⁷ Onder meer International Herald Tribune, le Monde, 21 mei 2008.

¹¹⁸ Dit betreft de zogenaamde buurt- of burgerwachten en soortgelijke groeperingen. Deze laten evenwel de aanwezigheid en activiteiten van het Iraakse leger en de MNF-I in het algemeen toe.

¹¹⁹ Onder meer New York Times, 30 maart, 2008; Reuters, 27 maart 2008. Voor wat betreft het Mehdi-leger valt hieronder ook de provincie Maysan en delen van de stad Al Kut, International Crisis Group, Middle East Report, No 72, ‘Iraq’s Civil War, the Sadrists and the Surge’, 7 februari 2008.

elektriciteitsvoorziening.¹²⁰ Met het omstreeks maart 2008 ingezette offensief tegen de in Basra aanwezige militie, heeft de regering haar controle weten te vergroten en de invloed van de militie teruggedrongen. De situatie in het algemeen is evenwel fragiel.

Salvation en Awakening Councils

Tijdens de vorige verslagperiode streed de *Anbar Salvation Council*¹²¹ in de provincie Al Anbar samen met de MNF-I tegen Al Qa'ida in Irak.¹²² Als gevolg hiervan zouden Al Qa'ida- of aan Al Qa'ida gelieerde terroristen Al Anbar grotendeels hebben verlaten. Een aantal van hen bevindt zich momenteel in Diyala, Mosul en omgeving.¹²³

Een bron gaf overigens aan dat deze en soortgelijke groeperingen, die ook in deze verslagperiode Al Qa'ida bevochten, slechts loyaal zijn aan hun stamhoofden of lokale leiders en slechts van hen bevelen opvolgen. Zij werken in de praktijk samen met de MNF-I, maar zijn niet of slechts ten dele ingebed in de nationale veiligheidsstructuur.¹²⁴ Tijdens de verslagperiode onthielden enkele van deze groepen in Diyala en Babil tijdelijk hun steun aan de MNF-I en de Iraakse veiligheidsorganisaties.¹²⁵

Het toegenomen verzet tegen Al Qa'ida in Irak leidde eind 2007 tot de oprichting van vergelijkbare bewegingen in verschillende delen van het land, waaronder Bagdad, Diyala, Salah Ad Din, Nineveh, Kirkuk en Babel. Aan deze beweging en onderdelen ervan wordt ook wel gerefereerd als *al Sahwa* of "ontwakings beweging, of - raden", 'bezorgde lokale burgers' en 'burgerwachten'. Deze groepen worden (financieel) ondersteund door de MNF-I. De raden of groepen zijn in hoog tempo gegroeid en zouden in totaal ruim 90.000 man omvatten.¹²⁶

---

¹²⁰ In Basra zou de invloed van de Badr-groepering zijn toegenomen tijdens de verslagperiode, ten koste van de invloed van het Mehdi-leger.

¹²¹ De aanzet tot deze samenwerking vond plaats in vorige verslagperiodes. In dit kader werd ook gesproken over het *Anbar Salvation Front*, een paramilitaire vleugel van de conferentie van soennitische sheiks die zich verzetten tegen Al Qa'ida. Zie ook Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2007/330, 5 juni 2007.

¹²² Onder meer Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007.

¹²³ Zie ook Reuters, 6 april 2008; Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p.11.

¹²⁴ Slechts 10.000 man inmiddels zijn geïncorporeerd in de Iraakse veiligheidsorganisaties, Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008; RFE/RL 4 april 2008; zie ook Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi Asylum Seekers, December 2007, p.16.

¹²⁵ Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008.

¹²⁶ Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008.

Diverse van deze groeperingen patrouilleren in wijken en/of bemannen – zelf opgeworpen – controleposten.¹²⁷
Er zijn tevens berichten over mishandelingen gepleegd door deze groeperingen.¹²⁸

Deze, veelal soennitische, groeperingen worden evenwel zelf ook slachtoffer van ontvoering en (bom)aanslagen door Al Qa'ida en vergelijkbare terroristische groeperingen.¹²⁹

Iraakse Veiligheidsorganisaties

Er wordt een veiligheidsapparaat opgebouwd bestaande uit een aantal onderdelen: leger, politie, grensbewaking/douane, bewaking van installaties.^{130 131}

Ook de NAVO (Noord-Atlantische Verdrags Organisatie) draagt door middel van training bij aan de opbouw van de Iraakse veiligheidsorganisaties. Nederland draagt bij aan de NAVO-trainingsmissie.¹³² Iraakse strijdkrachten nemen geleidelijk aan meer posities en taken over van de MNF-I.¹³³
Tevens verzorgt de Europese Unie trainingen voor leden van de rechterlijke macht en van het hogere politiekader en het gevangeniswezen.

---

¹²⁷ Time, 14 april 2008; Reuters, 6 april 2008, RFE/RL, 4 april 2008; Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi Asylum Seekers, December 2007, p.10. Zie ook Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/19, 14 januari 2008.

Ook voormalige Ba'athleden zouden leidinggevende posities hebben binnen deze groeperingen in en rond Bagdad; New York Times, 23 december 2007. Te midden van deze raden of groepen bevinden zich tevens groeperingen van soennitische opstandelingen die eerder de MNF-I bestreden, zoals het 'Soennitische Islamitische Leger van Irak' of de '1920's Revolutionaire Brigade', ABC News, 21 december 2007; BBC, 10 november 2007. Zie ook Time, 14 april 2008.

¹²⁸ Zie ook LA Times 22 april 2008

¹²⁹ Zie ook LA Times 22 april 2008

¹³⁰ Getracht wordt eenheden van de Iraqi National Army (INA) zoveel mogelijk etnisch gemengd samen te stellen. In de praktijk wordt soms en om verschillende redenen afgeweken van dit principe. Veel van de parate eenheden en eenheden in oprichting blijken vooralsnog etnisch/religieus eenvormig te zijn. Niettemin zouden tijdens deze verslagperiode gemengde nationale eenheden hebben gevochten tegen sji'itische (extremistische) milities in het zuiden, alsmede – zij het samen met MNF-I – tegen soennitische extremisten in en rond Mosul en Diyala.

¹³¹ De zogenaamde Scorpionbrigade is een circa 800 man tellende elite eenheid, die naar verluidt ten noorden van Hilla is gevestigd en onder het ministerie van Binnenlandse Zaken valt, New York Times, 30 januari 2007; Washington Post, 14 oktober 2006. Er is geen recente informatie beschikbaar over dit politie-onderdeel Zie over de Wolfbrigade, die onder het ministerie van Binnenlandse Zaken ressorteert 3.3.7.

¹³² Zie hierover onder meer Brief van de ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie aan de Tweede Kamer inzake verlenging van de Nederlandse militaire deelname aan de NAVO-trainingsmissie in Irak ("NTM-I"), 6 juni 2008.

¹³³ Het commando over de veiligheidstroepen is in het zuiden van Irak nu overgedragen aan Iraakse bevelvoerders in de provincies Al Muthanna, Thi Qar, Najaf, Missan, Karbala en Basra.

Er is sprake van grootschalige infiltratie in de veiligheidsorganisaties in Centraal Irak door militieleden, waarbij dit overigens vooral voor de politie geldt en in mindere mate voor het Iraakse leger.¹³⁴ Ook is er sprake van corruptie bij de Iraakse politie. Onder meer om deze redenen bestaat er wantrouwen jegens Iraakse politiefunctionarissen en – zij het in mindere mate – Iraakse militairen.^{135 136} Nieuwe eenheden van het Iraakse leger zijn niet op volledige sterkte inzetbaar, onder meer door absentisme.¹³⁷ Tevens weigerde een aantal Iraakse militairen en politieagenten aan de grootschalige operaties in Basra in maart 2008 deel te nemen of verlieten hun post tijdens de operatie.¹³⁸ Er zijn berichten dat dit eveneens in Bagdad is voorgevallen.¹³⁹

De centrale autoriteiten zijn in het algemeen niet in staat voldoende bescherming te bieden aan burgers in de verschillende regio's.¹⁴⁰ Functionarissen en rekruten van de Iraakse veiligheidsorganisaties en de MNF-I zijn voorts zelf doelwit van aanslagen.¹⁴¹

In KRG-gebied is de ordehandhaving in handen van de lokale politie en Peshmerga's (militaire eenheden die onder de KRG vallen). Deze veiligheidsorganisaties zijn zichtbaar aanwezig. Verschillende bronnen hebben aangegeven dat de Peshmerga's de drie KRG-provincies strak onder controle

---

¹³⁴ Onder meer BBC, 28 maart 2008; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008 Er zijn daarnaast duidelijke indicaties dat ontvoeringen en executies worden uitgevoerd door personen in politieuniformen of militiekleding, Independent, 28 april 2008; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008.

¹³⁵ Het is niet uitgesloten dat een politiebeamte weigert een aangifte in behandeling te nemen. Veel hangt af van de omstandigheden van het geval.

¹³⁶ Een groot deel van het optreden van politie en veiligheidsorganisatie tegen de Sadristen zou met name voor hen tot doel hebben, het beteugelen van de macht en invloed van de Sadristen, in plaats van wet- en rechtshandhaven, VS ministerie van Defensie, 'Measuring Stability and Security in Iraq', Report to Congress, september 2007, p. 24.

¹³⁷ Er zijn daarenboven aanwijzingen dat leden van veiligheidsorganisaties niet zullen optreden tegen eigen etnische of religieuze groepen, of operaties zullen uitvoeren in het gebied waaruit zij afkomstig zijn.

¹³⁸ Dit zou meer dan 1000 personen betreffen. Aan de operatie namen in totaal circa 30.000 militairen en leden van veiligheidsorganisaties deel; International Crisis Group, 'Iraq and the Surge', 9 april 2008; ANP/Reuters, 7 april 2008; International Herald Tribune, ANP, 4 april 2008. AP berichtte daarnaast dat enkele politieagenten tijdens de operatie hun wapen(s) inleverden bij vertegenwoordigers van Moqtada Al Sadr in Basra, AP, 29 maart 2008.

¹³⁹ New York Times, 16 april 2008.

¹⁴⁰ Overigens stelden verschillende bronnen dat de bevolking evenzeer te lijden heeft onder deze operaties, gevechten en restricties opgelegd door de MNF-I.

¹⁴¹ Onder meer ANP, 1 juni 2008; Reuters, 4 juni, 15 en 1 april 2008; Reuters/AP/NRC Handelsblad, 4 april 2008; 27 maart 2008; Guardian, 13 maart 2008; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

hebben. De veiligheidsorganisaties in KRG-gebied zijn doorgaans in staat om de aldaar enige bescherming te bieden aan burgers.¹⁴² Bronnen stelden eerder dat Peshmerga's en/of KRG-veiligheidsdiensten¹⁴³ buiten het KRG-gebied activiteiten hebben ondernomen.¹⁴⁴

Multinationale troepenmacht in Irak (MNF-I)

De VN-Veiligheidsraad stemde op 18 december 2007 unaniem in met de verlenging van het mandaat van de multinationale troepenmacht tot 31 december 2008. Een schriftelijk verzoek van de Iraakse premier en een positieve reactie van de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken liggen aan de voortgezette internationale (militaire) steun ten grondslag.¹⁴⁵ De taken van de MNF-I omvatten het nemen van noodzakelijke maatregelen teneinde bij te dragen aan de veiligheid en stabiliteit in Irak, waaronder het voorkomen van terrorisme. Tevens neemt de MNF-I deel aan de opbouw van Iraakse veiligheidsorganisaties, door training, begeleiding, toezicht en het verschaffen van middelen en uitrusting.¹⁴⁶ De extra brigades die ten behoeve van de *Surge* in Irak optraden, zijn in de loop van de verslagperiode teruggetrokken. Aan het eind van de verslagperiode bevonden zich nog circa 163.700 manschappen van de MNF-I in Irak.

KRG-gebied en Turkse militaire acties

Enkele duizenden leden van de PKK zouden zich ophouden in de KRG-gebieden.¹⁴⁷ Voor zover bekend hebben KRG-autoriteiten of MNF-I in deze verslagperiode geen offensieve acties uitgevoerd tegen leden of sympathisanten van de PKK.

Nadat Turkije vanaf eind 2007 diverse luchtaanvallen uitvoerde gericht tegen PKK-kampen in KRG-gebied,¹⁴⁸ hebben Turkse troepen van 21 tot 29 februari 2008 grondoperaties uitgevoerd gericht tegen de resterende PKK-kampen.^{149 150}

---

¹⁴² Zie echter 3.4.6 inzake eerwraak, waarbij door bronnen in Irak vraagtekens worden geplaatst bij de bescherming die wordt geboden ingeval van (bedreiging met) eerwraak.

¹⁴³ Zie voor een globale beschrijving van de structuur van de *Asayish*, Human Rights Watch, 'Caught in the Whirlwind; Torture and Denial of Due Process by the Kurdish Security Forces', juli 2007, hoewel het rapport de situatie beschrijft van gescheiden PUK en KDP-asayish.

¹⁴⁴ Zie ook US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 6 maart 2007.

¹⁴⁵ Veiligheidsraad Resolutie 1790 (2007), 18 december 2007.

¹⁴⁶ Veiligheidsraad Resolutie 1790 (2007), 18 december 2007; Veiligheidsraad Resoluties 1723 (2006), 28 november 2006; 1637 (2005), 8 november 2005; 1546 (2004), 8 juni 2004.

¹⁴⁷ Volgens een bron betreft dit circa 3500 personen.

¹⁴⁸ Zie hierover het gedeeltelijk geactualiseerde algemeen ambtsbericht Irak, februari 2008, 2.3.

¹⁴⁹ Onder meer RFE/RL, 29 februari 2008; International Herald Tribune, 22 februari 2008. Voor zover bekend zijn geen KRG-, Iraakse en/of Amerikaanse troepen betrokken geweest bij acties van de Turkse krijgsmacht in Irak/KRG-gebied.

De Turkse Generale Staf stelde dat bij de operatie 244 PKK-leden en 27 Turkse militairen waren omgekomen.¹⁵¹ Ook eind april en begin mei 2008 zouden aanvallen met het luchtwapen alsmede artillerie vanuit Turkije op KRG-gebied hebben plaatsgehad, aldus de Turkse Generale Staf.¹⁵² In juni 2008 zouden eveneens aanvallen zijn uitgevoerd.¹⁵³

De verplaatsing van de burgerbevolking als gevolg van de Turkse luchtaanvallen en de interventie met grondtroepen is beperkt gebleven tot een aantal dorpen aan de Iraakse zijde van het grensgebied.¹⁵⁴ Ontheemden zijn opgenomen door familie en vrienden in nabijgelegen dorpen. UNHCR heeft water en voedsel verstrekt aan de getroffen personen. UNHCR heeft geen vluchtelingenkampen opgezet.¹⁵⁵

---

¹⁵⁰ Als PKK-strijders in confrontaties met de Turkse krijgsmacht worden aangehouden of overlopen, worden zij in theorie op basis van de Turkse anti-terrorisme wet behandeld, vervolgd en eventueel veroordeeld. Er is geen informatie beschikbaar over de praktijk in dergelijke gevallen.

¹⁵¹ RFE/RL, 29 februari 2008. Dit is niet uit onafhankelijke bron bevestigd.

¹⁵² Onder meer Reuters, 26 april 2008.

¹⁵³ Reuters, 10 juni 2008.

¹⁵⁴ Zie ook UNICEF Iraq, 'Update for Partners on the Situation of Children in Iraq, First Quarter 2008.

¹⁵⁵ Onder meer IRIN, 24 februari 2008.

3 Mensenrechten

3.1 Juridische context

3.1.1 Verdragen en protocollen

Irak is partij bij diverse internationale mensenrechtenverdragen,¹⁵⁶ waaronder:

- Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (ICCPR);
- Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (CESCR);
- Verdrag inzake de Uitbanning van Rassendiscriminatie (ICERD);
- Verdrag inzake de Voorkoming en Bestrafing van Genocide;
- Verdrag inzake de Uitbanning van alle Vormen van Discriminatie van Vrouwen (CEDAW);
- Verdrag inzake de Rechten van het Kind (CRC).¹⁵⁷

Irak is partij bij het Anti-Folterverdrag (CAT), maar heeft het verdrag nog niet geratificeerd.¹⁵⁸ Irak is geen partij bij het Vluchtelingenverdrag van Genève, noch het bijbehorende Protocol.

3.1.2 Nationale wetgeving

De grondwet biedt op papier waarborgen voor een aantal fundamentele vrijheden, zoals de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van vereniging en vergadering en vrijheid van godsdienst en overtuiging. Irak kent volgens de grondwet een scheiding der machten. De islam is de officiële godsdienst en geldt als een fundamentele rechtsbron voor de Iraakse wetgeving.¹⁵⁹ Wet- en regelgeving zullen, zo luidt de grondwet, niet in strijd zijn met de principes van de islam, democratische grondslagen, noch met ‘universele beginselen van de mensenrechten’.¹⁶⁰ Volgens de grondwet genieten alle Irakezen gelijke rechten en

---

¹⁵⁶ UN Office of the High Commissioner on Human Rights; <http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/newhvstatusbycountry?OpenView>; geraadpleegd op 25 april 2008. Irak heeft het voorbehoud gemaakt bij de CEDAW en bij de CRC, dat deze conventies de werking van de bepalingen van shari'a-wetgeving niet beperken. Irak heeft bij de ICERD het voorbehoud gemaakt de aan de conventie verbonden rechtsmacht van het Internationaal Gerechtshof niet te aanvaarden. Irak komt niet voor in de lijst van ‘States Parties to the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and the 1967 Protocol as of 1 November 2007’, www.unhcr.org, geraadpleegd op 25 april 2007.

¹⁵⁷ Irak heeft de twee optionele protocollen bij het Verdrag inzake de rechten van het kind, m.b.t. kinderen in gewapend conflict en m.b.t. de kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie, geratificeerd. Zij zijn op 3 juli 2007 in Irak in werking getreden. Zie ook UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.2.

¹⁵⁸ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.2.

¹⁵⁹ Grondwet, artikel 2 lid 1.

¹⁶⁰ Grondwet, artikel 2 lid 1.

is iedereen gelijk voor de wet.¹⁶¹ De grondwet garandeert administratieve, culturele en politieke rechten van alle burgers.¹⁶²

Uit artikel 13 van de grondwet volgt dat de grondwet de hoogste wet is en dat alle met de grondwet conflicterende wetten en regelgeving ongeldig zijn. De Coalition Provisional Authority heeft in de interim-periode bindende verordeningen uitgevaardigd. Bestaande wetgeving en CPA-regelgeving zijn van kracht gebleven na de machtsoverdracht van juni 2004, tenzij of totdat de regering deze opschort dan wel wijzigingen erin aanbrengt.¹⁶³ De grondwet houdt eveneens bestaande wet- en regelgeving in stand, tot het moment dat zij met in achtneming van de in de grondwet gestelde wetgevingsprocedure zijn ingetrokken of gewijzigd.¹⁶⁴ Indien CPA-regelgeving, stammend uit de periode voor de soevereiniteitsoverdracht aan de interim-regering, niet toereikend is, kan worden teruggegrepen op oorspronkelijke Iraakse nationale wetgeving.¹⁶⁵

De decentrale uitvoerende, wetgevende en rechtsprekende macht¹⁶⁶ in de KRG-gebieden opereren sinds 1991 onafhankelijk van Bagdad. Veel onderdelen van de Iraakse wetgeving zijn na 1991 in deze gebieden ongewijzigd van kracht gebleven. Slechts politiek repressieve wetgeving en op wetgeving betrekking hebbende RCC-decreten¹⁶⁷ zijn ongeldig verklaard. In de periode 1991 – 2003 zijn door KRG/KDP en KRG/PUK diverse nieuwe wetten aangenomen die afwijken van wetgeving uitgevaardigd door het voormalige regime te Bagdad. Deze nieuwe wetgeving is nog altijd van kracht. Delen van de Koerdische wetgeving dienen te worden geharmoniseerd met de centrale wetgeving van Bagdad. Het is niet bekend wanneer dit proces gereed zal zijn.¹⁶⁸ In de grondwet is vastgelegd dat de KRG de uitvoering van haar taken voortzet, met uitzondering van de taken die onder de exclusieve verantwoordelijkheid van de centrale regering vallen.¹⁶⁹

---

¹⁶¹ “Iraqis are equal before the law without discrimination based on gender, race, ethnicity, origin, color, religion, sect, belief or opinion, or economic and social status”, grondwet artikel 14.

¹⁶² Grondwet, tweede sectie, hoofdstuk 1-3.

¹⁶³ CPA-verordening 100 (CPA/ORD/28 JUN 2004/100).

¹⁶⁴ Grondwet, artikel 127.

¹⁶⁵ Zie over aangenomen wetgeving tijdens de verslagperiode 2.2. alsmede verder in 3.1.2.

¹⁶⁶ Zie over de globale competentieverdeling, 2.1.3.

¹⁶⁷ Zie over de Revolutionaire Commandoraad (RCC) het algemeen ambtsbericht Irak, december 2006 en het algemeen ambtsbericht Centraal-Irak, november 2002.

¹⁶⁸ In Irak bestaat centrale en decentrale regelgeving. De KRG kan zelfstandig decentrale wetgeving aannemen op de terreinen waarin de decentrale overheid, i.c. de KRG, bevoegd is. Zie bijvoorbeeld ook paragraaf 3.4.5. inzake eerwraak.

¹⁶⁹ Grondwet, artikel 116 j° 114.

Nationale veiligheidswetgeving

De minister-president kan de noodtoestand afkondigen. De duur van de noodtoestand is grondwettelijk beperkt tot dertig dagen.¹⁷⁰ De noodtoestand kan telkens met dertig dagen worden verlengd.¹⁷¹

Strafwetgeving

Het Wetboek van Strafrecht ('Penal Code', Law no. 111 van 1969) en het Wetboek van Strafvordering ('Law on Criminal Proceedings' no. 23 van 1971) zijn, volgens CPA-verordening 7 van 9 juni 2003, onverminderd van toepassing, met uitzondering van enkele onderdelen.¹⁷²

De doodstraf is in 2004 opnieuw ingevoerd.¹⁷³

Het Iraakse wetboek van strafrecht onderscheidt drie soorten delicten:

- Al-Ekhlal ('infractions') – overtredingen die kunnen worden bestraft met gevangenisstraffen tot drie maanden;
- Al-Junah ('misdemeanours') – misdrijven die kunnen worden bestraft met gevangenisstraffen van drie maanden tot vijf jaar;¹⁷⁴
- Al-Jenayat of Al-Jara'im ('felonies' of 'crimes/offences') – misdrijven die kunnen worden bestraft met gevangenisstraffen van vijf jaar en meer.

Strafrechtprocedure

Een onderzoeksrechter of rechter-commissaris onderzoekt de zaak en verwijst deze, afhankelijk van de verdenking, naar de bevoegde rechtbank, het 'misdemeanor court' (Mahkamat Al-Junah) dan wel het 'felony court' (Mahkamat Al-Jenayat) en in sommige gevallen het investigative court van het Central Criminal Court of Iraq. De onderzoeksrechter kan overtredingen ('infractions') in sommige gevallen zelf afdoen of deze doorverwijzen naar het 'misdemeanour

---

¹⁷⁰ Grondwet, artikel 60 lid 9.

¹⁷¹ Tevens kan dienen als basis voor deze besluiten de 'Order of safeguarding national security' van 7 juli 2004, op basis waarvan op lokaal niveau de noodtoestand kan worden uitgeroepen voor een periode van maximaal zestig dagen, met mogelijkheid tot periodieke verlenging met dertig dagen. Zie hierover ook UNAMI Human Rights Report, 1 november – 31 december 2006, p. 21; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2006/945, 5 december 2006. UNHCR Guidelines Relating to the Eligibility of Iraqi Asylum-Seekers, oktober 2005, p.3; UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, p. 17-18.

¹⁷² In CPA-verordening 7 (d.d. 9 juni 2003) zijn delen van de Iraakse strafwetgeving buiten werking gesteld: 1.2. deel 2, hoofdstuk 3, sectie 1, 225 (7 jaar celstraf inzake belediging van de president). Ook verbiedt deze verordening mishandeling en foltering alsmede straffen die beschouwd kunnen worden als inhumain en in strijd met de rechten van de mens (sectie 3 lid 2).

¹⁷³ Zie verder 3.3.10. Voor eerdere wijzigingen zie ook de algemene ambtsberichten Irak, januari en juni 2004.

¹⁷⁴ Sommige infractions en misdemeanors kunnen ook bestraft worden met een geldboete.

court'. Het 'misdemeanour court' heeft de bevoegdheid om misdrijven in de categorie 'misdemeanors' te behandelen. Misdrijven in de categorie 'felonies' worden behandeld in het 'felony court'.

Tegen een uitspraak van de onderzoeksrechter kan niet in beroep worden gegaan, tenzij deze uitspraak een gevangenisstraf tot gevolg heeft. In deze gevallen kan hoger beroep worden aangetekend bij het 'felony court'.

Tegen beslissingen van het 'misdemeanour court' staat beroep open bij het Hof van Beroep (Mahkamat Al-Este'naf) dat in deze gevallen als hoogste instantie optreedt ("acting in its cassation capacity"). Tegen uitspraken van het 'felony court' kan beroep worden aangetekend bij het Hof van Cassatie.

Het 'misdemeanor court' en het 'felony court' hebben de absolute competentie in strafzaken, voorzover het Central Criminal Court of Iraq (CCCI) die niet heeft. De zaken waarover het CCCI de absolute competentie heeft zijn in de onderstaande paragraaf vermeld.

Central Criminal Court of Iraq (CCCI)

Te Bagdad is in juli 2003 het 'Central Criminal Court of Iraq' (Al-Mahkama Al-Jana'iyah Al-Markaziya Fi Al-Iraq) ofwel centrale strafrechtbank ingesteld, teneinde effectiever op te kunnen treden tegen criminele activiteiten die de veiligheid en stabiliteit van Irak ondermijnen.¹⁷⁵ Deze rechtbank heeft vertegenwoordigingen in diverse andere steden. De rechtbank bestaat uit twee afdelingen; een onderzoeksgerecht ('investigative court') onder leiding van een onderzoeksrechter en een 'felony court'.

De centrale strafrechtbank berecht personen die ervan worden verdacht:

- een strafbaar feit te hebben gepleegd dat erop gericht is regeringsinstellingen en -activiteiten te destabiliseren;
- een strafbaar feit te hebben gepleegd waarbij discriminatie op grond van ras, nationaliteit, etniciteit of religie een motief was;
- een strafbaar feit te hebben gepleegd dat betrekking heeft op het op gewelddadige wijze afzetten van de autoriteiten;

of indien men ervan wordt verdacht:

- uit hoofde van een invloedrijke positie onder het voormalige regime nog steeds de rechterlijke macht of andere overheidsinstellingen te beïnvloeden;

¹⁷⁵

UNCHR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, p. 126. Het CCCI is sinds augustus 2003 actief.

- alleen of in groepsverband betrokken te zijn bij criminele en/of terroristische activiteiten tegen de bevolking of legaal opererende strijdkrachten in Irak.

Zittingen van de rechtbank zijn openbaar. Beslissingen van het 'felony court' (onderdeel van het CCCI) kunnen worden aangevochten bij het Hof van Cassatie.¹⁷⁶

Verdachten hebben in strafprocedures recht op juridische bijstand.¹⁷⁷

Wetgeving inzake alcohol

Volgens de Iraakse wet is verkoop van alcoholische drank niet strafbaar.¹⁷⁸

Wat betreft gebruik van alcoholhoudende drank zijn bepaalde gedragingen strafbaar, die zijn gedefinieerd in het Iraakse Wetboek van Strafrecht van 1969 (section 6 - paragraaf 386 t/m 388). Strafbaar is bijvoorbeeld degene die:

- in dronken toestand overlast bezorgt in het openbaar;
- alcoholische dranken aanbiedt aan minderjarigen of minderjarigen aanzet tot gebruik van alcoholische dranken;
- als eigenaar of medewerker van een horecagelegenheid een minderjarige drank aanbiedt.

In Irak wordt weinig of geen alcoholhoudende drank in het openbaar gebruikt. Dit gebeurt binnenskamers of in ieder geval zoveel mogelijk zonder dat derden er aanstoot aan kunnen nemen.¹⁷⁹ In sommige hotels die onder het ministerie van Toerisme vallen – zoals het Al-Rasheed hotel te Bagdad – wordt geen alcohol geschonken. Op de luchthaven van Bagdad, die onder het ministerie van Transport valt, wordt geen alcohol verkocht.

Traditioneel zijn de meeste slijters, drankhandelaren en -producenten van christelijke huize. Ook zijn er moslims die slijterijen beheren of anderszins drank verkopen. Er is sprake van bedreigingen en aanslagen gericht tegen slijters.¹⁸⁰

---

¹⁷⁶ Onder meer CPA Order 13 (revised and amended), 22 april 2004; TAL, artikel 46, zie ook UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, p. 122-123 en 126.

¹⁷⁷ Grondwet, artikel 19 lid 11; Iraaks Wetboek van Strafvordering, artikel 144. Zie over de praktijk 3.3.6.

¹⁷⁸ Zie de 'Spirituous Liquors Law' uit 1931. Hierin is geregeld waar verkoop van alcohol mag plaatsvinden, welke vergunningen nodig zijn en welke regels men in acht moet nemen.

¹⁷⁹ Zie ook 3.4.10.3 inzake islamisering.

¹⁸⁰ Tijdens de verslagperiode zijn hierover geen nadere berichten vernomen.

Wetgeving inzake gokken

Volgens artikel 389 van het Iraakse Wetboek van Strafrecht is gokken een strafbaar feit.¹⁸¹ Gokken komt in Irak op beperkte schaal voor. Aangezien dit overwegend in zeer besloten (huiselijke dan wel clandestiene) kring plaatsvindt, is hierover weinig bekend.¹⁸²

Amnestiewet

Op 13 februari 2008 heeft het Iraakse parlement de zogenoemde amnestiewet aangenomen. De wet is inmiddels bekrachtigd door de presidentiële raad.¹⁸³ Hoewel de reikwijdte van de wet nog niet volledig is uitgekristalliseerd, geldt de amnestieregeling globaal voor plegers van delicten niet zijnde misdaden, terroristische activiteiten, volkerenmoord, oorlogsmisdaden of misdaden tegen de menselijkheid. De wet is evenmin van toepassing op gedetineerden in MNF-I detentie.¹⁸⁴

Het Iraaks Hooggerechtshof in Strafzaken

Het Iraakse Hooggerechtshof in Strafzaken (het Supreme Iraqi Criminal Tribunal, SICT)¹⁸⁵ richt zich op de vervolging en berechting van onder meer personen die zich tijdens het regime van Saddam Hoessein schuldig hebben gemaakt aan genocide, misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden, gepleegd tussen 17 juli 1968 en 1 mei 2003.¹⁸⁶ Vanuit de VN en mensenrechtenorganisaties is kritiek geuit op het tribunaal, vanwege het feit dat de doodstraf tot de mogelijke straffen behoort.¹⁸⁷ Amnesty International en Human Rights Watch zetten vraagtekens bij de onafhankelijkheid van het hof, en voeren onder meer aan, dat er onvoldoende waarborgen zouden bestaan tegen zelfbeschuldiging door de

---

¹⁸¹ De persoon die zich hieraan schuldig maakt, riskeert een straf van maximaal één maand. Het openen van een casino of gokhuis toegankelijk voor het publiek is eveneens een strafbaar feit. Hierop staat een gevangenisstraf van maximaal één jaar. Dezelfde straf riskeert iemand die er werkt.

¹⁸² Zie verder het algemeen ambtsbericht Irak april 2006.

¹⁸³ Zie hierover 2.2. Zie ook Human Rights Watch, 'US: Release Iraqi News Photographer', 11 april 2008.

¹⁸⁴ Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008.

¹⁸⁵ In oktober 2005 heeft de Iraakse Transitional National Assembly (TNA) het statuut van het Iraaks Speciaal Tribunal (IST) gewijzigd. Hierbij is het IST hernoemd tot het Supreme Iraqi Criminal Tribunal (SICT).

¹⁸⁶ Het SICT bestaat uit drie lagen: een 'Investigative Tribunal' met 24 rechters, een 'Trial Tribunal' bestaande uit 14 rechters verdeeld over twee kamers met 5 roterende rechters en een 'Appellate Tribunal' met 9 rechters. Aan dit hof wordt ook wel gerefereerd met de naam 'Iraqi High Tribunal'; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 8 maart 2006.

¹⁸⁷ Onder andere Human Rights Watch (HRW) heeft tevens zorgen geuit over de beperkte expertise en ervaring van de aan het tribunaal verbonden Iraakse rechters, HRW, 'Iraq: Tribunal's flaws raise fair-trial concerns', 17 december 2004.

verdachten en voor het voeren van een adequate verdediging.¹⁸⁸ Ook uit deze mensenrechtenorganisaties kritiek op de gebrekkige bewijslast voor dit hof en de onafhankelijkheid van het hof.¹⁸⁹ In april 2008 zijn vier rechters van dit hof ontslagen omdat zij in het verleden betrokken waren geweest bij de Ba'ath partij.¹⁹⁰ Daarnaast blijkt de veiligheid van raadslieden en andere betrokkenen niet te kunnen worden gegarandeerd. Eerder zijn diverse advocaten en hun familieleden omgebracht.¹⁹¹

Op 5 november 2006 veroordeelde het hof Saddam Hoessein ter dood voor misdaden tegen de menselijkheid, met betrekking tot de moord op 148 mensen in Dujail. Zij werden gedood als vergelding voor de aanslag op het leven van Saddam Hoessein in 1982 in Dujail. Twee medeverdachten zijn eveneens ter dood veroordeeld: een voormalig voorzitter van het Revolutionaire Hof, Awad Hamed Al Bander en de halfbroer van Saddam en hoofd van de inlichtingendienst Barzan Ibrahim Al Tikriti.¹⁹² De uitspraak werd op 26 december 2006 in hoger beroep bevestigd.¹⁹³ Op 30 december 2006 is Saddam Hoessein ter dood gebracht.¹⁹⁴ Op 15 januari 2007 zijn Barzan Ibrahim al-Tikriti en Awad Hamed al-Bandar ter dood gebracht.¹⁹⁵

Op 21 augustus 2006 was een tweede proces tegen Saddam Hoessein en enkele medeverdachten van start gegaan, waarin de verdachten zijn aangeklaagd wegens volkerenmoord op Koerden, waaronder de Anfalcampagne in 1988, en misdaden tegen de menselijkheid in de jaren tachtig van de vorige eeuw. Op 4 september

---

¹⁸⁸ HRW verwijst naar geachte onvoldoende mogelijkheden voor de verdediging getuigen te ondervragen en geachte moeizame toegang door de raadslieden tot de verdachten en tot het bewijsmateriaal dat wordt aangevoerd, Human Rights Watch World Report 2006, p. 451. Zie ook Human Rights Watch, 'Iraq: Halt New Dujail Trail Executions', 8 januari 2007. Zie ook Human Rights Watch, 'Iraq: Anfal Proceedings Raise Concerns', 25 maart 2007.

¹⁸⁹ Op basis van het SICT-statuut en het procesreglement (Rules of Procedure and Evidence), dient de schuld van de verdachte aannemelijk te worden gemaakt ('satisfied of guilt by the evidence presented'). Ter vergelijking, bijvoorbeeld voor het International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia en het International Criminal Tribunal for Rwanda, moet de schuld van de verdachte worden bewezen 'beyond reasonable doubt'. Zie ook UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, 126 e.v.

¹⁹⁰ New York Times, 28 april 2008.

¹⁹¹ Human Rights Watch, 'Iraq: Court Must Act to Protect Defense Counsel', 27 juni 2006.

¹⁹² Vier anderen beklaagden kregen gevangenisstraffen variërend van 15 jaar tot levenslang. Een verdachte is vrijgesproken, NRC Handelsblad, 6 november 2006; the Guardian, 6 November 2006; Reuters, ANP, AFP, 5 november 2006.

¹⁹³ Reuters, AFP, BBC, 26 december 2006.

¹⁹⁴ Volkskrant, 2 januari 2007; NRC Handelsblad, 30 december 2007; New York Times, 30 december 2006; Reuters, ANP, AFP, 30 december 2006.

¹⁹⁵ Bij de ophanging van Barzan Hassan is het hoofd van de romps gescheiden, onder meer BBC, Reuters, ANP, AFP, 15 januari 2007. Zie ook Amnesty International, MDE 14/003/2007, MDE 14/002/2007, 15 januari 2007,

2007 zijn onder andere Ali Hassan Al Majid, Sultan Ahmad Hashem Al At'i en Hussein Rasheed Al Tikriti in hoogste instantie voor genoemde misdaden ter dood veroordeeld.^{196 197}

Op 21 augustus 2007 is het derde proces voor het Iraaks Hooggerechtshof in Strafzaken geopend. In deze zaak worden vijftien verdachten berecht voor misdaden tegen de menselijkheid, die zouden zijn gepleegd in Basra en Amara in de periode 1 tot en met 5 maart 1991 alsmede de handelingen die er verband mee houden; te weten de executie dan wel ombrengen van 6.843 mensen in de provincie Basra en 2.059 in de provincie Misan.¹⁹⁸

Op 29 april 2008 is een proces tegen voormalig vice-premier onder Saddam Hussein, Taraq Aziz, van start gegaan voor het Iraakse Hooggerechtshof in Strafzaken. Aziz wordt beschuldigd van betrokkenheid bij de executie van een groep handelaren in Bagdad in 1992.¹⁹⁹

Nationaliteitswetgeving

Tijdens de vorige verslagperiode is de nieuwe Iraakse nationaliteitswet in het staatsblad gepubliceerd.²⁰⁰ Uit de Iraakse Nationaliteitswet no. 26 van 2006 volgt dat de volgende personen de Iraakse nationaliteit bezitten:

- een kind geboren in Irak van een Iraakse vader of moeder;
- een vondeling die in Irak wordt gevonden, tenzij het tegendeel kan worden bewezen.²⁰¹

Op basis van artikel 7 j° 6 van de nationaliteitswet no. 26 uit 2006 kunnen de Iraakse autoriteiten een persoon die de Iraakse nationaliteit heeft verloren, de nationaliteit teruggeven.

---

¹⁹⁶ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.34. Zie ook RFE/RL Vol. 11, no. 116, 25 juni 2007; BBC, 24 juni 2007 m.b.t. de veroordeling in eerste aanleg.

¹⁹⁷ Zie het algemeen ambtsbericht december 2006 voor onregelmatigheden tijdens dit proces, waarbij de voorzittend rechter werd vervangen, advocaten boycotten en eveneens verdachten uit de rechtszaal werden verwijderd.

¹⁹⁸ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 34. Zie ook RFE/RL vol. 11, no 148, 13 augustus 2007.

¹⁹⁹ BBC, Reuters, ANP, 29 april 2008

²⁰⁰ Official Gazette, nr. 4019, 7 maart 2006. Deze wet is echter niet door het parlement behandeld, noch aanvaard, waardoor het juridisch bindend karakter ervan wordt betwijfeld. Hierin is tijdens deze verslagperiode geen verandering gekomen. Zie het ambtsbericht Irak van april 2006, 2.1.3, voor de nationaliteitswet no. 43 uit 1963.

²⁰¹ Artikel 3 nationaliteitswet. Daarnaast kunnen personen geboren buiten Irak uit een Iraakse moeder en een onbekende of staatloze vader, dan wel een persoon geboren in Irak uit een onbekende vader kiezen voor de Iraakse nationaliteit, artikel 4-5 nationaliteitswet. Naar verluidt zou overigens artikel 3 (meer in het bijzonder de overdracht van de nationaliteit van moeder op kind) in de praktijk niet in alle gevallen worden toegepast. Meer informatie is hierover niet beschikbaar.

Enkele aspecten inzake nationaliteit zijn tevens opgenomen in artikel 18 van de Grondwet. Het artikel stelt onder meer dat de Iraakse nationaliteit enkel kan worden ontnomen indien een tot Iraaks staatsburger genaturaliseerde persoon in de naturalisatieprocedure onjuiste gegevens heeft verstrekt of valsheid in geschrifte heeft gepleegd. Dubbel staatsburgerschap is toegestaan. Dit was voorheen verboden ofschoon het in de praktijk wel voorkwam. Voorts is vastgelegd dat Iraakezen van wie eerder de Iraakse nationaliteit was ontnomen om politieke, raciale of religieuze redenen (artikel 18 nationaliteitswet) of omdat de betrokkene een andere nationaliteit had verkregen als Iraakse staatsburgers zullen worden beschouwd. Decreet 666 van de RCC is al eerder ongeldig verklaard. Personen, die op basis van dit decreet de Iraakse nationaliteit zijn kwijtgeraakt, worden als Iraaks staatsburger beschouwd (artikel 17 nationaliteitswet). Zij kunnen in principe een nieuw nationaliteitscertificaat en een nieuwe identiteitskaart aanvragen.²⁰² Overigens kan de Iraakse nationaliteit onder de grondwet ook door de moeder worden overgedragen, zonder verdere vereisten aan de nationaliteit van de vader. Eventuele geschillen inzake toekenning van de Iraakse nationaliteit kunnen worden voorgelegd aan de bestuursrechter.²⁰³

Palestijnen in Irak komen niet in aanmerking voor de Iraakse nationaliteit.²⁰⁴ Het is evenmin mogelijk voor Palestijnen een Iraaks paspoort te verkrijgen. Wel kunnen de Iraakse autoriteiten speciale reisdocumenten afgeven om het reizen voor Palestijnen van en naar Irak te faciliteren.²⁰⁵

---

²⁰² UNHCR beschrijft in zijn 'Basrah Governorate Assessment Report, August 2006' de procedure voor het aanvragen van de documenten. Voor het certificaat geldt: de aanvraag dient te worden ingediend bij het Directoraat Nationaliteit en Reizen van het ministerie van Binnenlandse Zaken (in het beschreven geval, het kantoor in Basra); onderzoek wordt (tevens) verricht op het ministerie in Bagdad. Daar dient betrokkene zich in persona ook te melden. Zie voor de ID-kaart ook bijlage 5. Het is maar zeer de vraag of deze procedure momenteel in de praktijk ook werkt en wordt gehanteerd. Voorts is ook sprake van infiltratie binnen het ministerie van Binnenlandse Zaken (zie ook 2.3.). Een bron in Irak geeft aan, dat gegevens van aanvragers van onder meer deze documenten worden opgeslagen en later worden doorgegeven of verkocht aan personen, die politiek of crimineel kwaads in de zin hebben. In KRG-gebied gelden afwijkende regels, zie UNHCR Sulaymaniah Governorate Assessment Report, September 2007. UNHCR Dahuk Governorate Assessment Report, September 2007; UNHCR Erbil Governorate Assessment Report, September 2007.

²⁰³ Artikel 19-20 nationaliteitswet.

²⁰⁴ Artikel 6 nationaliteitswet.

²⁰⁵ Bij uitzondering kunnen deze ook worden afgegeven aan Palestijnen die niet woonachtig zijn in Irak. Hiervoor is de speciale toestemming van de Iraakse minister van Binnenlandse Zaken nodig.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken is verantwoordelijk voor de afgifte van paspoorten en documenten inzake de civiele status (zoals identiteitskaarten, nationaliteitsbewijzen en naturalisatiecertificaten).²⁰⁶

Personen- en familierecht

De 'Iraqi Law of Personal Status' (ILPS) no. 188 uit 1959 is nog steeds van kracht zolang de bepalingen niet in strijd zijn met principes als vastgelegd in de grondwet.²⁰⁷ Het Iraakse personen- en familierecht is grotendeels gebaseerd op de shari'a en regelt de familierechtelijke aangelegenheden van moslims.²⁰⁸ Artikel 2 C j° artikel 14 van de grondwet impliceren dat wet- en regelgeving in strijd met het gelijkheidsbeginsel nietig zijn. De rechter zal de bepalingen van de ILPS ook bij huwelijk en echtscheiding moeten toetsen aan het gelijkheidsbeginsel tussen man en vrouw. Of dit gestalte krijgt in de praktijk, is maar zeer de vraag.²⁰⁹

De ILPS bepaalt dat geschillen betreffende huwelijk en echtscheiding vallen onder de jurisdictie van de 'Personal Status Courts'. Zowel civiele rechters als de zogenaamde 'qadi's' (islamitische rechters) kunnen in deze rechtbanken een rol spelen. Bij een geschil tussen niet-moslims zal in eerste aanleg de civiele rechter de zaak behandelen. De ILPS is niet van toepassing op joden en christenen.²¹⁰ Hun zaken worden gehoord door het Personal Matters Court; beroep staat open bij het Hof van Cassatie.²¹¹

Wettelijk gezien komt de voogdij over een kind in geval van scheiding van de echtgenoten tot de leeftijd van 14 jaar aan de moeder toe. De moeder kan verzoeken dit te verlengen tot de leeftijd van 18 jaar. In de praktijk ligt de voogdij over de kinderen doorgaans bij de vader.²¹²

---

²⁰⁶ Artikel 1, 4-7, 15, 20-22 nationaliteitswet. De Koerdische autoriteiten zijn in principe bevoegd het Iraaks staatsburgerschap te verlenen en geven als bewijs hiervan een document af.

²⁰⁷ Deze wet werd in 1959 aangenomen en er zijn tussen 1963 en 1999 elf amendementen aangenomen. De meeste van deze veranderingen hadden te maken met wijzigingen in procedures. In de grondwet zijn de amendementen op de ILPS niet expliciet buiten werking gesteld, noch zijn er in de CPA-verordeningen nadere instructies hiertoe gegeven.

²⁰⁸ Voor niet-moslims is deze wet slechts van toepassing als het erfenissen betreft. Naar verluidt moet wel ieder huwelijk, gesloten door moslims en door niet moslims, om rechtsgeldig te zijn, worden bevestigd door een rechtbank Zie voor meer informatie over wetgeving betreffende het huwelijk, huwelijk met de handschoen, scheiding en documenten hieromtrent het algemeen ambtsbericht Irak van december 2004.

²⁰⁹ Zie hieromtrent ook 3.4.6.

²¹⁰ ILPS, artikel 2.

²¹¹ In KRG-gebied worden overigens zaken in het personen- en familierecht in het algemeen behandeld door de burgerlijke rechter (Civil Courts) die dan wel de Personal Status Law maar ook shari'a (sjafi'itische school) toepassen. UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, p. 122-123.

²¹² Onder meer UNHCR's Eligibility Guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum-seekers, augustus 2007, p.120.

Eigendomsrechten / Commission for Resolution of Real Property Disputes

De Commission for Resolution of Real Property Disputes (CRRPD), voorheen de 'Iraqi Property Claims Commission' (IPCC), beoordeelt claims en eigendomsrechten van personen die hun eigendommen zoals roerende goederen en grond onder dwang zijn kwijt geraakt²¹³ en recht zouden hebben op teruggave dan wel compensatie.^{214 215}

De CRRPD beschikt over 30 regionale kantoren waar onafhankelijke, regionale commissies aanspraken en claims van gedupeerden ontvangen. In principe heeft elk kantoor een onafhankelijke regionale rechterlijke commissie bestaande uit een rechter, twee lokale vertegenwoordigers van het 'State Property Office' en de 'National Registry Office'. Zij oordelen over de gegrondheid van de claims.²¹⁶

De afhandeling van claims heeft in de vorige verslagperiodes grote vertraging opgelopen doordat de Iraakse wetgeving niet toestaat aanspraken met dezelfde achtergrond als collectieve zaak af te handelen. Ook was er sprake van geweld tegen medewerkers en mensen die zitting nemen in de commissie.²¹⁷ Samen met de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM), die bijstand verleent aan de CRRPD, wordt gewerkt aan het bespoedigen van de beroepsprocedure.

De kwestie rond onteigende bezittingen draagt bij aan spanningen tussen bepaalde groeperingen (zoals Koerden, Assyriërs, Turkmene). Deze spanningen doen zich vooral voor in Kirkuk. In 2007 zijn er meer dan 36.000 Kirkuk-gerelateerde claims ingediend²¹⁸

---

²¹³ Dit is bijvoorbeeld gebeurd tijdens de arabiseringspolitiek onder het bewind van Saddam Hoessein. Zie algemeen ambtsbericht Centraal-Irak, november 2002.

²¹⁴ CRRPD Law No. 2 2006. De CRRPD buigt zich over claims die betrekking hebben op de periode 1968 tot 9 april 2003. Het betreft met name de eigendomsrechten ten aanzien van onroerend goed die zijn ontnomen onder het Ba'athregime of die als gevolg van acties van het Ba'athregime verloren zijn gegaan, maar tevens claims die zijn ontstaan in de periode na de machtsoverdracht op 30 juni 2004. Claims konden worden ingediend tot 30 juni 2007; Deze termijn zou verlengd zijn, US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008. Er zou overigens een groep mensen bestaan wiens eigendom (vaak hun huis) wel is afgenomen maar die niet onder de genoemde regeling vallen. Zij kunnen geen claim indienen bij het CRRPD, maar moeten hun vordering indienen bij een gewone burgerlijke rechtbank.

²¹⁵ Op de website van het CRRPD is informatie opgenomen aangaande het indienen van een claim door Irakezen buiten Irak, <http://www.ipcciraq.org/en/outofcountry.php>, geraadpleegd op 28 april 2008.

²¹⁶ www.ipcciraq.org, geraadpleegd op 28 april 2008.

²¹⁷ Zo werd op 20 september 2008 een lid van cassatiepanel van de CRRPD neergeschoten in Bagdad, UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.10.

²¹⁸ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

3.2 Toezicht

Het Iraakse ministerie van Mensenrechten is belast met bevordering van de bescherming van de mensenrechten alsmede het onderzoeken van mensenrechtenschendingen gepleegd onder Saddam Hoessein. Klachten over mensenrechtenschendingen kunnen thans worden ingediend bij het ministerie van Mensenrechten en worden door dat ministerie ook daadwerkelijk onderzocht, zij het op beperkte schaal. Sinds augustus 2005 is voorts een inspecteur-generaal actief die onder meer toezicht houdt op gevangnissen en detentiefaciliteiten. In artikel 102 van de nieuwe grondwet is opgenomen dat er een onafhankelijke 'National Human Rights Commission' zal komen. Deze dient onder meer klachten met betrekking tot mensenrechtenschendingen te onderzoeken. De commissie is echter tot op heden niet ingesteld. Op lokaal en regionaal niveau zijn verschillende Iraakse instellingen actief op het gebied van mensenrechten en democratisering.²¹⁹

Ook de VN richten zich op de verbetering van de mensenrechtensituatie in Irak. Het mensenrechtenbureau van de VN missie (UNAMI) is in Irak operationeel met nationale en internationale staf.²²⁰ De mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch (HRW) is in Irak actief.

3.3 Naleving en schendingen

3.3.1 Recht op privacy, persoonlijke levenssfeer

Op 13 februari 2007 kondigde premier Al-Maliki nieuwe noodwetgeving af, waarbij veiligheidsorganisaties huiszoeking kunnen uitvoeren zonder expliciet gerechtelijk bevelschrift daartoe, alsmede alle poststukken en andere vormen van communicatie kunnen doorzoeken of in beslag kunnen nemen.²²¹

Veiligheidsorganisaties respecteren het recht op persoonlijke levenssfeer in veel gevallen niet.²²²

3.3.2 Vrijheid van meningsuiting

Met de val van Saddam Hoessein is voor het eerst sinds ruim dertig jaar formeel sprake van vrijheid van meningsuiting in geheel Irak.

---

²¹⁹ UNAMI Human Right Report, 1 juli-31 augustus 2006, p. 10.

²²⁰ Onder meer UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.2. e.v.

²²¹ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008. Zie ook Human Rights Watch, 'Iraq: New Martial Law Powers Threaten Basic Rights', 23 februari 2007.

²²² Onder meer US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

Persvrijheid

In Irak is formeel sprake van persvrijheid, voor zover niet wordt opgeroepen tot haat of geweld. CPA-verordening 14, hoofdstuk 2²²³ maakt het mogelijk op te treden tegen dergelijke oproepen.²²⁴ In de grondwet is eveneens een bepaling omtrent persvrijheid opgenomen.²²⁵

In Irak bestaat thans een groot aantal dag- en weekbladen alsook televisie- en radiozenders. In de KRG-gebieden zijn de media meer ontwikkeld dan elders in Irak. Slechte infrastructuur, distributieproblemen, gebrek aan investeringen en slechte apparatuur ondermijnen de ontwikkeling van de mediasector. De journalistieke kwaliteit is laag in vergelijking met internationale normen. Er is relatief weinig evenwichtige en objectieve berichtgeving.

Er bestaat in Irak geen code voor ethische journalistiek. Journalisten kunnen ook niet ter verantwoording worden geroepen voor het (bewust) verstrekken van onjuiste informatie.

Er bestaat officieel weliswaar persvrijheid, doch de Iraakse pers past uit zelfbehoud zelfcensuur toe. Intimidatie van journalisten en media vindt plaats.²²⁶ Tijdens deze verslagperiode zouden journalisten tijdens hun werk zijn aangevallen door beveiligers van een politicus.^{227 228}

Diverse Iraakse en buitenlandse journalisten zijn om het leven gekomen ten gevolge van (gericht) geweld.²²⁹ Het gevaar van ontvoering is aanwezig. Diverse

---

²²³ CPA verordening 14, hoofdstuk 2, 'Prohibited Media Activity', van 10 juni 2003.

²²⁴ Indien het verbod op oproepen tot geweld wordt overschreden kan zonder voorafgaande verwittiging tot sluiting van de redactie, intrekking van de licentie, inbeslagname van de goederen en zelfs arrestatie en veroordeling (maximaal 1 jaar) van de redactieleden worden overgegaan. De redactie kan, in het geval van sluiting en dergelijke, bezwaar aantekenen. In eerdere verslagperiodes zijn bijvoorbeeld televisiezenders gesloten door de autoriteiten.

²²⁵ Grondwet, artikel 38: "The State shall guarantee in a way that does not violate public order and morality: A. Freedom of expression using all the means; B. Freedom of press, printing, advertisement, media and publication."

²²⁶ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

²²⁷ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

²²⁸ Human Rights Watch riep MNF-I tijdens de verslagperiode op een persfotograaf vrij te laten Human Rights Watch, 'US: Release Iraqi News Photographer', 11 april 2008. Zie verder International Herald Tribune, 15 april 2008; Committee to Protect Journalists, 'Attacks on the Press in 2007 – Iraq', februari 2008.

²²⁹ Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; Reporters without borders, 28 februari 2008; Reporters Sans Frontiers, Annual Report 2008, 13 februari 2008; Committee to Protect Journalists, 'Attacks on the Press in 2007 – Iraq', februari 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 18 e.v., UN News, 29 februari 2008, 31 en 18 oktober 2007.

journalisten zijn na ontvoering om het leven gebracht.²³⁰ Voor journalisten kan het riskant zijn kritiek te uiten op militante extremistische groeperingen. Aanslagen, vergeldingsacties en bedreigingen hebben plaatsgevonden.²³¹ Er is sprake van beperkingen opgelegd door de Iraakse autoriteiten met betrekking tot de plaats en onderwerp van nieuwsgaring.²³²

In de KRG-gebieden is nog altijd sprake van intimidatie, arrestatie van en juridische procedures tegen journalisten die rapporteren over onder meer (veronderstelde) corruptie door de regering.²³³ Op 11 december 2007 heeft het Koerdische parlement de zogenoemde ‘Wet op de journalistiek’ aangenomen. In deze wet zijn diverse bepalingen opgenomen die, met redelijk algemeen geformuleerde delictsomschrijvingen handelingen specifiek voor journalisten en andere personen werkzaam in de media strafbaar stellen, zoals ‘angst zaaien’, ‘aanmoedigen van terrorisme’ en ‘verstoren van de veiligheid’. De wet stelt daarnaast lidmaatschap van het Koerdische Journalisten Syndicaat verplicht.²³⁴ Daarnaast verleent de wet de bevoegdheid aan KRG-autoriteiten bepaalde media-activiteiten (zoals publicaties en uitzendingen) op te schorten. De wet is nog niet getekend door president Barzani.²³⁵

3.3.3 Vrijheid van vereniging en vergadering

Vrijheid van vergadering, bijeenkomst en demonstratie is in CPA-regelgeving formeel gegarandeerd, door uitvaardiging van besluit 19 van 9 juli 2003, mits aan een aantal administratieve en logistieke voorwaarden is voldaan.²³⁶ Op 13 februari 2007 heeft premier Al-Maliki noodwetgeving uitgevaardigd, op basis waarvan openbare bijeenkomsten van verenigingen, vakbonden of anderszins kunnen

---

²³⁰ International Herald Tribune, 15 april 2008; BBC, 12 februari 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.18 e.v.; Reporters Sans Frontiers, Annual Report 2008, 13 februari 2008; Reporters Sans Frontiers, 12 februari 2008; Committee to Protect Journalists, ‘Attacks on the Press in 2007 – Iraq’, februari 2008; UN News, 15 februari 2008; Committee to Protect Journalists, 12 februari 2008; RFE/RL, 15 juni 2007.

²³¹ UNAMI Human Rights Report, 1 juli-31 december 2008, p. 18 e.v.; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

²³² Hierbij valt te denken aan het filmen van (lokatie van) bomaanslagen en het reizen in het Kandil gebergte, nabij de Turkse grens, Reporters Sans Frontiers, Annual Report 2008, 13 februari 2008; Reporters Sans Frontiers, 4 februari 2008.

²³³ UNAMI Human Rights Report, 1 juli-31 december 2008, p.19.; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008, Reporters Sans Frontiers, 4 februari 2008. Veel van de gerapporteerde arrestaties zijn verricht door de geheime politie *Asayish*.

²³⁴ UNAMI rapporteert dat dit syndicaat door velen als niet onafhankelijk wordt beschouwd; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.19.

²³⁵ Reporters Sans Frontiers, Annual Report 2008, 13 februari 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.19; Committee to Protect Journalists, 17 december 2007.

²³⁶ Zie ook het algemeen ambtsbericht Irak, 3 juni 2004.

worden verboden.²³⁷ In maart 2008 vonden enkele grote demonstraties tegen de regering Maliki plaats in Bagdad, maar bijvoorbeeld ook in Kirkuk en Falluja tegen het bezoek van de Iraanse president Ahmedinejad aan Irak.²³⁸ In februari 2008 vond een demonstratie plaats in Basra tegen de politieke leiders en de leiding van de veiligheidsorganisaties.²³⁹

Alle bepalingen uit het Wetboek van Strafrecht van 1969 die toezien op het verbod op vergadering, bijeenkomst, demonstraties en openbare meningsuiting (deel 2, hoofdstuk 2, artikelen 220 t/m 222) zijn met besluit 19 komen te vervallen.

Maatschappelijke organisaties

Naast politieke partijen zijn ook talloze maatschappelijke organisaties opgericht.²⁴⁰ In het noorden van Irak is sinds 1991 de ‘Society of political prisoners in Iraqi Kurdistan’ actief. Deze beoogt de belangen van Koerdische ex-gedetineerden en hun familieleden te behartigen.

Voorts zijn er studentenorganisaties, mensenrechtenorganisaties en vrouwenorganisaties opgericht.²⁴¹ Vele organisaties hebben ondanks hun groei in aantal sterk te lijden onder de gebrekkige veiligheidssituatie.

3.3.4 Vrijheid van godsdienst en overtuiging

Irak kent een verscheidenheid aan religieuze gemeenschappen. Naast de overwegend islamitische bevolking (97%) zijn er minderheden als christenen, mandeeërs, yezidi's, kaka'i en joden.²⁴² De grondwet garandeert vrijheid van godsdienst.²⁴³ De uitoefening van deze rechten wordt sterk beperkt door het aanhoudende geweld. Er hebben zich aanslagen op geestelijken, politici verbonden aan religieuze partijen, pelgrims en moskeeën en kerken voorgedaan.²⁴⁴ Er zijn, net als in de voorgaande verslagperiodes, verschillende berichten die duiden op islamisering in de samenleving.²⁴⁵

---

²³⁷ Human Rights Watch, ‘Iraq: New Martial Law Powers Threaten Basic Rights’, 23 februari 2007.

²³⁸ Onder meer Reuters, 27 maart 2008. Zie verder ook New York Times, 28 april en 28 maart 2008.

²³⁹ Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008.

²⁴⁰ Zie hierover het algemeen ambtsbericht Irak juni 2007 (3.3.4.) en voorgaande.

²⁴¹ Zie ook 3.4.6.

²⁴² In de KRG-gebieden bestaat er formeel vrijheid van godsdienst. Wel wordt er naar verluidt druk uitgeoefend op minderheden, in het bijzonder in KDP-gebieden, om zich Koerd te noemen terwijl ze dat niet zijn.

²⁴³ Grondwet, artikelen 42 en 43.

²⁴⁴ Zie verder 2.3 en 3.4.10.

²⁴⁵ Zie 3.4.7.3 met betrekking tot de gevolgen hiervan voor christenen. Aangenomen wordt dat andere religieuze groeperingen hier op een zelfde wijze belemmeringen van ondervinden. Zie verder 3.4.7.3-3.4.7.6. met betrekking tot christenen, mandeeërs, yezidi's en kaka'i. Zie 3.4.6. voor gevolgen voor wat betreft de positie van vrouwen.

3.3.5 Bewegingsvrijheid

Binnenlands personenverkeer

Burgers mogen zich formeel volledig vrij bewegen binnen Irak.²⁴⁶ Er zijn echter veel controleposten in geheel Irak op zowel vaste als wisselende locaties.

Over het algemeen zijn lokale politiefunctionarissen en in voorkomende gevallen het Iraakse leger belast met de controles. Ook milities en burgerwachten (zoals *concerned local citizensgroups*)²⁴⁷ hebben blokkades en controleposten opgeworpen.²⁴⁸

Op controleposten tussen voormalig Centraal-Irak en de KRG/KDP- en KRG/PUK-gebieden wordt intensief gecontroleerd.

Sinds juli en augustus 2007 wierpen diverse provincies,²⁴⁹ waaronder de drie noordelijke, Dohuk, Erbil en Sulaymania, beperkingen op aan de vestiging van Iraakse ontheemden.²⁵⁰

Mensen die zich vanuit Centraal-Irak in de KRG-gebieden vestigen, hebben er veelal familieleden wonen. Personen die niet van Koerdische afkomst zijn en niet zijn geboren in KRG-gebied, dienen echter toestemming van de KRG te krijgen, alvorens zij zich in een van de drie noordelijke provincies kunnen vestigen. Hieraan voorafgaand dienen zij een uitgebreid veiligheidsonderzoek te

---

²⁴⁶ Het is derhalve formeel mogelijk zich in verschillende provincies in Centraal-Irak te vestigen. Het is echter niet aan te geven in hoeverre dit voor diverse groepen in de verschillende provincies in de praktijk mogelijk is. Zie echter 2.3. en 3.4. voor het etnisch en religieus geweld in de verschillende delen van Irak.

²⁴⁷ Zie verder 2.3.

²⁴⁸ In Bagdad bevinden zich tussen verschillende (al dan niet soennitische, sji'itische of gemengde) wijken controleposten van politie of leger, maar ook van milities en burgerwachten. Zie ook UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 20. Controleposten van milities, veelal sji'itisch, zijn er in afnemende mate zichtbaar in het straatbeeld.

²⁴⁹ Najaf en Diyala legden beperkingen ten aanzien van de fysieke toegang tot de provincies op. Al Muthanna, Basra, Thi-Qar, Diwaniya, Missan, Wassit, Babylon en Kerbala, legden restricties in de registratie (bijvoorbeeld als ontheemde) in de betreffende provincie op. Zo vereisten provincies een sponsor voor betrokkene die zich wilde registreren of registreerde zij slechts ontheemden die oorspronkelijk uit de provincie afkomstig waren, Cluster F, 'Internally Displaced Persons in Iraq', 21 november 2007. Zie verder UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 20.

²⁵⁰ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 20. Eerder bleek al dat met name de zuidelijke provincies beperkingen optelegen aan het verblijf door personen die niet uit de betreffende provincie afkomstig zijn. Zie ook UNAMI Human Rights Report, 1 januari-31 maart 2007, p. 19.

ondergaan.²⁵¹ Zij dienen tevens over een sponsor of garantsteller in KRG gebied te beschikken. Dit geldt ook voor christenen. Alleenstaande Arabisch-Iraakse mannen zouden niet meer worden toegelaten tot het KRG-gebied.²⁵²

De onzekere veiligheidssituatie beperkt de algemene bewegingsvrijheid. Verplaatsing over de weg van het zuiden van Irak en van Bagdad naar de KRG-gebieden kan als zeer riskant worden omschreven.²⁵³ Geregeld worden uitgaansverboden afgekondigd.²⁵⁴ Onder de noodtoestand kunnen tevens maatregelen worden getroffen zoals tijdelijke sluiting van de landsgrenzen, beperkt autoverkeer, opzetten van cordons, fouilleren van mensen, het instellen van een avondklok.²⁵⁵ Daarnaast komt het voor dat steden voor de duur van een operatie van de buitenwereld worden afgesloten door MNF-I en het Iraakse leger.²⁵⁶

Iraqi Airlines voert commerciële binnenlandse vluchten uit tussen de KRG-gebieden en Centraal-Irak.

Buitenlands personenverkeer

De grenzen zijn tijdens de verslagperiode regelmatig gesloten geweest.

---

²⁵¹ Slechts als dit veiligheidsonderzoek tot een positieve uitkomst leidt, kan naar verluidt de toestemming tot vestiging worden verleend. Verblijfsvergunningen die Arabische Iraakezen, die zich in KRG-gebied mogen vestigen, ontvangen, dienen drie-maandelijks te worden hernieuwd. UNAMI verwoordt dat in de drie noordelijke provincies 'the entry of certain IDP groups remained restricted, or barred all together and, for those admitted, was further complicated by regulatory requirements'. UNHCR gaf eerder aan dat (voormalig) lidmaatschap van de Ba'athpartij of een strafblad redenen kunnen zijn om de toestemming om zich in KRG-gebied te vestigen niet te verlenen, maar dat sommige afwijzingen tamelijk willekeurig lijken te zijn, UNHCR Guidelines for the Eligibility of Iraqi Asylum Seekers, oktober 2005, annex VII, p.48 e.v.

²⁵² Trouw, 30 oktober 2007. Uitzondering hierop zouden mannen vormen die beschikken over een opleiding, kapitaal en/of referenties.

²⁵³ Er zijn enkele wegen vanuit Bagdad naar het noorden en naar het zuiden van Irak. De wegen naar het noorden lopen langs en door steden en gebieden waar veel gevechten plaatsvinden tussen opstandelingen en MNF-I en tussen verschillende milities. De wegen naar het zuiden lopen langs en door gebieden waar regelmatig Badr- en Sadr-milities in gevecht zijn. Op deze wegen komen niet-officiële controle posten voor, dikwijls bemand door sji'itische milities. Daarnaast is er het gevaar van (geïmproviseerde) explosieven. Zie ook ICRC, 'Iraq: No let-up in the humanitarian crisis', maart 2008. Zie hierover ook 2.3. en 3.3.8.

²⁵⁴ Onder meer NOS, ANP/AFP, 9 april 2008; International Herald Tribune, 31 maart 2008; BBC, 26 maart 2008. ANP, 30 maart 2008, Reuters, 27 maart 2008; Independent, 28 augustus 2007. New York Times, 14 juni 2007.

²⁵⁵ Zie ook 3.1.2.

²⁵⁶ De wijk Sadr City in Bagdad was van de buitenwereld afgesloten tijdens militaire operaties in maart 2008; Reuters 27 maart 2008.

Momenteel zijn Baghdad International Airport en de luchthavens van Basra, Erbil en Sulaymania bevoegd om internationale burgervluchten te faciliteren. Voor vluchten van en naar het buitenland kan gebruik gemaakt worden van lijnvluchten van Iraqi Airways, en Royal Jordanian Airlines van en naar Baghdad International Airport. Royal Jordanian en Iraqi Airways en enkele kleine maatschappijen vliegen op Erbil. Daarnaast heeft Austrian Airlines lijnvluchten op Erbil hervat.²⁵⁷

Jordanië

Personenverkeer over land vindt plaats via de grensovergang bij Karameh (Jordanië) – Trebeel (Irak). Iraqi Airways en Royal Jordanian bieden dagelijks vluchten tussen Amman en Bagdad.

Tijdens de verslagperiode tot aan de invoering van het nieuwe visumregime op 1 mei 2008, werd aan de grens op willekeurige basis beslist Irakezen al dan niet toe te laten. Jordanië erkent het S-paspoort.²⁵⁸

Vanaf 1 mei 2008 geldt in Jordanië een nieuw visumregime voor Irakezen, waarbij visumaanvragen vóór binnenkomst moeten zijn ingediend bij de Jordaanse autoriteiten.²⁵⁹ Er zijn aanwijzingen dat Iraakse mannen tussen 18 en 45 jaar de toegang wordt geweigerd.²⁶⁰

Jordanië voerde eerder al verscherpte controles in, teneinde de smokkel van mensen en middelen ten behoeve van opstandelingen in Irak te verminderen. Ook in het kader van extra beveiligingsmaatregelen na de bomaanslagen in Amman in november 2005 vinden verscherpte grenscontroles plaats. Onopgemerkte overschrijding van de grens wordt moeilijk geacht. Illegale grensoverschrijding van Irak naar Jordanië kan evenwel niet worden uitgesloten.

Syrië

---

²⁵⁷ www.aua.com, geraadpleegd op 15 juni 2008.

²⁵⁸ Onduidelijk is of dit na 30 juni nog het geval zal zijn.

²⁵⁹ Op een aantal plaatsen in Irak zijn locaties ingericht waar de aanvragen kunnen worden ingediend. Aan het aanvragen van een visum zijn behandelingskosten van circa 10 USD verbonden. Met een private koeriersdienst zijn door de Jordaanse autoriteiten afspraken gemaakt over het faciliteren van aanvragen en doorzending van visumaanvragen door Irakezen. Iraakse aanvragers krijgen bij goedkeuring van het Jordaanse ministerie van Binnenlandse Zaken via de private koeriersdienst in Irak een schriftelijke bevestiging uitgereikt, waarin staat dat zij over een entree visum beschikken. Indien Irakezen, zonder over dit document te beschikken naar Jordanië reizen zullen zij in principe niet worden toegelaten. Indien betrokkene wel over een dergelijk document beschikt is het evenwel niet uitgesloten, dat de immigratiedienst aan de grens als nog weigert hen toe te laten. In de praktijk verloopt deze procedure van aanvragen en al dan niet verlenen van een visum trager dan de officiële termijn van 14 dagen, en kan inmiddels 4 tot 5 weken in beslag nemen.

²⁶⁰ Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008.

Voor het personenverkeer tussen Irak en Syrië wordt gebruik gemaakt van de drie officiële grensovergangen tussen Syrië en Centraal-Irak.²⁶¹ De meest zuidelijke grensovergang bij Al Tenf (Syrië) – Al Walid (Irak), de centraal gelegen grensovergang bij Abu Kamal (Syrië) – Al Qa'im (Irak) en de noordelijke grensovergang bij Al Ya'urubiya (Syrië) – Al Sa'ida (Irak) zijn open. Hier vindt intensief goederen- en personenverkeer plaats. De grensovergang bij Al Qamishleh (Syrië) – Fish Khabour (Irak/KRG-gebied) is niet langer in gebruik voor regulier personenverkeer.

Iraqi Airways en de recent opgerichte Syrische maatschappij Sham Wings vliegen op Bagdad. Iraqi Airways vliegt vanuit Damascus tevens op Erbil, Sulaymania en Basra.

De grens tussen Irak en Syrië is meer dan 600 km lang. Grensbewaking is georganiseerd door middel van wachtposten om de paar kilometer. Illegaal grensverkeer wordt niet uitgesloten.

Syrië erkent S-paspoorten. Irakezen dienen sinds 17 oktober 2007 in bezit te zijn van een visum, indien ze Syrië willen inreizen. Een visum zou aan de aan de grens moeten kunnen worden gekocht. Amnesty International stelt evenwel dat de visa slechts in Bagdad bij de Syrische ambassade verkrijgbaar zijn.²⁶² Visa worden verstrekt aan een beperkt aantal categorieën Irakezen, zoals ondernemers en handelaren, docenten, studenten, Irakezen met een geldige verblijfsvergunning in een derde land, zieken die een behandeling willen ondergaan en echtgenoten of echtgenotes van personen die in Syrië een geldige verblijfstitel hebben. De aanvrager moet de reden van verblijf met documenten onderbouwen. De visa zijn drie maanden geldig, kosten momenteel omgerekend USD 50 en kunnen worden verlengd in het geval van schoolgaande kinderen of medische behandeling. Ook de reeds in Syrië verblijvende Irakezen dienen zich te melden bij de immigratiedienst. Personen die zich niet laten registreren lopen de kans opgepakt en uitgezet te worden.

Turkije

Via de officiële grensovergang bij Habur (Turkije) - Ibrahim Khalil (Irak), aan Iraakse kant bewaakt door de KDP, vindt personen- en goederenverkeer plaats. De controle aan Turkse zijde is intensief. Daarnaast is er een kleinere grensovergang nabij het zogenoemde drie-landen-punt (Irak, Iran en Turkije) vlakbij de plaats Şemdinli in het uiterste zuidoosten van Turkije. Deze grensovergang was tijdens de verslagperiode naar verluidt vaker gesloten dan geopend vanwege gevechten tussen de Turkse krijgsmacht en de PKK. Het is mogelijk de grens tussen Irak en

---

²⁶¹ Onder Centraal Irak wordt het deel van Irak ten zuiden van de KRG-gebieden verstaan.

²⁶² Amnesty International, MDE 14/041/2007, september 2007. Zie ook UN News, 11 september 2007. Het gestelde kan niet worden bevestigd.

Turkije illegaal over te steken. Het grote aantal Turkse militairen dat gelegerd is aan de grens met Irak bemoeilijkt het illegaal passeren van de grens.

Vanuit Istanbul wordt er meermaals per week naar Erbil en Sulaymania gevlogen. Deze vluchten worden evenwel dikwijls afgelast.

Irakezen die naar Turkije willen reizen, dienen daartoe een Turks visum aan te schaffen. Dit visum kan worden aangevraagd bij de Turkse ambassade te Bagdad.

Irakezen die reizen op een ander reisdocument dan een paspoort²⁶³ dienen voor hun reis naar Irak vanuit Turkije toestemming te vragen bij het Turkse ministerie van Buitenlandse Zaken.

Iran

Er zijn drie grensovergangen: tussen Mundhiriyya (Irak) en Khusravi (Iran), tussen Badra (Irak) en Mehran (Iran) bij de plaats Zurbatia, en tussen Basra en Khoramshahr (Iran) bij de plaats Shalamche (Iran).²⁶⁴ Vanwege de veiligheidssituatie in Irak, worden grensovergangen bij tijd en wijlen gesloten. De grensovergangen tussen Iran en Noord-Irak zijn in principe voor personenverkeer gesloten.²⁶⁵

Naar verluidt waren tijdens de verslagperiode tevens de volgende grensovergangen geregeld voor vrachtverkeer geopend: Tamarchin (tussen Hajo Omran en Piranshar), Kileh-Sardasht en Naashmaagh-Merivan.

Het is mogelijk om de 2400 kilometer lange grens tussen Irak en Iran illegaal te passeren.

Tijdens de verslagperiode waren er verscheidene vluchten per week tussen Teheran en Bagdad, uitgevoerd door Iraqi Airways en enkele malen per week tussen Teheran en Erbil, uitgevoerd door Mahan Airlines.

Irakezen die Iran willen inreizen, kunnen een visum aanvragen bij de Iraanse ambassade te Bagdad. Iran accepteert het S-paspoort nog. Iraakse vluchtelingen die willen terugkeren naar Irak hebben een laissez-passer van de Iraanse autoriteiten nodig. Dit wordt afgegeven door de BAFIA (Bureau of Aliens and Foreign Immigrants Affairs) te Teheran.

---

²⁶³ Ongeacht of dit een Iraaks reisdocument anders dan een paspoort is dan wel een reisdocument van een andere nationaliteit.

²⁶⁴ Deze liggen aan Iraakse zijde in Centraal-Irak.

²⁶⁵ Een onofficiële grensplaats, Peshwin in KRG-gebied, was in het verleden geopend voor verkeer. De huidige stand van zaken voor wat betreft Peshwin is onbekend. Zie ook 4.1.

Saoedi-Arabië

Er is geen regulier legaal personenverkeer over land mogelijk tussen Saoedi-Arabië en Irak, daar de grens bij Arar gesloten is. De grens wordt wel tijdelijk geopend voor pelgrims op reis naar Mekka en Medina. Voor het overige krijgen Irakezen slechts sporadisch een visum. In de meeste gevallen is dit voor familiebezoek. Er is geen rechtstreeks burgerluchtvaartverkeer tussen beide landen. Het Iraakse S-paspoort wordt door de Saoedische autoriteiten erkend. Oude paspoortenseries zonder aantekening van de interim-regering worden niet erkend. Hoewel er wel pogingen zijn om van Iraakse zijde illegaal de streng bewaakte Saudi grens over te steken, lijken deze te stranden in de ontoegankelijke zandwoestijn dan wel opgemerkt te worden door de grensbewaking. Bij arrestatie worden betrokkenen teruggestuurd.

Koeweit

Er vindt civiel personenverkeer plaats tussen Koeweit en Irak bij Al Abdaly. Tijdens de verslagperiode verzorgde Gryphone Airlines een vlucht per week tussen Koeweit en Bagdad. De in- en uitreis mogelijkheden voor Irakezen zijn zeer beperkt. Er kan alleen naar Koeweit worden gereisd op uitnodiging, bijvoorbeeld voor handelsdoeleinden of familiebezoek. Het wordt uitgesloten geacht dat Irakezen met louter een reisdocument via deze grens naar Koeweit kunnen reizen.

Niet alle Iraakse paspoorten uit de S-serie worden erkend door Koeweit.²⁶⁶

Documenten^{267 268} Paspoorten²⁶⁹

---

²⁶⁶ Koeweit maakt onderscheid al naar gelang het nummer of de nummerreeks van het paspoort. Meer is hierover niet bekend.

²⁶⁷ Zie ook bijlage 5. Voorts beschikt Irak over een bevolkingsregistratie. Vrijwel iedereen is geregistreerd in het zogenaamde voedseldistributiesysteem (PDS), teneinde aanspraak te kunnen maken op voedseldistributie. Voor vele formele of zakelijke aangelegenheden wordt bijgevolg naar verluidt een kopie van de voedsel(rantsoen)kaart gevraagd. Zie terzijde ook Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007.

²⁶⁸ Er blijkt een grote verscheidenheid aan documenten te bestaan, zoals oude identiteitskaarten (met een foto, die zeker 10 jaar of ouder is), nieuwe identiteitskaarten die naar verluidt op vrij eenvoudige wijze van de huidige autoriteiten kunnen worden verkregen en nationaliteitscertificaten. Er bestaat onduidelijkheid of de verplichting bestaat om de oude documenten te vernieuwen, doch uit de documenten die worden overlegd valt af te leiden dat het geen probleem is om oude documenten (afgegeven door voormalige autoriteiten) te gebruiken. Ook zouden de gegevens op documenten niet altijd overeen komen met de werkelijkheid.

²⁶⁹ Zie over de tijdelijke CPA reisformulieren het algemeen ambtsbericht Irak, april 2006. Zie ook het algemeen ambtsbericht Irak, 3 juni 2004.

Thans zijn de volgende typen Iraakse nationale paspoorten in gebruik: de H-serie, de M-serie, de N-serie, sinds 1 juli 2004 de S-serie en sinds 11 april 2006 de G-serie.²⁷⁰

De paspoorten van de series H en M blijven geldig tot de datum van verstrijking (de geldigheidsduur) zoals genoteerd in het paspoort. Nadien kunnen deze niet worden verlengd.²⁷¹ N-paspoorten kunnen met vier jaar worden verlengd. Paspoorten van de S-serie, afgegeven vanaf 1 januari 2005 hebben een geldigheidsduur van twee jaar. Paspoorten van de S-serie, afgegeven vóór 1 januari 2005 zijn geldig voor de duur van een jaar en kunnen verlengd worden met een periode van twee jaar.²⁷²

In het algemeen dienen bij de aanvraag van een paspoort de volgende documenten te worden overgelegd: nationaliteitskaart, identiteitsbewijs, voedselrantsoenkaart, en enkele kleurenpasfoto's.

Een bron in Irak gaf aan dat een in 2003 geschorste wet, waarin was opgenomen dat een vrouw schriftelijke toestemming van haar man nodig had om een paspoort aan te vragen, weer in werking is gesteld.²⁷³ De situatie in de praktijk kan afhangen van plaatselijke omstandigheden en de positie van de vrouw in kwestie.

Illegale en valse documenten

Gebleken is dat Iraakse documenten op eenvoudige wijze illegaal verkrijgbaar zijn.²⁷⁴ Het betreft hier veelal na 9 april 2003 uit Iraakse overheidsinstellingen gestolen echte documenten, die aan alle vereisten, met uitzondering van de wijze van afgifte, voldoen. Handelaren zijn veelal ook in het bezit van de officiële stempels en zegels. Verder komt het voor dat door corruptie binnen Iraakse overheidsinstellingen documenten onrechtmatig afgegeven worden. Meer informatie is thans niet beschikbaar.

---

²⁷⁰ Er is geen minimumleeftijd voor het aanvragen van een G-paspoort. Bij de aanvraag zijn evenwel een identiteitskaart en een nationaliteitscertificaat vereist. Nederland erkent het G-paspoort. Sinds 17 november 2006 wordt het S-paspoort niet meer erkend door de Benelux.

²⁷¹ Veel paspoorten uit de M- en N-serie zijn tot 1 juli 2004 verlengd met twee (indien het paspoort was verlopen) dan wel vier (indien het nog geldig was) jaar. De H-serie paspoorten zijn geldig voor acht jaar en zijn afgegeven tussen medio 2002 en 9 april 2003. Deze series zullen dus nog enige jaren in omloop zijn. Naar verluidt zullen de Iraakse autoriteiten eerdaags de paspoorten uit de N-, H-, en S-serie niet langer verlengen. Data zijn nog niet bekend. Het paspoort uit de M-serie wordt niet langer door Nederland geaccepteerd.

²⁷² Een S-paspoort kan vanaf de leeftijd van 13 jaar worden aangevraagd. Het is onbekend in hoeverre Iraakse nationaliteitsbewijzen en identiteitsbewijzen ook door Iraakse ongedocumenteerden in Nederland verkregen kunnen worden.

²⁷³ Zie ook 3.4.6.

²⁷⁴ Onder meer in Jordanië en Syrië zijn aanzienlijke hoeveelheden valse paspoorten aangetroffen, met name paspoorten van de S-serie. Ook van paspoorten uit de G-serie zouden blanco exemplaren en vervalsingen voor enkele honderden dollars te koop zijn.

Afgifte

Paspoorten worden uitgegeven door het 'Directoraat paspoorten en reizen' onderdeel van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Het Directoraat heeft in verschillende steden een kantoor waar aanvragen kunnen worden ingediend. G-paspoorten zijn evenwel slechts in Bagdad te verkrijgen en zijn erg schaars.²⁷⁵ Aanvragers dienen formeel in persoon te verschijnen. In de praktijk blijkt dit niet altijd een vereiste, mits over de juiste relaties of financiële middelen wordt beschikt. De autoriteiten in de KRG-gebieden volgen thans, ten aanzien van regelgeving inzake Iraakse reisdocumenten, de instructies uit Bagdad. Na 1 juli 2004 werd ook in KRG-gebieden het S-paspoort afgegeven.²⁷⁶

Iraakezen in het buitenland die legaal terug willen keren naar Irak met Iraakse documenten hebben voor hun inreis een geldig Iraaks paspoort of een ander geldig reisdocument nodig.

3.3.6 Rechtsgang

Het Iraakse rechtssysteem²⁷⁷ is gebaseerd op het Franse model ('Code Napoléon') in combinatie met islamitische regels, zoals vastgelegd in shari'a-wetgeving.

In algemene zin kunnen drie rechtsgangen onderscheiden worden:

- civielrechtelijke procedures;²⁷⁸
- strafrechtelijke procedures;²⁷⁹
- familierechtelijke procedures.²⁸⁰

In deze drie rechtsgangen zijn er drie niveaus: eerste aanleg, hoger beroep en beroep in cassatie.²⁸¹

---

²⁷⁵ De behandelingsduur voor een paspoort uit de G-serie bedraagt circa 3 tot 4 maanden.

²⁷⁶ Het is onbekend of en in hoeverre de KRG ook het nieuwe G-paspoort afgeeft.

²⁷⁷ De 'Law of Judicial Organization' (no. 160, 1979) en 'Law of Public Prosecution' (no. 159, 1979) zijn van toepassing op het Iraakse rechtssysteem. Zie ook 3.1.2.

²⁷⁸ Civiele rechtbanken behandelen civielrechtelijke procedures in eerste aanleg, welke betrekking hebben op commerciële en burgerlijk rechtelijke geschillen alsmede op familiezaken die een niet-islamitisch persoon betreffen.

²⁷⁹ Zie ook 3.1.2.

²⁸⁰ Deze zaken worden behandeld door de 'Personal Status Court'. Religieuze raadslieden, civiele rechters en zogenaamde 'qadi's' (islamitische rechters) kunnen in deze rechtbank een rol spelen. Zie ook 3.1.2.

²⁸¹ Zie voor een overzicht van de rechterlijke macht onder de nieuwe grondwet 2.1.3.

Sinds begin oktober 2003 is de ‘Iraqi Council of Judges’ of Higher Juridical Council wederom werkzaam, nadat Saddam Hoessein deze raad had ontbonden in 1979. De raad opereert onafhankelijk van het ministerie van Justitie en dient toezicht te houden op de onafhankelijkheid, kwaliteit en integriteit van het gerechtelijke apparaat.²⁸² Voorts is de raad verantwoordelijk voor de benoeming van rechters en openbare aanklagers. De raad staat onder leiding van de voorzitter van het hooggerechtshof en bestaat uit acht personen. Tegen beslissingen van de raad staat bezwaar open. De uitspraak op bezwaar is echter onherroepelijk en bindend.

Tijdens de verslagperiode is verder gewerkt aan de hervorming van de rechterlijke macht. De effectiviteit van de rechterlijke macht is nog altijd aan beperkingen onderhevig als gevolg van capaciteitsproblemen en de algehele veiligheidssituatie in Irak. Het rechtssysteem heeft te kampen met overbelasting, corruptie²⁸³ en gebrekkige transparantie.²⁸⁴ Rechters zijn slachtoffer van aanslagen, ontvoering en moord, en er worden bomaanslagen gepleegd bij rechtbanken en hoven.²⁸⁵ Tribale banden en familienetwerken staan eveneens in voorkomende gevallen de onafhankelijkheid van rechters in de weg.²⁸⁶ De rechterlijke macht is veelal niet in staat zaken binnen de gestelde termijn af te handelen.²⁸⁷ Ook verloopt de samenwerking tussen de rechterlijke macht, politie en het gevangeniswezen niet optimaal.²⁸⁸ Daarnaast kampt de strafrechtsprocedure thans met gebrek aan ondersteunend forensisch onderzoek voor bewijsvergaring.

De betrokken justitiële autoriteiten hebben inmiddels getracht hun capaciteit te vergroten voor wat betreft beslissing inzake voorarrest.²⁸⁹ Niettemin blijkt dat veel verdachten te lang in voorarrest worden gehouden,²⁹⁰ mede als gevolg van het

---

²⁸² Zie voor de definiëring van de taken van de Council of Judges het algemeen ambtsbericht Irak december 2005. Zie ook UNHCR Country of Origin Information, oktober 2005, p. 125.

²⁸³ Zie verder het algemeen ambtsbericht Irak december 2006, 3.3.5.

²⁸⁴ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 23.

²⁸⁵ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 8.

²⁸⁶ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

²⁸⁷ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008. Zie ook Human Rights Watch World Report 2008. UNAMI wees in dit kader op de praktijk dat getuigen à charge – waarvan dikwijls de identiteit geheim wordt gehouden – niet verschijnen bij een zitting na hiervoor te zijn opgeroepen. Rechters blijken in zulke gevallen de zaak aan te houden tot deze getuige(n) is (zijn) gevonden. UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 23.

²⁸⁸ Zie ook UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 23.

²⁸⁹ Zo is in augustus 2007 het aantal zgn. onderzoekscomités (in strafzaken) gestegen van 7 naar 28 en in de twee maanden er op volgend in diverse gebieden het aantal rechters-commissaris en rechters toegenomen, UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 23.

²⁹⁰ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 23.

onvermogen van de autoriteiten om verslagen en/of bewijs te verifiëren alsmede de dossiers te verwerken.²⁹¹

Op 20 september 2007 vaardigde de premier het besluit nr. 207 uit, waarin richtlijnen zijn opgenomen betreffende de afhandeling van de procedures: vooronderzoek, voorarrest, berechting, veroordeling en in vrijheidstelling, alsmede de behandeling van gedetineerden, en detentieomstandigheden. Op basis van deze richtlijnen zouden zowel arrestatie als invrijheidstelling dienen te geschieden op basis van gerechtelijke bevelen; dienen verdachten te worden vertegenwoordigd door een raadsman/vrouw als hun verklaringen worden afgenomen, terwijl de politieagenten die het aanvankelijke onderzoek uitvoerden hierbij niet aanwezig zijn. Tevens zou op basis van dit besluit de capaciteit van de politie, voor wat betreft onderzoek, en van de rechters-commissaris moeten worden uitgebreid. Ook dienen openbaar aanklagers een actievere rol te gaan spelen, zowel in toezicht op het naleven van juridische procedures in strafzaken, als in toezicht op de detentieomstandigheden.

Daarnaast is met dit besluit het bestaansrecht van het Comité inzake de rechtsstaat en detentie zaken, ook wel het 165 Comité genoemd,²⁹² als permanente instantie bestendigd.²⁹³

Verdachten hadden tijdens de verslagperiode geen of beperkte toegang tot een advocaat.²⁹⁴ Als verdachten worden bijgestaan door een raadsman, wordt deze dikwijls door de rechterlijke instantie aangewezen en hebben verdachten doorgaans geen contact met hun raadsman gehad om de zaak voor te kunnen bereiden voor de terechtzitting.²⁹⁵ Voorts gaat de mogelijkheid van appèl vaak verloren op procedurele gronden. Doorgaans bestaat pas lange tijd na de uitspraak de mogelijkheid tot contact met een raadsman. Hierdoor is de beroepstermijn dikwijls verstreken. Het recht op een eerlijk proces van verdachten voor het 'Central Criminal Court of Iraq'²⁹⁶ dan wel andere rechterlijke instanties in strafzaken wordt momenteel niet gegarandeerd.²⁹⁷

---

²⁹¹ Deze dossiers ontbreken overigens niet zelden ten dele compleet.

²⁹² Genoemd naar het besluit 165 van 12 juli 2007, waarmee het *Lujnat Tashbit Siyadat al-Qanun wa-Mutabáat Shu'un al Ihtijaz* werd opgericht, UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 23.

²⁹³ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 23.

²⁹⁴ Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli-31 december 2007, p. 24, 27 en 32. Zie hierover ook Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008.

²⁹⁵ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 23.

²⁹⁶ Zie hierover 3.1.2.

²⁹⁷ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.32. Zie ook US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

Ook Amnesty International concludeerde in een eerder rapport dat er onvoldoende toegang is tot raadslieden, die daarenboven zelf slachtoffer zijn van bedreiging en aanslagen.²⁹⁸

Onofficiële rechtbanken

In de Iraakse strafprocedures bestaat de mogelijkheid om buiten de rechter om geschillen tussen partijen op een andere wijze op te lossen. Het Iraakse Wetboek van Strafvordering definieert wanneer in plaats van of naast de strafrechtelijke procedures, alternatieve geschillenbeslechting mag worden toegepast. Deze procedure wordt conciliatie genoemd.²⁹⁹

Een andere vorm van alternatieve geschillenbeslechting geregeld bij wet is de mogelijkheid van strafkwijtschelding op verzoek van de benadeelde, welke meestal plaatsvindt nadat de rechter een vonnis heeft geveld.³⁰⁰

In Irak komt ook tribale geschillenbeslechting voor. Onenigheden tussen leden van dezelfde stam of geschillen tussen leden van verschillende clans worden veelal door een neutrale stamoudste of sjeik beslecht. Regels ten aanzien van de eerder beschreven alternatieve geschillenbeslechting zijn analoog van toepassing, maar vaak wordt de tussenkomst van een rechter, ook daar waar wettelijk verplicht, vermeden.³⁰¹

Veel zaken worden nooit gerapporteerd, maar worden exclusief afgehandeld tussen de families en stammen. Geografisch gezien zou tribale geschillenbeslechting meer voorkomen in de zuidelijke provincies van Irak en rurale gebieden elders in Irak. Er zijn aanwijzingen dat sinds de val van Saddam Hoessein, in grotere mate wordt teruggevallen op tribale geschillenbeslechting, ook in de stedelijke gebieden. Dit heeft deels te maken met het gebrek aan vertrouwen in de nieuwe rechtsorde en in de rechterlijke macht, maar ook omdat vanuit een meer traditioneel oogpunt hiermee problemen tussen verschillende

---

²⁹⁸ Amnesty International, MDE 14/020/2007, en het rapport 'Iraq, Unjust and unfair: the death penalty in Iraq, 20 april 2007.

²⁹⁹ Zie over conciliatie het algemeen ambtsbericht Irak, december 2006.

³⁰⁰ Zie over kwijtschelding ('pardon') het algemeen ambtsbericht Irak, december 2006.

³⁰¹ In 90% van de tribale geschillenbeslechting omvat de uitspraak een vorm van economische compensatie of financiële vergoeding. Compensatie kan ook plaatsvinden middels gearrangeerde huwelijken, UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005, p. 123-124. Hiervan wordt over het algemeen alleen gebruik gemaakt bij misdrijven van seksuele aard (verkrachting) of bij moord. Het komt voor dat meisjes worden uitgehuwelijkt aan veel oudere mannen. Bij de categorieën delicten waarbij conciliatie of pardon mogelijk is, wordt naar schatting 50% tussen stammen en families onderling opgelost. Daarnaast zou volgens experts 30% van de delicten die niet onder definitie van conciliatie vallen, toch buiten de gerechtelijke procedure om in tribaal verband opgelost worden. In de meeste gevallen als er sprake is van moord.

stammen en families kunnen worden voorkomen. Ook in de KRG-gebieden komen alternatieve vormen, in tribaal of familieverband, van geschillenbeslechting voor.

In deze onofficiële procedures is het moeilijk om een eerlijke en objectieve procedure voor zowel de aangeklaagde, als de benadeelde te garanderen. Er bestaan geen openbare en geschreven regels en/of procedurevoorschriften die consistent kunnen worden toegepast.

Los van deze tribale geschillenbeslechting is er sprake van illegale rechtbanken openlijk dan wel heimelijk opgezet door verschillende militias. Er waren eerder bovendien aanwijzingen dat er zich illegale islamitische rechtbanken in moskeeën bevinden, dan wel dat ‘zittingen’ van deze illegale rechtbanken in moskeeën worden gehouden.³⁰² Bronnen in Irak spraken eerder van een parallel systeem van vervolging en berechting.³⁰³

Rechters

De ‘Judicial Review Committee’ doet onderzoek naar de achtergrond van rechters en hun mogelijke betrokkenheid bij mensenrechtenschendingen ten tijde van het voormalige regime. Alle ruim 800 rechters die momenteel werkzaam zijn in de rechterlijke macht zouden door deze commissie zijn onderzocht.³⁰⁴ Sinds de val van Saddam Hoessein wordt in Irak ook gewerkt met rechters die werkzaam waren onder het bewind van Saddam Hoessein, aangezien het opleiden van nieuwe rechters te veel tijd in beslag neemt. Op basis van onderzoek naar het arbeidsverleden van de rechters wordt bepaald of een benoeming van de rechter in kwestie wenselijk is. Voorts werd verder gewerkt aan de training van Iraakse rechters, advocaten en openbare aanklagers, onder meer inzake mensenrechten.³⁰⁵

3.3.7 Arrestaties en detenties

In Irak bestaan detentiecentra onder de verantwoordelijkheid van de MNF-I en van verschillende Iraakse ministeries,³⁰⁶ zoals die van Binnenlandse Zaken,³⁰⁷ van

---

³⁰² Het betreft hierbij zowel sji’itische als soennietische moskeeën. ‘Verdachten’ van het niet naleven van streng islamitische regels worden er ‘berecht’ na te zijn ontvoerd door extremistische groepen of militias. Opgelegde straffen worden in de moskeeën uitgevoerd of ergens in de buurt, bijvoorbeeld in geval van een executie.

³⁰³ Er zijn geen indicaties dat bovenstaande gedurende de verslagperiode gewijzigd is.

³⁰⁴ Zie ook 3.4.6.

³⁰⁵ Bijvoorbeeld EUJUST LEX, de Europese missie verschaftte training aan Iraakse rechters en rechters-plaatsvervangers, onderzoeksrechters en leden van het hoger politiekader en het gevangeniswezen.

³⁰⁶ Ondermeer UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 augustus 2006, p. 14 e.v.

³⁰⁷ Naast de detentiecentra van Binnenlandse Zaken hebben ook de zogenaamde speciale eenheden van het ministerie van Binnenlandse Zaken hun eigen detentiecentra.

Justitie, van Defensie en van Arbeid en Sociale Zaken.³⁰⁸ Ook onder de verantwoordelijkheid van de KRG bestaan detentiecentra. Het totale aantal gedetineerden in Irak wordt geschat op 52.000.³⁰⁹

Ook in deze verslagperiode hebben de Iraakse autoriteiten en de MNF-I (vermeende) strijders en criminelen gearresteerd.³¹⁰ Eind 2007 en begin 2008 heeft een groot aantal arrestaties van militanten van het Mehdi-leger plaatsgevonden.³¹¹

In verschillende mensenrechtenrapporten en in de media wordt nog altijd gewezen op zorgelijke arrestatie- en detentie-omstandigheden in Irak. Zo wordt onder meer melding gemaakt van willekeur bij arrestaties, mishandeling van arrestanten, eenzame opsluiting, incommunicado-detentie en slechte en overvolle detentiefaciliteiten.^{312 313} Dit geldt voor mannen en vrouwen, waarvan een deel met kinderen is gedetineerd.³¹⁴ Eerder is gebleken dat in veel gevallen de

---

³⁰⁸ Deze laatste betreffen met name jeugdstrafinrichtingen. Zie ook UNAMI Human Rights Report, 1 juli - 31 december 2008, p. 23; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

³⁰⁹ Eind 2007 waren volgens cijfers van de Iraakse autoriteiten, 51.133 personen gedetineerd. Hierbij zijn niet meegerekend de gedetineerden in Asayish-detentie (door KRG veiligheidsdienst). Hun aantal is onduidelijk. UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 21.

³¹⁰ Hiervan zouden er bijna 25.000 personen in MNF-I hechtenis en ruim 3781 in KRG-detentie worden gehouden; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.25 en 30. Amnesty stelt, verwijzend naar een uitspraak van het ICRC, dat er circa 60.000 personen in detentie van MNF-I en Iraakse veiligheidsorganisaties worden gehouden, Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008.

³¹¹ International Crisis Group, Middle East Report, No 72, 'Iraq's Civil War, the Sadrist and the Surge', 7 februari 2008. Onduidelijk is in hoeverre deze arrestaties werkelijk de slagkracht van het Mehdi-leger hebben beperkt. Zie over het Mehdi-leger ook 2.3.

³¹² Zie onder meer UNAMI Human Rights Report, 1 juli - 31 december 2008, p. 24.; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; Human Rights Watch World Report 2008. Zie ook 3.3.6.

³¹³ De detentie omstandigheden in de KRG-gebieden zouden overigens beter zijn dan in de rest van Irak, maar niettemin naar westerse maatstaven slecht, aldus een bron in Irak. Zie ook UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.32 US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 6 maart 2007. De Asayish detentiecentra in de KRG vormen hierop een uitzondering. Deze zouden overbevolkt zijn en gedetineerden zouden er in onhygiënische omstandigheden verblijven. Human Rights Watch, 'Caught in the Whirlwind; Torture and Denial of Due Process by the Kurdish Security Forces', juli 2007.

³¹⁴ Hoewel vrouwen gescheiden van mannen zouden moeten worden gedetineerd in Irak, is dit in de praktijk niet altijd het geval. US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008. Zie ook UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.22 e.v. Zie over de positie van vrouwen verder 3.4.6.

zogenheten 24-uursregeling³¹⁵ niet in acht wordt genomen en dat de arrestant onrechtmatig wordt vastgehouden.³¹⁶ Zowel de Iraakse autoriteiten als MNF-I houden gedetineerden zonder aanklacht vast.

In MNF-I-detentie is er sprake van langdurige detentie zonder rechterlijke toets, en met een administratieve beoordeling van de detentie die niet aan de internationale vereisten van een eerlijke procesgang voldoet.³¹⁷ Er is daarnaast sprake van voortgezette detentie door MNF-I op basis van zogenaamde “doorlopende risicobeoordeling” van verdachten die zijn vrijgesproken of ontslagen van rechtsvervolging.³¹⁸ Een soortgelijke situatie doet zich eveneens in Asayish-detentie (KRG) voor.³¹⁹

Veel van de gedetineerden in KRG-gebied, die worden verdacht van (betrokkenheid bij) terroristische activiteiten,³²⁰ zijn zonder aanklacht of proces gedetineerd.³²¹ Voor een deel is dit gelegen in het feit dat er gedurende lange tijd geen wetgeving terzake bestond. Dit is inmiddels wel het geval.³²² Deze wetgeving werkt echter niet met terugwerkende kracht.³²³ Incommunicado detentie komt ook onder de KRG voor.³²⁴

---

³¹⁵ Zie verder in deze paragraaf onder ‘Procedures’. Zie ook Human Rights Watch, ‘Caught in the Whirlwind; Torture and Denial of Due Process by the Kurdish Security Forces’, juli 2007. m.b.t. de situatie in Asayish detentie.

³¹⁶ Dit geldt voor Centraal Irak en voor de KRG-gebieden. US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli-31 december 2008, p. 25 e.v.

³¹⁷ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.25. Zie ook Human Rights Watch, ‘Letter to the Security Council on MNF Detention Practices in Iraq’, 28 april 2008.

³¹⁸ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 27.

³¹⁹ Human Rights Watch, ‘Caught in the Whirlwind; Torture and Denial of Due Process by the Kurdish Security Forces’, juli 2007. In dit rapport constateerde Human Rights Watch ook gevallen van *sippenhaft*.

³²⁰ UNAMI vermeldde in haar Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 6 en 30, dat er personen in KRG-gebied zijn gedetineerd die (verondersteld) waren gearresteerd door MNF-I, Amerikaanse leger en Iraakse veiligheidsdiensten gezamenlijk. Deze arrestaties zouden buiten het KRG-gebied, met name in Kirkuk en Mosul hebben plaatsgevonden. Human Rights Watch rapporteerde in juli 2007 over personen in Asayish detentie die buiten KRG-gebied waren gearresteerd tijdens gezamenlijke operaties van de MNF-I en het Iraakse leger, en Iraakse politie, Human Rights Watch, ‘Caught in the Whirlwind; Torture and Denial of Due Process by the Kurdish Security Forces’, juli 2007.

³²¹ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.25; Human Rights Watch, ‘Caught in the Whirlwind; Torture and Denial of Due Process by the Kurdish Security Forces’, juli 2007. Eerder rapporteerde een bron dat dit zelfs enkele honderden personen betrof. Zie het algemeen ambtsbericht Irak, juni 2007, 3.3.7.

³²² Law on the Combat of Terrorisme in the Iraq Kurdistan Region, Law No. 3, 2006, Human Rights Watch, ‘Caught in the Whirlwind; Torture and Denial of Due Process by the Kurdish Security Forces’, juli 2007.

³²³ Zie hierover ook UNAMI Human Rights Report, 1 juli - 31 december 2008, p. 29.

³²⁴ Human Rights Watch, ‘Caught in the Whirlwind; Torture and Denial of Due Process by the Kurdish Security Forces’, juli 2007.

Uit onderzoek, uitgevoerd door het 'Judicial Reconstruction and Assessment Team', is gebleken dat veel politiecellen niet aan internationaal geaccepteerde standaarden voldeden.³²⁵ Het 'International Committee of the Red Cross' (ICRC) bezoekt officiële detentiecentra.³²⁶

In de verslagperiode zijn enige duizenden gevangenen vrijgelaten.

Er zijn sterke indicaties dat naast de circa 450 officiële detentiecentra ook niet-officiële detentiecentra bestaan.³²⁷ Illegale detentiefaciliteiten komen naar verluidt onder meer voor in en onder moskeeën en komen in toenemende mate voor in panden achter de façade van een bedrijf of winkel. Ook zijn er sterke aanwijzingen dat delen van overheidsdetentiecentra officieel niet bestaan en daarmee ook niet onder de formele controle van de autoriteiten vallen. In KRG-gebied is het bestaan van geheime detentiecentra bekend.

Procedures³²⁸

Het Wetboek van Strafvordering van 1971 geldt als het enige wetboek inzake procesrecht en biedt formeel rechtswaarborgen.³²⁹ Zo is er de 24-uursregeling³³⁰ en mogen verdachten 72 uur na arrestatie juridische bijstand inschakelen. Onder de noodtoestand, kan de minister president evenwel toestemming verlenen om verdachten vast te houden zonder arrestatiebevel.³³¹ Verder is vastgelegd dat verdachten recht hebben op bezoek van vertegenwoordigers van het 'International Committee of the Red Cross' (ICRC).

De periode die verdachten in voorarrest doorbrengen, wordt afgetrokken van de eventuele gevangenisstraf.

---

³²⁵ Daarnaast is al in een vorige verslagperiode een commissie aangesteld die zich buigt over wie vrijgelaten dient te worden. Zie verder het algemeen ambtsbericht Irak april 2006. Zie ook UNAMI Human Rights Report, 1 januari-31 maart 2007, p. 20; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2006/945, 5 december 2006.

³²⁶ ICRC, 'ICRC activities in 2007', 13 maart 2008. ICRC doet conform geldende procedures geen uitspraken over hun bezoeken.

³²⁷ UNAMI Human Rights Report, 1 juli-31 augustus 2006, p. 9. Ook milities zouden hun eigen locaties hebben waar mensen worden vastgehouden en/of verhoord. Zie ook Washington Post, 16 juni 2006.

³²⁸ CPA Memorandum 3. 'Criminal procedures', 18 juni 2003.

³²⁹ Repressieve bepalingen uit dit wetboek, toegevoegd na 1971, zijn komen te vervallen.

³³⁰ Deze regeling schrijft voor dat arrestanten binnen 24 uur voor een onderzoeksrechter/rechter-commissaris moeten worden gebracht. De onderzoeksrechter wijst dan de verdachte op zijn rechten. Op basis van een eerste feitenanalyse bepaalt de onderzoeksrechter/rechter-commissaris vervolgens of de verdachte wordt vrijgelaten, of er borg wordt gesteld, of dat de verdachte in voorarrest blijft.

³³¹ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008

3.3.8 Mishandeling en foltering

Tijdens de verslagperiode was op grote schaal sprake van ernstige gewelddadigheden. Zowel militairen van de MNF-I, Iraakse diensten belast met de handhaving van de openbare orde (zoals de politie), ‘niet-statelijke actoren’ als milities en andere vergelijkbare organisaties en groeperingen, alsook gewapende individuen hebben geweldplegingen begaan, waarbij ook mishandelingen zouden zijn gepleegd.^{332 333} Verschillende rapporten stellen dat foltering voorkomt in Irak, waaraan zowel statelijke als niet-statelijke actoren zich schuldig maken.³³⁴ De VN-speciaal rapporteur voor foltering heeft op 21 september 2006 aangegeven dat de situatie voor wat betreft foltering in Irak volledig uit de hand is gelopen, en in detentiecentra en op politiebureaus ongeremd voorkomt.³³⁵ Recente rapportage duidt erop dat deze situatie nog ongewijzigd is.³³⁶ Er is tenminste een gedocumenteerde zaak waarin een gedetineerde overleed na zeer zwaar te zijn geslagen.³³⁷ Er zouden zich meerdere van dergelijke gevallen hebben voorgedaan.³³⁸

Amnesty International concludeerde eerder dat er onvoldoende of geen onderzoek is naar beschuldigingen van martelingen, ondanks dat voor veroordelingen voor halsmisdaden dikwijls wordt gesteund op ‘bekentenissen’ gedaan in detentie.³³⁹

De VN wijst op berichten die zij blijft ontvangen over marteling en mishandeling in detentiecentra van de Koerdische geheime dienst *Asayish*.³⁴⁰ In juli 2007 publiceerde Human Rights Watch een uitgebreid rapport over marteling in

---

³³² US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008. Ook de VN-speciale rapporteur voor foltering is deze mening toegedaan, International Herald Tribune, 22 september 2006. Zie hierover ook het algemeen ambtsbericht Irak, december 2006, 3.3.7.

³³³ In met name 2005 en 2006 verschenen berichten met betrekking tot (zware) mishandeling en foltering door leden van de zogenaamde Wolf Brigade tijdens arrestaties en in detentie. Ook zou gebruik worden gemaakt van marteling om bekentenissen te verkrijgen. De Wolf Brigade is een speciale eenheid ressorterend onder het ministerie van Binnenlandse Zaken die in 2004 is opgericht en zou bestaan uit circa 2000 leden. Met name soennieten en Palestijnen zouden slachtoffer zijn geworden van deze mishandelingen. Zie verder het algemeen ambtsbericht Irak, juni 2007, 3.3.7.

³³⁴ Onder meer US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli -31 december 2008, p. 25; Human Rights Watch World Report 2008
³³⁵ Zie ook 2.3. en 3.3.6.

³³⁶ Zie ook UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 25.

³³⁷ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 25.

³³⁸ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

³³⁹ Amnesty International, MDE 14/020/2007, en het rapport ‘Iraq, Unjust and unfair: the death penalty in Iraq, 20 april 2007.

³⁴⁰ UNAMI Human Rights Report, 1 juli-31 december 2007, p. 31; zie ook US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

Asayish-detentie.³⁴¹ Ook Amnesty International maakt melding van marteling in detentiecentra in KRG-gebied.³⁴²

Er is tevens melding gemaakt van mishandeling en buitensporig geweld door veiligheidstroepen, buiten de – al dan niet wederrechtelijke – vrijheidsbeneming.³⁴³

Stoffelijke overschotten die geregeld in Irak worden gevonden, dragen vaak sporen van foltering.³⁴⁴

3.3.9 Verdwijningen

Ontvoeringen kwamen tijdens de verslagperiode vaak voor.³⁴⁵ Het betrof zowel ontvoeringen in ruil voor losgeld door criminelen en/of bendes, als politiek of sektarisch gemotiveerde ontvoeringen.³⁴⁶ Er waren aanwijzingen dat criminele bendes volwassenen en kinderen ontvoeren en de gijzelaars voor veel geld ‘doorverkopen’ aan personen met politieke motieven.

Sommige ontvoerden worden vrijgelaten, velen verdwijnen of worden dood teruggevonden. Ontvoeringen vinden plaats tijdens aanslagen, hinderlagen en bij valse, niet-officiële controleposten.³⁴⁷ Ook worden mensen uit hun huizen gehaald.³⁴⁸ Zowel Iraakezen als buitenlanders zijn het slachtoffer van ontvoeringen.³⁴⁹ Naast de vele burgers waren Iraakse militairen en politiefunctionarissen geregeld het slachtoffer van ontvoeringen. Er zijn echter ook

---

³⁴¹ In juli 2007 publiceerde Human Rights Watch een uitgebreid rapport over marteling in *Asayish*-detentie. Dit rapport beschrijft een onderzoek verricht in 2006; doch, ondanks maatregelen van de KRG om enkele van de aanbevelingen uit het rapport uit te voeren, was de situatie in juli 2007 nog niet significant verbeterd, aldus Human Rights Watch, ‘Caught in the Whirlwind; Torture and Denial of Due Process by the Kurdish Security Forces’, juli 2007.

³⁴² Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008.

³⁴³ Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008.

³⁴⁴ ANP/Reuters 30 maart 2008; Reuters 28 maart 2008; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008. Zie over buitengerechtelijke executies 3.3.10.

³⁴⁵ BBC, 20 april 2007; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 8.

³⁴⁶ Reuters, 4 april 2008; BBC, 8 april 2008. US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008.

³⁴⁷ BBC, 20 april 2007; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.8; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008. Zie ook BBC, 8 april 2008, ANP/Reuters, 6 april 2008.

³⁴⁸ Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.8. Er is geen nadere informatie over ontvoering vanuit werkplaatsen, evenmin is er informatie dat dit niet meer voorkomt.

³⁴⁹ Onder meer RFE/RL, Vol. 11, nr. 126, 12 juli 2007.

aanwijzingen dat ontvoeringen worden gepleegd door mensen in politie-uniform.³⁵⁰

3.3.10 Buitengerechtelijke executies en moorden

Naast willekeurig geweld waarvan Irakezen slachtoffer worden, is er in Irak nog altijd sprake van gerichte (moord)aanslagen op burgers en burgerdoelen.³⁵¹ Tevens worden met enige regelmaat stoffelijke overschotten gevonden, vaak in groepen omgebracht, met duidelijke aanwijzingen van buitengerechtelijke executie.³⁵² Slachtoffers zijn bijvoorbeeld geboeid, door het hoofd geschoten, dragen sporen van marteling of zijn zelfs onthoofd³⁵³

In Irak opereren verschillende doodseskaders, welke onder andere gelieerd zouden zijn aan het Mehdi-leger, loyaal aan Moqtada AlSadr, of verbonden aan andere vaak sji'itische militieën. Sommige militieën zijn zelfs verbonden of ontlenen (politieke) bescherming aan het ministerie van Binnenlandse Zaken.^{354 355}

Ten gevolge van de executies, aanslagen, vuurgevechten en ongeregeldeheden is een groot aantal doden gevallen, zowel onder Irakezen als buitenlanders. Hierbij zijn veel burgerslachtoffers gevallen. Het vermoede aantal burgerslachtoffers in 2007 als gevolg van geweld lopen uit een van 16.232 tot ruim 22.500. Het grootste deel hiervan kwam om in de periode januari tot augustus 2007.³⁵⁶ Officiële statistieken gaven aan dat de volgende aantallen gewelddadige burgerslachtoffers waren gevallen: 540 in januari 2008.³⁵⁷ 633 in februari 2008.³⁵⁸

---

³⁵⁰ Onder meer RFE/RL 18 april 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008.

³⁵¹ Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.9; Human Rights Watch World Report 2008. Zie over het geweld ook 2.3. alsmede met betrekking tot aanslagen gericht tegen specifieke groepen 3.4.

³⁵² Onder meer Guardian, 13 maart 2008.

³⁵³ ANP/Reuters, 27 april 2008; Time, 14 april 2008; ANP/Reuters 30 maart 2008; Reuters 28 maart 2008. US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.8; BBC, 5 juli 2007; RFE/RL, 28 juni 2007; the Economist, 23 juni 2007. Zie ook 3.3.5. inzake onofficiële rechtbanken.

³⁵⁴ Time, 14 april 2008; New York Times, 19 juli 2008; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008. Bronnen in Irak en media meldden dat doodseskaders en militieën ook actief zijn in ziekenhuizen en mortuaria. Zij maken nieuwe slachtoffers onder de mensen die familieleden komen bezoeken, komen brengen of identificeren. Zie ook US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; New York Times, 5 november 2007.

³⁵⁵ In het rapport 'Death Squad Operations in Iraq' (juni 2006) van Jakub Cerny, verbonden aan het CSRC/Defence Academy of the United Kingdom wordt ook de Wolf Brigade in verband gebracht met doodseskaders. Zie ook Human Rights Watch, 'Iraq: US Plan Must Rein in Death Squads', 8 januari 2007.

³⁵⁶ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

³⁵⁷ BBC, 1 april 2008. Zie ook Human Rights Watch World Report 2008.

923 in maart 2008,³⁵⁹ en 969 in april 2008.³⁶⁰ In mei 2008 gaven officiële cijfers een dodental onder burgers van ruim vijfhonderd.³⁶¹

Militairen, politiepersoneel, academici, politieke figuren en overheidsfunctionarissen waren het doelwit van moordaanslagen. Iraakse en buitenlandse werknemers die verondersteld werden samen te werken met de Iraakse interim-regering/MNF-I of werkzaam te zijn voor buitenlandse bedrijven en internationale organisaties liepen eveneens een groot risico.³⁶²

Er zijn aanwijzingen dat er nog altijd dodenlijsten circuleren.³⁶³

Schattingen van het aantal dodelijke slachtoffers onder Iraakse militairen lopen tot in de duizenden. Op 15 juni 2008 bedroeg het aantal dodelijke slachtoffers sinds de interventie in 2003 onder Amerikaanse militairen 4.099.³⁶⁴

3.3.11 Doodstraf

Op 8 augustus 2004 hebben de Iraakse autoriteiten per direct de doodstraf ingevoerd, naar eigen zeggen ten behoeve van de stabiliteit van het land.³⁶⁵ De doodstraf zou gelden voor een dertigtal misdrijven.³⁶⁶ De wet heeft geen terugwerkende kracht. De nieuwe noodwetgeving van februari 2007 brengt een aantal delicten, zoals diefstal en het vernielen van publiek en privaat eigendom, onder de anti-terrorisme wet uit 2005, waardoor ook deze bestraft kunnen worden met de doodstraf.³⁶⁷ Als de doodstraf wordt uitgesproken door een rechter wordt automatisch een beroep in cassatie ingesteld. Wordt in cassatie de doodstraf gehandhaafd dan zal de zaak worden doorgeleid naar de Presidentiele Raad die een decreet moet uitvaardigen waarin:

---

³⁵⁸ Le Monde, 8 maart 2008; BBC, 3 maart 2008; IRIN, 3 maart 2008.

³⁵⁹ Le Figaro, 1 april 2008; Reuters, 1 april 2008.

³⁶⁰ Dit betrof cijfers van de Iraakse autoriteiten, Los Angeles Times, 1 mei 2008.

³⁶¹ ANP, 1 juni 2008.

³⁶² Zie verder 3.4.9.

³⁶³ Zo zouden er nog steeds lijsten circuleren van Iraakse (voormalige) militaire piloten. Zie ook 3.4.8. Er zouden tevens lijsten met leden van Sahwa-groeperingen (zie 2.3.) bestaan, Time, 14 april 2008. Onduidelijk is of die nu reeds worden gebruikt om aanslagen tegen hen te plegen.

³⁶⁴ Reuters, 'Table of military deaths in Iraq', 15 juni 2008.

³⁶⁵ De doodstraf was onder de CPA opgeschort. Zie verder algemeen ambtsbericht Irak, juni 2004.

³⁶⁶ De doodstraf kan onder meer worden opgelegd in geval van moord, ontvoering, gewapend verzet tegen de strijdkrachten en drugshandel ten behoeve van de financiering van terroristische activiteiten; Reuters, 'Iraq reimposes death penalty', 8 augustus 2004; IRIN, 'AI criticises reinstatement of death penalty', 12 augustus 2004.

³⁶⁷ UNAMI Human Rights Report, 1 januari-31 maart 2007, pp. 22, 24.

- de doodstraf wordt gehandhaafd, waarmee uitvoering ervan mogelijk wordt;
- óf de doodstraf wordt omgezet in levenslange gevangenisstraf;
- óf amnestie wordt verleend.³⁶⁸

De doodstraf is sinds de herinvoering in 2004 geregeld uitgesproken.³⁶⁹ In 2007 zijn 378 doodsvonnisen uitgesproken³⁷⁰ en 41 mensen ter dood gebracht,³⁷¹ onder meer na veroordelingen voor moord, verkrachting en ontvoering en voor terroristische aanslagen.³⁷² In april 2008 zijn 28 mensen ter dood gebracht. Allen zouden tijdens de gevechten onder meer in Bagdad en Basra in de weken voorafgaand aan de executie³⁷³ zijn gearresteerd, berecht en ter dood zijn veroordeeld.³⁷⁴

Volgens Amnesty International zijn er sinds 2004 honderden mensen in Irak ter dood veroordeeld na een flagrant oneerlijke rechtsgang.³⁷⁵

Amnesty International heeft voorts in een rapport uit 2007 geconcludeerd dat:

- er onvoldoende of geen onderzoek is naar beschuldigingen van martelingen, ondanks dat voor veroordelingen voor halsmisdaden dikwijls wordt gesteund op 'bekentenissen' gedaan in detentie;
- de delictsomschrijvingen van halsmisdaden vaag en overdreven breed zijn geformuleerd.³⁷⁶

---

³⁶⁸ In de KRG-gebieden dient een gelijke procedure te worden gevolgd met als uitzondering dat niet de presidentiële raad maar de president van de KRG-gebieden het decreet moet ondertekenen.

³⁶⁹ Ook tegen meerdere vrouwen met jonge kinderen, Amnesty International, MDE 14/005/2007, 9 februari 2007. Zie ook Amnesty International, MDE 14/028/2007, 9 mei 2007. Zie verder ook het algemeen ambtsbericht Irak, december 2006, 3.3.10 en UNAMI Human Rights Report, 1 januari-31 maart 2007, p. 24 e.v.

³⁷⁰ Tien van hen waren vrouwen. UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.33.

³⁷¹ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 33.

³⁷² Zie bijvoorbeeld RFE/RL, 6 juli 2007.

³⁷³ Zie 2.3.

³⁷⁴ Amnesty International press release, 'Iraq: 28 people executed after what seems to be hasty and unfair trials', 18 april 2008.

³⁷⁵ Amnesty International press release, 'Iraq: 28 people executed after what seems to be hasty and unfair trials', 18 april 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008. Tevens bevinden zich nog altijd veel ter dood veroordeelden in detentie, waarvan de veroordeling is gebaseerd op (schijnbare) bekentenissen op televisie, Amnesty International, Appeals for Action: 'Prevent execution of tortured woman', 10 december 2007.

³⁷⁶ Amnesty International, MDE 14/020/2007, en het rapport 'Iraq, Unjust and unfair: the death penalty in Iraq, 20 april 2007. Zie ook het recentere rapport Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008, waarin e.e.a. zijdelings wordt herhaald. Zie ook 3.3.6 en 3.3.8.

In de KRG-gebieden zijn op 21 september 2006, 11 mensen ter dood gebracht. De mannen waren in maart 2006 veroordeeld voor moord en ontvoeringen in 2003 en 2004. De mannen werden verondersteld lid te zijn van de gewapende islamistische groepering Ansar Al Islam.³⁷⁷

3.4 Positie van specifieke groepen

3.4.1 Koerden

Koerden nemen sinds de val van Saddam Hoessein deel aan het nationale politieke proces, en hebben acht kabinetsposten in de nationale regering.³⁷⁸ In de grondwet is het Koerdisch naast het Arabisch opgenomen als officiële taal. De veiligheidssituatie in de KRG-gebieden was gedurende de verslagperiode rustiger dan in de rest van het land.³⁷⁹ Er hebben zich tijdens de vorige verslagperiode in Centraal Irak gewelddadigheden gericht tegen Koerden voorgedaan.³⁸⁰

Bronnen in Irak geven aan dat de diverse groepen ontheemde Koerden die in KRG-gebied toevlucht hebben gezocht in slechte omstandigheden leven.³⁸¹ Dit zou bewust beleid zijn omdat deze mensen ooit nog terug moeten keren naar Kirkuk en omgeving, zo zou de redenering luiden.³⁸²

De terugkeer van Koerden die ten gevolge van de arabiseringspolitiek uit hun huizen verdreven waren, vormt nog altijd een bron van spanning in het noorden van het land, in het bijzonder in Kirkuk. In Arabische en Turkmeense kring bestaat onvrede over de terugkeer van Koerden, omdat velen van hen van mening zijn dat zeker niet alle 'teruggekeerde' Koerden oorspronkelijk uit Kirkuk afkomstig zijn. Zij zouden door de KRG onder druk worden gezet om naar Kirkuk te gaan, om daarmee de bevolkingssamenstelling te beïnvloeden, mede met het oog op het door de Koerden gewenste referendum over de toekomstige status van Kirkuk.

3.4.2 Fayli-Koerden en Irakezen van Iraanse afkomst.

Het regime van Saddam Hoessein heeft veel Fayli-Koerden hun Iraakse nationaliteit ontnomen. De RCC-decreten (onder meer decreet 666 van 1980), die de ontneming van het Iraakse staatsburgerschap betroffen, zijn met de inwerkingtreding van de TAL herroepen. De nieuwe nationaliteitswet bevat

---

³⁷⁷ UNAMI Human Rights Report, 1 september-31 oktober 2006, p. 20. Amnesty International: MDE, 14/033/2006, 25 september 2006; Amnesty International ACT 53/003/2006, september 2006; RFE/RL Vol 10, no. 176, 22 september 2006.

³⁷⁸ Ook vice-premier Barham Saleh is van Koerdische origine.

³⁷⁹ Zie verder 2.3.

³⁸⁰ Over deze verslagperiode zijn geen specifieke gevallen bekend.

³⁸¹ Onder meer de Volkskrant, 20 februari 2008.

³⁸² Zie ook paragraaf 2.2 onder KRG-gebieden.

voorwaarden om nationaliteitsrechten weer te laten gelden.³⁸³ Naar verluidt heeft een aantal Fayli Koerden de Iraakse nationaliteit kunnen herkrijgen.

Fayli-Koerden zonder de Iraakse nationaliteit die zich buiten Irak bevinden, worden momenteel niet toegelaten tot Irak.³⁸⁴

Er is geen informatie beschikbaar over mogelijk gericht geweld tegen Fayli-Koerden tijdens deze verslagperiode. Aannemelijk zijn gewelddadigheden jegens hen, als zij hun onteigende bezit komen opeisen.³⁸⁵

Tijdens de verslagperiode verbleven circa 190 Iraanse Koerden in het niemandsland tussen Irak en Jordanië. Zij worden niet toegelaten tot Jordanië. De omstandigheden in het kamp zijn slecht.

3.4.3 Turkmenen

De Turkmeense gemeenschap in Irak is politiek verdeeld. Er zijn tenminste vijf Turkmeense politieke organisaties bekend, met het Iraqi Turkmen Front (ITF) als grootste partij. Deze Turkmeense lijst heeft één zetel in het nationale parlement verworven. Gesteld wordt dat wellicht veel Turkmenen bij de verkiezingen van december 2005 langs religieuze en minder langs etnische lijnen hebben gestemd.

Niet alleen in Kirkuk, maar ook onder de grote groep binnenlands ontheemden rondom deze stad bevinden zich Turkmenen.³⁸⁶

Aanwezige spanningen in Kirkuk en Mosul, in de wijken waar veel Turkmenen wonen, vloeien vaak voort uit de terugkeer van Koerden die onder de arabiseringspolitiek van Saddam Hoessein waren verdreven en uit de onvrede onder Turkmenen over mogelijke 'koerdisering' van Kirkuk.

Een bron stelde dat de Turkmeense bevolkingsgroep in Noord-Irak niet als minderheidsgroepering wordt erkend door de KRG-autoriteiten. Er zou in het KRG-gebied geen verbetering in de positie van Iraakse Turkmenen zijn opgetreden ten opzichte van de periode pre-2003. Turkmenen zouden er tevens moeite hebben hun rechten te effectueren.

---

³⁸³ Zie 3.1.2.

³⁸⁴ Evenwel wordt vermoed dat enkele Fayli-Koerden zijn teruggekeerd. Zie ook 3.3.5. m.b.t. inreizen in Irak.

³⁸⁵ Het is niet bekend of er in KRG-gebied sprake is geweest van geweld tegen Fayli-Koerden.

³⁸⁶ Naar verluidt bevinden zich meer dan 100.000 binnenlands ontheemden (Koerden, Arabieren en Turkmenen) rondom de stad Kirkuk. UNHCR stelde overigens ook dat enkele duizenden Koerden en Turkmenen sinds de val van Saddam Hoessein zijn teruggekeerd naar Kirkuk, UNHCR Country of Origin Information p.76. Zie ook UNAMI Human Rights Report, 1 april - 30 juni 2007, p. 13.

Er zouden tevens aanhangers van de PKK zijn die het in Noord-Irak op Turkmenen voorzien hebben.

Ook in Sulaymania zou er sprake zijn van spanningen tussen Turkmenen en Koerden, al zouden die momenteel minder zijn dan in Mosul.

Het *Iraq Country Report on Human Rights Practices* van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken van 11 maart 2008 verwijst naar berichten dat Koerdische autoriteiten in het noorden minderheden, waaronder Turkmenen, hebben gearresteerd en hebben gedetineerd op een onbekende locatie.³⁸⁷

3.4.4 Palestijnen

Het aantal Palestijnen in Irak wordt geschat tussen 10.000 en 15.000.³⁸⁸ Sinds de val van Saddam Hoessein is hun situatie verslechterd. Palestijnen hadden onder Saddam Hoessein een bevoorrechte positie. Het lijkt erop dat deze nu gewroken wordt. Voorts maken zij geen deel uit van een inheemse religieuze groep of stam, waardoor zij gemakkelijker doelwit worden van geweld. Naast gerichte aanslagen om redenen van etniciteit wordt tevens criminaliteit om geldelijk gewin als motief genoemd. Tijdens deze verslagperiode was er met regelmaat sprake van bedreigingen en aanvallen jegens, ontvoering van en moord op Palestijnen.³⁸⁹ Hierbij zouden leden van het Mehdi-leger en andere sji'itische militieën, alsmede van de Iraakse veiligheidsorganisaties betrokken zijn.³⁹⁰ Tevens zijn er berichten van willekeurige arrestatie, waarbij ook huizen worden binnengevallen, alsmede van afpersing van Palestijnen door politieagenten.³⁹¹

Palestijnen in Irak moeten over een verblijfskaart beschikken die iedere drie maanden dient te worden verlengd bij het ministerie van Binnenlandse Zaken. Er zijn aanwijzingen dat in voorkomende gevallen, bijvoorbeeld bij het aanvragen van verlenging, deze kaart wordt afgenomen. Deze Palestijnen bevinden zich op dat moment zonder legale verblijfstitel in Irak.³⁹²

Groepen Palestijnen hebben getracht Centraal Irak te verlaten. Velen van hen strandden aan de grenzen met Jordanië en Syrië. Ruim 2700 mensen bevinden zich momenteel in vluchtelingenkampen zoals Al Waleed en Al Tanf.³⁹³ De

---

³⁸⁷ Andere groepen die door het rapport met naam worden genoemd zijn Arabieren en christenen.

³⁸⁸ UNHCR News Stories, 'UNHCR concerned about situation of Palestinians on Iraq Border', 18 maart 2008.

³⁸⁹ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

³⁹⁰ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

³⁹¹ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

³⁹² Ook zou deze kaart bij het passeren van – al dan niet echte – checkpoints worden afgenomen.

³⁹³ Het kamp Al Tanf bevindt zich in niemandsland tussen Irak en Syrië, Al Waleed is gesitueerd aan de Iraakse zijde van de grens met Syrië, UNHCR Iraq Situation Update, April-May 2008. Amnesty International spreekt van meer dan 3000 vluchtelingen die zich in de kampen

omstandigheden in de kampen zijn slecht.³⁹⁴ Inmiddels zijn diverse vluchtelingen er overleden, als gevolg van gebrek aan medische zorg.³⁹⁵

3.4.5 Dienstplichtigen / militairen

Tijdens de verslagperiode zijn rekruten en militairen van het nieuwe Iraakse leger alsook Iraakse politiefunctionarissen frequent het slachtoffer geworden van aanslagen en ontvoeringen.³⁹⁶ Militante islamitische groeperingen hebben de verantwoordelijkheid voor verschillende moorden en aanslagen op Iraakse militairen opgeëist. Andere blijven onopgehelderd.

Volgens artikel 11 van CPA-verordening 23 'Creation of a Code of Military Discipline for the New Iraqi Army' kan een deserteur zeven dagen vrijheidsstraf opgelegd krijgen of moet hij een boete betalen, extra taken verrichten of kan hij in rang worden teruggezet.

Dienstplicht

De dienstplicht is door de CPA afgeschaft. Indiensttreding is vrijwillig. Thans is in Irak sprake van een beroepsleger. De minimumleeftijd voor toetreding is 18 jaar. Er zijn tijdens de verslagperiode geen voornemens geuit tot invoering van de dienstplicht. Men mag na toetreding niet politiek actief zijn en men dient zich te onthouden van politieke uitlatingen. In vrijwel alle Iraakse steden zijn rekruteringsbureaus waar men zich kan melden voor opname in het nieuwe Iraakse leger; deze blijken dikwijls doelwit van aanslagen te zijn.

3.4.6 Vrouwen

Volgens de grondwet zijn alle Irakezen gelijk voor de wet ongeacht hun geslacht. De wet- en regelgeving kan op basis van de nieuwe grondwet echter slechts tot stand komen indien zij niet in strijd is met de gevestigde islamitische regels.³⁹⁷ Daarnaast zijn op basis van de grondwet aanhangers van elke religie vrij hun

---

zouden bevinden, Amnesty International, news and updates, 'Refugee camp trauma continues for Palestinians', 30 april 2008. Zie verder Amnesty International, MDE 14/012/2008, 14 april 2008; UNHCR News Stories, 'UNHCR concerned about situation of Palestinians on Iraq Border', 18 maart 2008.

³⁹⁴ Amnesty International, MDE 14/012/2008, 14 april 2008; UNHCR News Stories, 'UNHCR concerned about situation of Palestinians on Iraq Border', 18 maart 2008.

³⁹⁵ Amnesty International, MDE 14/012/2008, 14 april 2008; UNHCR News Stories, 'UNHCR concerned about situation of Palestinians on Iraq Border', 18 maart 2008.

³⁹⁶ Onder meer Reuters, 15 en 1 april 2008; Reuters/AP/NRC Handelsblad, 4 april 2008; 27 maart 2008; Guardian, 13 maart 2008; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008. Ook voor personen die na 2003 in dienst van de krijgsmacht zijn getreden, maar deze inmiddels weer verlaten hebben, lopen een vergelijkbaar risico. Zie ook 2.3.

³⁹⁷ Grondwet, artikel 2 lid 1 sub a.

persoonlijke aangelegenheden te regelen volgens hun eigen geloof of doctrine.³⁹⁸ Gevreesd wordt dat de uitwerking in de praktijk van deze bepalingen een beperking behelst van de rechten van de vrouw.³⁹⁹

De grondwet schrijft voor dat minimaal 25% van het totale aantal zetels in het nationaal parlement ingenomen dient te worden door vrouwen.⁴⁰⁰ Er zijn sinds het voorjaar van 2003 diverse vrouwenorganisaties opgericht en er worden initiatieven genomen ten behoeve van een betere positie van vrouwen in Irak.

In de regering hebben twee vrouwen zitting. De veiligheidssituatie, strenge leefregels en conservatieve normen en waarden hebben de deelname van vrouwen aan politieke activiteiten en het publieke leven in het algemeen verder negatief beïnvloed.⁴⁰¹ Daarnaast zou in de vorige verslagperiode (een deel van) de *Personal Status Law*, die in 2003 was opgeschort, weer in werking zijn getreden. Op basis van deze naar verluidt nu geldende regelgeving is toestemming van een echtgenoot of mannelijk familielid vereist als een vrouw alleen wil reizen of een paspoort aan wil vragen.⁴⁰² In de praktijk blijkt het voor te komen dat vrouwen hun paspoort pas ontvangen als ze toestemming van een mannelijk familielid kunnen overleggen.⁴⁰³

Toegang tot de arbeidsmarkt wordt belemmerd door de onzekere veiligheidssituatie, verdere islamisering en de hieraan gerelateerde beperkte bewegingsvrijheid.

Alleenstaande vrouwen zijn over het algemeen kwetsbaarder. Decennia van oorlog hebben tot gevolg gehad dat er relatief veel 'female-headed' huishoudens zijn.⁴⁰⁴ De soms noodgedwongen rol van de vrouw als kostwinner of verantwoordelijke voor het gezin wordt door mannen niet altijd geaccepteerd in de sociale structuur waar deze vrouwen zich in bevinden.⁴⁰⁵ Daarnaast zijn er

---

³⁹⁸ Grondwet, artikel 44.

³⁹⁹ Zie hierover verder het algemeen ambtsbericht Irak, december 2006, 3.4.6.

⁴⁰⁰ Grondwet, artikel 48 lid 4. Dit is overigens een inspanningsverplichting en geen resultaatsverplichting. Deze regel is niet van toepassing op de verkiezingen voor het Koerdische parlement noch voor de provincieraden. In het Koerdische parlement zijn 29 van de 111 leden vrouw.

⁴⁰¹ In de praktijk is gebleken dat vrouwen die zitting hebben in raden niet altijd volledige bewegingsvrijheid genieten.

⁴⁰² Onder meer UNAMI Human Rights Report, 1 mei-30 juni 2006, p. 8 e.v.

⁴⁰³ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

⁴⁰⁴ Zie ook UNHCR's Eligibility Guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum-seekers, augustus 2007, p. 14; IOM, 'Iraq Displacement 2006 Year in Review'.

⁴⁰⁵ Dit zou in armere, islamitisch strengere gebieden in versterkte mate voorkomen. In gemengde stedelijke gebieden zouden vrouwen nog in vergelijking meer aan het arbeidsproces deelnemen, aldus een bron. Problemen betreffen beperkte bewegingsvrijheid, beperkte toegang tot werk en tot hulpvoorzieningen.

berichten dat meisjes niet langer onderwijs kunnen volgen, omdat zij in het huishouden moeten meehelpen, als de vrouw voor het inkomen moet zorgen.

Conservatieve normen en waarden zijn in bepaalde gebieden, waaronder het door sji'ieten gedomineerde zuiden, van toenemende invloed.⁴⁰⁶

Vanuit conservatieve islamitische kring is gepleit voor strengere kledingvoorschriften voor vrouwen en een scheiding van de seksen in openbare ruimtes. Uit veiligheidsoverwegingen en om intimidatie en commentaar te vermijden dragen steeds meer vrouwen en meisjes een hoofddoek en andere bedekkende kleding in het openbaar.⁴⁰⁷

Geweld

Er is sprake van (huiselijk) geweld jegens vrouwen.⁴⁰⁸ De gebrekkige veiligheidssituatie voor vrouwen hangt nauw samen met de algehele veiligheidssituatie en gebrekkige ordehandhaving.⁴⁰⁹ Ook zijn in vorige verslagperiodes vrouwenactivisten bedreigd, en in een aantal gevallen gedood, vanwege hun inspanningen voor de verbetering van de positie van de vrouw.⁴¹⁰ Voor zover bekend is dit soort incidenten hoofdzakelijk voorgekomen in Centraal-Irak. Ook het niet naleven van strikte islamitische (leef)regels is een reden voor aanvallen tegen vrouwen gebleken, waarbij vrouwen ook zijn vermoord.⁴¹¹ Het is niet bekend in hoeverre dergelijke voorvallen hebben plaatsgevonden in de KRG-

---

⁴⁰⁶ Mede hierom wordt de bewegingsvrijheid en bijvoorbeeld toegang tot gezondheidszorg en onderwijs beperkt.

⁴⁰⁷ Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; Onder meer US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi Asylum Seekers, December 2007, p. 41 e.v.; US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2007: Iraq', 14 september 2007.

⁴⁰⁸ Zie ook IRIN, 23 april, 2008; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008. Human Rights Watch, World Report 2008. Amnesty spreekt van een toename van huiselijk geweld, Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008. De VN Speciale vertegenwoordiger voor kinderen en gewapend conflict constateert een toename aan meldingen van *gender based violence*, Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict, OSRSG/PR080425, 25 april 2008; Er zijn uit deze verslagperiode geen verdere wijzigingen bekend in de rechtspositie van vrouwen in het kader van het strafrecht ten aanzien van hun aangedaan geweld, waaronder eerwraak.

⁴⁰⁹ Zie verder US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

⁴¹⁰ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

⁴¹¹ Independent, 28 april 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008 Zie verder; BBC, 17 maart 2008; Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, pp. 41, 45; Een bron vermeldde eerder berichten van het instellen van shari'a-rechtbanken in het zuiden van Irak. Hierover is momenteel geen nadere informatie beschikbaar.

gebieden. Vrouwenactivisten zouden er geen bijzondere negatieve aandacht van de overheid genieten.⁴¹² Er zou evenwel sprake zijn van bedreigingen, waartegen door de autoriteiten geen bescherming wordt geboden.⁴¹³

Amnesty International meldde eerder dat Iraakse vrouwen tijdens hun gevangenschap in Amerikaanse detentiecentra in Irak door gevangenispersoneel te zijn geslagen, vernederd en bedreigd met verkrachting. Er wordt melding gemaakt van verkrachting in Iraakse detentie.⁴¹⁴

Vrouwenbesnijdenis zou overwegend in het Koerdische deel van Irak voorkomen.⁴¹⁵ Het besnijden vindt vooral plaats op jonge leeftijd. Formeel valt deze gedraging onder de delictsomschrijving van artikel 412 van het Iraakse Wetboek van Strafrecht, maar in de praktijk wordt hier geen gebruik van gemaakt. Er is geen specifieke wet die vrouwenbesnijdenis strafbaar stelt. Autoriteiten bieden geen bescherming tegen slachtoffers van besnijdenis.⁴¹⁶ Er bestaan organisaties die in Noord-Irak activiteiten ontplooiën om vrouwenbesnijdenis tegen te gaan.⁴¹⁷

Eerwraak

Moorden vanwege eerwraak^{418 419} komen in verschillende delen van Irak voor, met name in KRG-gebied,⁴²⁰ in het zuiden van Irak en op het platteland.⁴²¹

---

⁴¹² UNAMI wees in de vorige verslagperiode evenwel op voortdurende incidenten met betrekking tot geweld tegen vrouwen in het algemeen in KRG-gebied, UNAMI Human Rights Report, 1 april - 30 juni 2007, p. 5. Hierbij valt mede te denken aan eerdere gerelateerd geweld.

⁴¹³ Een bron omschreef de positie van vrouwenactivisten in KRG-gebied als zeer slecht.

⁴¹⁴ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008.

⁴¹⁵ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008. Zie ook UNHCR's Eligibility Guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, augustus 2007, p. 14.

⁴¹⁶ Zie ook US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 6 maart 2007.

⁴¹⁷ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008. Zie ook www.wadinet.de, geraadpleegd op 2 januari 2008.

⁴¹⁸ UNHCR Country of Origin Information, oktober 2005, p. 33 e.v. Amnesty International Report 2005, p. 137. Eerwraak in Irak heeft niet noodzakelijkerwijs een relatie met het geloof, maar betreft vaak ook sociaal geweld, gebaseerd op tradities van een bepaalde groep of stam. Een bron stelt tevens dat door de verslechterde orde- en rechtshandhaving in Irak eerwraak tegen vrouwen, zonder veel weerstand, bijvoorbeeld door autoriteiten, kan worden voltrokken. Of en in hoeverre eerwraak voorkomt als gevolg van gemengde moslim-christelijke relaties is dezerzijds niet bekend, doch kan niet worden uitgesloten. Eerwraak of eremoord binnen de christelijke gemeenschap is wel voorgekomen. Er zou sprake zijn van compensatie geboden door niet-tribaal gebonden personen ter beslechting van conflicten. Het is niet uitgesloten dat dit ook in geval van bloedwraak mogelijk is.

⁴¹⁹ Zie over bloedwraak het algemeen ambtsbericht juni 2007, p. 3.4.6. en voorgaande

Met eerwraak beoogt de dader de eer van de familie te herstellen door het ongewenste gedrag van een vrouwelijk en in uitzonderlijke gevallen eveneens een mannelijk familielid te bestraffen. Hoewel ook mannen slachtoffer kunnen worden van eerwraak, hebben vrouwen disproportioneel te lijden onder deze vorm van geweld. Eerwraak kan bestaan uit het lijfelijk straffen, maar ook het vermoorden van het slachtoffer komt voor.⁴²² Tevens komt het voor dat vrouwen door hun eigen familie worden verstoten. In de KRG-gebieden is verbranding een veel gebruikt middel voor het plegen van eerwraak. Eveneens zijn er aanwijzingen dat vrouwen zelfmoord plegen,⁴²³ omdat zij de druk van de familie, vanwege de door hen ervaren schande, niet meer kunnen dragen.

Personen (het betreft meestal vrouwen) die voor eerwraak moeten vrezen kunnen niet of nauwelijks terecht in opvanghuizen. In Bagdad en Kirkuk zouden opvangtehuizen bestaan of hebben bestaan voor vrouwen die het slachtoffer zijn van geweld in Irak.⁴²⁴ Voorts is bekend dat in Dohuk, Erbil en Sulaymaniya op kleine schaal opvang bestaat voor vrouwen die slachtoffer zijn van geweld, zij het voor heel korte duur. Volledige veiligheid kunnen deze opvanghuizen echter niet bieden.

---

ambtsberichten. Kortweg kan worden aangevuld dat in geval van bloedwraak meestal wordt bemiddeld door geestelijken of leiders uit de gemeenschap. In rurale gebieden speelt de clan daarin een grote rol. In Bagdad wordt meestal bemiddeld door onafhankelijke leiders, bijvoorbeeld het hoofd van een school. De politie dient formeel op te treden tegen plegers van bloedwraak. Het ontbreekt de politie aan de capaciteit om de misdaad te bestrijden dan wel voor het noodzakelijke onderzoek. In de periode dat veel burgers omkwamen door het geweld werd nauwelijks onderzoek gedaan naar doodsoorzaak. In KRG zou het voorkomen dat plegers van bloedwraak worden vervolgd en veroordeeld.

⁴²⁰ Amnesty International spreekt van een toename van het aantal gevallen van eerwraak, Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008.

⁴²¹ Echter ook uit (sji'itische delen van) Bagdad komen berichten over gevallen van eerwraak. Onder meer Independent, 28 april 2008. Zie ook Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008. UNHCR's Eligibility Guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum-seekers, augustus 2007, pp. 10, 13.

⁴²² In hoeverre bloed- of eerwraak wordt uitgevoerd op andere wijze dan doden of door lijf straffen is onbekend.

⁴²³ Zie ook US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

⁴²⁴ Een bron vulde aan dat er ook buiten deze twee steden lokale NGO's vrouwen bedreigd met eerwraak onderbrengen alsmede, dat deze bescherming niet afdoende is. Er is weinig tot geen informatie beschikbaar inzake opvanghuizen in het midden en het zuiden van Irak.

Het is niet bekend of, indien geen bescherming kan worden geboden in eigen kring, in KRG-gebied de mogelijkheid nog bestaat tot tijdelijke opvang op een politiebureau of in een gevangenis.⁴²⁵

In Centraal-Irak geeft het motief van eer bij de moord op een vrouw reden tot strafvermindering; deze misdaad is strafbaar met een gevangenisstraf tot drie jaar. In geval van moord zijn rechters daarenboven doorgaans geneigd om strafverlichting toe te passen wanneer eerwraak motief van het delict was.

De KRG/PUK heeft in 2002 een wetwijziging doorgevoerd, zodat daders van eremoord niet langer een lagere maximum straf kan worden opgelegd, dan voor moord zonder eervergelateerd motief. In het gebied onder de KRG/KDP is in 2002 een wijziging op de wet aangenomen houdende dat eerwraak in dit gebied niet is toegestaan.⁴²⁶

De KRG minister-president Barzani heeft tijdens de vorige verslagperiode een zogenaamd Hoog Comité ingesteld, dat zich richt op de bestrijding en voorkoming van geweld tegen vrouwen, in het bijzonder met betrekking tot eervergelateerd geweld.⁴²⁷

Een bron stelde dat inmiddels daders van eerwraak worden gearresteerd en vervolgd. Andere bronnen in Irak plaatsen vraagtekens bij de handhaving van deze wetgeving in KRG-gebied, en zijn van mening dat er nog onvoldoende vervolging plaatsvindt. Er zouden sinds de genoemde wetwijzigingen in KRG-gebied circa 40 personen zijn veroordeeld voor het plegen van een eervergelateerd delict.

3.4.7 Minderjarigen

De leeftijd waarop meerderjarigheid wordt bereikt is 18 jaar. De minimum arbeidsgerechtigde leeftijd is formeel vijftien jaar, maar kinderen jonger dan 15 jaar worden regelmatig ingezet in seizoensgebonden of anderszins fysieke arbeid, bijvoorbeeld in de bouw.⁴²⁸

---

⁴²⁵ Precieze aantallen vrouwen en mannen die bescherming tegen eerwraak hebben gevonden zijn onbekend. Er is – mede vanwege de gevoeligheid van het onderwerp – geen verdere informatie inzake eerwraak gericht tegen mannen.

⁴²⁶ In KRG-gebied zijn NGO's op dit terrein actief, zoals de Kurdish Women Action Against Honour Killings (www.KWAHK.org, geraadpleegd op 6 mei 2008); zie verder algemeen ambtsbericht Noord-Irak, oktober 2002.

⁴²⁷ Zie hierover verder de gedeeltelijke actualisering van het algemeen ambtsbericht Irak, 10 februari 2008, 3.4.6.

⁴²⁸ Zie ook US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

Minderjarigen hebben ernstig te lijden onder het aanhoudende en willekeurige geweld, ontvoering en de gebrekkige veiligheidssituatie.⁴²⁹ Dit geldt in het bijzonder voor ontheemde minderjarigen.⁴³⁰ Opstandelingen en milities gebruikten ook kinderen als strijders of als afleidingsmanoeuvre voor passerende militairen of bij checkpoints.⁴³¹

Volgens UNICEF leiden de veiligheidssituatie en beperkte primaire gezondheidszorg en essentiële voorzieningen, tot een toenemend risico op infectieziekten en ondervoeding van kinderen. Slechts circa 40% van de kinderen in Irak heeft toegang tot schoon drinkwater.⁴³² Circa 28% van de kinderen in Irak lijdt aan ondervoeding.⁴³³

Circa 1500 kinderen in Irak zijn gedetineerd.⁴³⁴ Er zijn gevallen bekend waarbij minderjarigen worden gedetineerd te midden van volwassen gevangenen.⁴³⁵ Er wordt melding gemaakt van (seksuele) mishandeling, en onmenselijke en vernederende behandelingen van minderjarigen in detentie.⁴³⁶ In MNF-I detentie

---

⁴²⁹ In februari 2008 verschenen berichten dat er sprake zou zijn van handel in kinderen van Irak naar Spanje. Volgens de Iraakse autoriteiten zou kinderhandel in individuele gevallen bestaan, maar geen sociaal fenomeen zijn, UNICEF Iraq, 'Update for Partners on the Situation of Children in Iraq, First Quarter 2008.

⁴³⁰ Onder meer US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 6 maart 2007, IOM, 'Iraq Displacement 2006 Year in Review'. Zie ook UNAMI Human Rights Report, 1 januari-31 maart 2007, p. 19 e.v.

⁴³¹ Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict, OSRSG/PR080425, 25 april 2008; UN News, 25 april 2008; BBC, 25 april 2005. Zie ook UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.28. Begin 2008 kondigden de ministeries van Binnenlandse Zaken en Arbeid en Sociale zaken een campagne aan om dakloze kinderen, bedelaars en geestelijke gehandicapten van straat te halen teneinde te voorkomen dat onder meer opstandelingen of milities hen gebruiken om bomaanslagen te plegen, UNICEF Iraq, 'Update for Partners on the Situation of Children in Iraq, First Quarter 2008. Zie ook Elsevier, 20 februari 2008.

⁴³² Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict, OSRSG/PR080425, 25 april 2008; UN News, 25 april 2008.

⁴³³ Oxfam International, 'Rising to the Humanitarian Challenge in Iraq', Briefing paper, juli 2007.

⁴³⁴ UN News, 25 april 2008; UNICEF Iraq, 'Update for Partners on the Situation of Children in Iraq, First Quarter 2008.

⁴³⁵ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008. IRIN, 'Iraq: Child prisoners abused and tortured, say activists', 25 oktober 2007.

⁴³⁶ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 25.; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

bevonden zich gedurende de verslagperiode tussen de ruim 500⁴³⁷ en bijna 700 minderjarigen.⁴³⁸

Hoewel de leerplicht voor het basisonderwijs vanaf zes jaar formeel nog bestaat, gaan lang niet alle kinderen naar school.⁴³⁹ Slechts 50% van de kinderen gaat momenteel naar de basisschool. Berichten in de verslagperiode duiden op sluiting van scholen en absentie als gevolg van de veiligheidssituatie.⁴⁴⁰

Opvang alleenstaande minderjarigen in KRG-gebied

De institutionele capaciteit van de regering in het KRG-gebied wordt wat betreft het bieden van assistentie en/of opvang aan alleenstaande minderjarigen (AMA) die terugkeren beperkt geacht.

Een bron in de regio vult aan dat alleen als familie van de AMA kan worden opgespoord en indien de alleenstaande minderjarige een islamitische Koerd is deze alleenstaande minderjarigen kunnen terugkeren naar KRG-gebied.

3.4.8 Leden van de voormalige Ba'athpartij

CPA-administrateur Paul Bremer voerde bij zijn aantreden in Irak in 2003 een nationaal beleid van de-Ba'athisering in.⁴⁴¹ Functionarissen die behoorden tot de hoogste vier rangen van de voormalige Ba'athpartij⁴⁴² werden uit hun functie ontheven. Het was hen niet toegestaan weer een overheidsfunctie te bekleden.

Op 12 januari 2008 is de "Wet op de Hoge Nationale Commissie voor Rekenschap en Rechtvaardigheid", aangenomen door het Iraakse parlement die de de-ba'athificatiewet van 2003 vervangt.⁴⁴³ De wet is bekrachtigd door de Iraakse presidentiële raad op 3 februari 2008.

Deze wet bepaalt dat een uit zeven personen bestaande Hoge Nationale Commissie voor Rekenschap en Rechtvaardigheid' toeziet op de uitvoering van de wet en bepaalt wie weer in aanmerking komt voor indienstname. Beroep is mogelijk bij een uit zeven rechters bestaande 'Cassatie Panel voor Rekenschap en

---

⁴³⁷ Dit cijfer betreft maart 2008.

⁴³⁸ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 28. Zie ook 3.3.7. m.b.t. MNF-I detentie in het algemeen.

⁴³⁹ Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict, OSRSG/PR080425, 25 april 2008. Zie ook UN News, 25 april 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.9. US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 6 maart 2007.

⁴⁴⁰ Zie ook UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.9.

⁴⁴¹ Order 1. De-Ba'athification of Iraqi society, 15 mei 2003.

⁴⁴² Hiermee doelde de CPA op de rangen van divisielid, sectielid, afdelingslid en landelijk lid. Zie ook: actualisering algemeen ambtsbericht Centraal-Irak, 28 februari 2003.

⁴⁴³ Zie over de de-ba'athificatie verder de algemene ambtsberichten juni 2007 en voorgaande.

Rechtvaardigheid'. In beide organen kunnen alleen Iraakse onderdanen zitting hebben. Terugkeer naar of behoud van functie binnen de ministeries van Buitenlandse Zaken, Defensie, Binnenlandse Zaken, de inlichtingendienst, de functie van nationale veiligheidsadviseur, de staf van de President, de Ministerraad, het voorzitterschap van het Parlement en de Hoge Juridische Raad zijn voor voormalig werknemers vanaf de rang Divisielid binnen de Ba'athpartij, uitgesloten.⁴⁴⁴

De positie van leden van de voormalige Ba'athpartij dan wel van functionarissen verbonden aan het regime van Saddam Hoessein is niet in algemene zin vast te stellen.⁴⁴⁵ Een aantal leden zou betrokken zijn bij het plegen van moordaanslagen. Ook in deze verslagperiode waren er aanwijzingen dat (wraak)moorden op leden van de voormalige Ba'athpartij hebben plaatsgevonden.⁴⁴⁶ Met name in het zuiden van Irak zou het Badr-corps hierin een rol spelen.⁴⁴⁷ Niet in alle gevallen van geweld tegen voormalig Ba'athleden kan bevestigd worden dat er een direct verband bestaat met hun partijverleden. Aannemelijk wordt geacht dat ook familieleden van voormalige medewerkers van het Ba'athregime slachtoffer worden van geweld.

Voorts zijn er aanwijzingen dat voormalige medewerkers van het regime en hun familie al dan niet bij terugkeer in Irak worden geweigerd voor bepaalde functies, bijvoorbeeld binnen bepaalde overheidsdiensten of leger.

3.4.9 Werknemers van de coalitie, de nieuwe regering, internationale organisaties, ambassades en militairen

Personen die kenbaar werkzaam zijn of waarvan wordt vermoed dat zij voor de nieuwe regering, de coalitie, de MNF-I, internationale organisaties, waaronder hulporganisaties, buitenlandse overheden, buitenlandse journalisten en persagentschappen, westerse bedrijven en ambassades of het Iraakse leger

---

⁴⁴⁴ artikel 6 lid 6 van de nieuwe wet; onder meer ICTJ, 'Briefing Paper: Iraq's New "Accountability and Justice" Law, 22 januari 2008. Zie ook Human Rights Watch, 'Iraq: Fix Flaws in Reconciliation Law', 21 februari 2008.

⁴⁴⁵ Zie ook paragraaf 2.3. over de rol van voormalig Ba'athisten in de zgn. *awakening councils*.

⁴⁴⁶ Onder meer Guardian, 13 maart 2008; zie ook International Herald Tribune, 10 juni 2008; Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p.41.

⁴⁴⁷ Geweld richt zich nog altijd tegen personen die tijdens de Irak-Iran oorlog tegen Iran hebben gevochten. Zo circuleren er lijsten met (voormalig) luchtmachtpiloten, die naar verluidt worden afgewerkt.

werken⁴⁴⁸ en hun directe familieleden, lopen een zeer hoog risico doelwit te worden van aanslagen, ontvoering of moord.⁴⁴⁹

Westerse ambassades en internationale organisaties hebben lokale staf in dienst, bijvoorbeeld als administratieve staf en bewakingspersoneel.⁴⁵⁰

Bekend is dat sommige internationale troepen in Irak lokale medewerkers zoals tolken in dienst hebben.⁴⁵¹ Tevens zijn er Irakezen als lokale kracht in dienst bij de Amerikaanse *Provincial Reconstruction Teams* (PRT's). Zij verrichten ondersteunende taken, maar er zijn ook Iraakse stafmedewerkers.^{452 453}

Internationale en Amerikaanse bedrijven zijn veelal werkzaam in Irak als *Contractor* en hebben derhalve geen vestiging in Irak. Onder anderen de Amerikaanse bedrijven KBR, L-3 Communications, Triple Canopy, DynCorp International en Parsons Corporation hebben in Irak lokale werknemers in dienst.

Lokale medewerkers van internationale troepen kunnen slechts op bescherming rekenen zolang zij bij deze troepen zijn. Eenmaal thuis worden zij niet door de betreffende internationale troepen beschermd.

3.4.10 Religieuze groepen

3.4.10.1 Sji'ieten

Iraakse sji'ieten vormen geenszins een homogene gemeenschap en zijn politiek en religieus verdeeld.⁴⁵⁴ Enkele invloedrijke sji'itische actoren zijn groot-ayatollah AlSistani, de beweging van Muqtada Al Sadr en partijen als SIIC⁴⁵⁵ en Al Da'wa.

---

⁴⁴⁸ (Verondersteld) werkzaam zijn in de Internationale Zone in Bagdad kan al een ernstige risicofactor vormen.

⁴⁴⁹ Dit geldt eveneens voor personen die incidenteel iets voor genoemde organisaties of instanties hebben gedaan. Er zouden circa 69.000 Irakezen werkzaam zijn via Iraakse en buitenlandse bedrijven voor de coalitie, *International Herald Tribune*, 28 augustus 2007.

⁴⁵⁰ Enkele ambassades hebben een iets uitgebreidere lokale staf in dienst, waarbij valt te denken aan klusjesmannen, schoonmakers en tuinlieden.

⁴⁵¹ Het is aannemelijk dat aan MNF-I deelnemende troepen, waaronder ook de VS, bijvoorbeeld ook Iraakse schoonmakers in dienst hebben.

⁴⁵² De VS gebruikt hier het woord *substantive staff* voor.

⁴⁵³ Het is niet uitgesloten dat buitenlandse strijdkrachten die deel uitmaken van de MNF-I goederen aankopen bij lokale handelaren. Hierbij valt te denken aan brood of andere etenswaren, maar ook aan bijvoorbeeld airconditioners of televisietoestellen. Het is evenwel onaannemelijk dat Amerikaanse troepen voedingswaren bij Iraakse handelaren inkopen. In geval van een PRT zou dit wel kunnen voorkomen.

⁴⁵⁴ De diversiteit onder sji'ieten uit zich in de verschillende religieuze scholen, stamlijnen, etnische achtergronden, politieke voorkeuren en sociale strata. Zie voor een algemene beschrijving van sji'ieten in Irak ook het algemeen ambtsbericht (Centraal) Irak, november 2002.

⁴⁵⁵ Deze Supreme Islamic Council of Iraq (SICI) of Supreme Islamic Iraqi Council (SIIC), was voorheen bekend als de Supreme Council for the Islamic Revolution in Iraq (SCIRI).

Met het wegvallen van het regime van Saddam Hoessein is de onderdrukking van het sji'itische leiderschap beëindigd.⁴⁵⁶ Twintig⁴⁵⁷ ministersposten in de regering worden door sji'ieten bekleed, waaronder die van de minister-president.

Er hebben zich tijdens de verslagperiode gerichte aanslagen voorgedaan op sji'itische doelen (zoals geestelijken, moskeeën, pelgrims, personen verbonden aan SIIC) en sji'itische burgers, waarbij doden zijn gevallen.⁴⁵⁸ De verantwoordelijkheid voor aanslagen op deze sji'itische doelen is soms toegeschreven aan soennitische extremisten die verdeeldheid zouden willen zaaien.⁴⁵⁹ Veel van de sji'ieten in het soennitische midden van Irak zijn naar de meer zuidelijke en voornamelijk sji'itische provincies getrokken. Binnen Bagdad en andere grote steden vindt segregatie tussen de verschillende soennitische en sji'itische wijken plaats.⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ Er is tevens sprake van toenemende onlusten tussen sji'ieten onderling, met name als gevolg van de rivaliteit tussen het Mehdi-leger (Al Sadr) en het Badr-corps (SIIC of SICI). Zo vonden tijdens de verslagperiode schermutselingen plaats in het zuiden van Irak tussen de verschillende sji'itische groeperingen.⁴⁶² De bescherming die sji'itische militieën, zoals die bijvoorbeeld in Bagdad en Basra bestaan, kunnen bieden is betrekkelijk, mede als gevolg van onderlinge twisten tussen de diverse sji'itische militieën. Ook sji'itische burgers worden het slachtoffer van de terreur die (leden van) deze militieën tegen de

---

⁴⁵⁶ Zie algemeen ambtsbericht Centraal-Irak, november 2002.

⁴⁵⁷ Door regelmatige wisselingen in de regering zijn deze vaak vacant.

⁴⁵⁸ Onder meer International Herald Tribune, 18 maart 2008; the Independent, 25 februari 2008; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart; 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.11; the Economist, 23 juni 2007. Zie 2.3.

⁴⁵⁹ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008. Zie ook US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2007: Iraq', 14 september 2007. De UNHCR rapporteerde in de zogenaamde Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers van augustus 2007 expliciet over discriminatie jegens, druk om te scheiden en in voorkomende gevallen moord op gemengde gehuwden. Zie ook Amnesty International MDE 14/001/2008, maart 2008. Ook zijn er berichten dat voornamen van kinderen leiden tot problemen. Waar deze eens zonder onderscheid werden geaccepteerd, hebben namen momenteel een religieuze (sji'itische of soennitische) connotatie. Bij confrontatie met militie of groepering van bepaalde religie (sji'ietisch of soennitisch) kan het dragen van de naam die verbonden wordt aan een bepaalde religie tot problemen leiden. Zie over checkpoints ook 2.3 en 3.3.5.

⁴⁶⁰ IOM, 'Iraq: Displacement 2007 mid-year review, 17 juli 2007. Zie ook 3.4.10.2 voor de tegengestelde beweging door soennieten.

⁴⁶¹ Mensen die deel uitmaken van de etnisch/religieuze meerderheid in een bepaalde wijk, en die niet onder druk worden gezet om hun huizen te verlaten, lopen met name kans slachtoffer te worden van vergeldingsacties (aanslagen met vuurwapens, mortieraanvallen, ontvoeringen) door de militanten van de verdreven groep. Dit geldt zowel voor soennieten als sji'ieten. Ook andere etnische/religieuze groepen, woonachtig in bedoelde wijken kunnen hier slachtoffer van worden.

⁴⁶² Zie ook 2.3. inzake het geweld tussen de Sadr- en Badr-militieën.

bevolking uitoefenen, door bijvoorbeeld hun eigen normen met geweld op te leggen, waaronder aan vrouwen.⁴⁶³

3.4.10.2 Soennieten

De soennitische gemeenschap in Irak is, net als de sji'itische, heterogeen. Zo is er sprake van etnische verschillen onder soennieten, zoals het onderscheid tussen soennitische Arabieren en Koerden. Soennitische Arabieren hangen verschillende politieke stromingen aan.⁴⁶⁴

Acht ministersposten in de regering zijn toebedeeld aan soennieten. Ook bekleedt een soenniet de functie van vice-premier. Soennitische partijen zijn evenwel uit onvrede uit de regering gestapt. Het belangrijkste soennitische blok, het Tawafiq Iraqi Front heeft 44 zetels in het parlement.⁴⁶⁵

Er hebben zich tijdens de verslagperiode gerichte incidenten voorgedaan, waarbij soennitische geestelijken, politici en moskeeën, maar ook gewone burgers omwille van hun religieuze achtergrond, doelwit waren.⁴⁶⁶ Veel van de soennieten in het sji'itische zuiden zijn naar het meer soennitische midden van Irak getrokken. Ook binnen Bagdad en andere grote steden is sprake van segregatie tussen de verschillende soennitische en sji'itische wijken.^{467 468}

De nieuwe gewapende soennitische burgerwachten, zoals de zogenaamde *concerned citizens of awakening councils*⁴⁶⁹ trachten leden van hun eigen bevolkingsgroep te beschermen. Hun optreden richt zich tegen extremistische organisaties als Al Qa'ida, en bijvoorbeeld sji'itische militie.⁴⁷⁰

In de vorige verslagperiode hebben zij met hulp van de VS in delen van Irak Al Qa'ida en andere extremistische organisaties verdreven.⁴⁷¹ Zij zijn veelal tribaal georganiseerd en de leden volgen de opdrachten van hun leiders. Het beleid van de

---

⁴⁶³ Zie over de positie van vrouwen, 3.4.6.

⁴⁶⁴ Bijvoorbeeld internationaal islamitisch (Moslimbroeders / *Muslim Brotherhood*), nationalistisch, seculier, communistisch of monarchistisch.

⁴⁶⁵ Door protestactie en absentie zijn deze zetels niet immer bezet.

⁴⁶⁶ Zie ook 2.3. De verantwoordelijkheid is soms toegeschreven aan groeperingen die verdeeldheid willen zaaien, maar bijvoorbeeld in het zuiden ook aan sji'itische militie, New York Times, 12 april 2008; US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008, BBC, 7 juni 2007. Zie ook Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi Asylum Seekers, December 2007, p.47.

⁴⁶⁷ Zie ook 3.4.10.1 voor de tegengestelde beweging door sji'ieten. Zie over gemengde huwelijken tussen soennieten en sji'ieten tevens 3.4.10.1.

⁴⁶⁸ Onder meer US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2007: Iraq', 14 september 2007.

⁴⁶⁹ Zie hierover ook 2.3.

⁴⁷⁰ Zie hierover ook 2.3. en 3.3.5. (binnenland).

⁴⁷¹ Zie ook 2.3.

Iraakse regering is om delen van deze groeperingen te integreren in het Iraakse leger en/of politie.

3.4.10.3 Christenen

Het aantal christenen in Irak wordt geschat op circa 3 % van de bevolking, maar daalt.^{472 473} Ondanks verbetering op het gebied van wetgeving de afgelopen jaren,⁴⁷⁴ hebben ook christenen te lijden onder de slechte veiligheidssituatie en straffeloosheid in Irak.⁴⁷⁵ Christelijke gemeenschappen in Irak beschikken voor zover bekend niet over milities.⁴⁷⁶

Ook in deze verslagperiode hebben verschillende gevallen van intimidatie, bedreiging, aanslagen, moorden, ontvoeringen en bomaanslagen, gericht tegen christenen en kerkleiders plaatsgevonden.^{477 478} Op 29 februari 2008 is de Chaldeeuwse aartsbisschop in Mosul ontvoerd; zijn stoffelijk overschot is later teruggevonden.⁴⁷⁹ Hoewel in geheel Centraal-Irak intimidatie en aanslagen

---

⁴⁷² Dagblad Trouw gaf in op 9 juli 2007 aan dat dit nog slechts 0,75% zou bedragen. Zie ook US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2007: Iraq', 14 september 2007. Het Nederlands Dagblad stelde op 12 april 2008, dat er momenteel nog 400.000 Assyrische christenen in Irak zijn, waarvan circa 100.000 ontheemd zijn en volgens de krant in "Noord-Irak" leven.

⁴⁷³ Het beschrevene in deze paragraaf geldt voor Centraal Irak, tenzij anders aangegeven.

⁴⁷⁴ Zie hierover het algemeen ambtsbericht Irak april 2006, 3.4.9.3. Verschillende christelijke partijen zijn actief in de Iraakse politiek, zoals de 'Assyrian Democratic Movement', 'Beit Nahreen', 'Assyrian Patriotic Movement' en 'Khaldean Democratic Movement'. De christelijke Al Rafedain List heeft één zetel in het parlement. De minister voor Mensenrechten, mw. Wijdan Mika'il is christelijk.

⁴⁷⁵ US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2007: Iraq', 14 september 2007.

⁴⁷⁶ Het Nederlands Dagblad maakte op 12 april 2008 melding van een militia die deze krant omschreef als bewapend en gelieerd aan een Assyrische politieke beweging ADM (Assyrische Democratische Beweging). Een bron in de regio gaf echter aan dat ook de ADM niet over een eigen militia beschikt. Het is evenwel mogelijk dat bepaalde personen persoonlijke beveiligers hebben, zonder dat deze georganiseerd zijn en bijvoorbeeld bescherming zouden kunnen bieden aan een groep mensen of gemeenschap. Zie verder onder meer RFE/RL, 17 april 2008; BBC, 17 maart 2008; Amnesty International, MDE 14/041/2007, september 2007. Overigens kunnen milities van andere groeperingen ook niet altijd bescherming bieden aan leden van gemeenschappen. Zie ook UNHCR's Eligibility Guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum-seekers, augustus 2007, p. 10. Zie over milities verder 2.3.

⁴⁷⁷ Onder meer RFE/RL, 17 april 2008; Nederlands Dagblad, 12 april 2008; Reuters, 6 april 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; Nederlands Dagblad, 11 januari 2008 US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2007: Iraq', 14 september 2007; Zie ook Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p. 37 e.v.

⁴⁷⁸ De christelijke organisatie Open Doors zet Irak op plaats 21 van de 50 in hun ranglijst christenvervolgung. www.opendoors.nl, geraadpleegd op 25 april 2008.

⁴⁷⁹ Reuters, 6 april 2008; AP/Reformatorisch Dagblad, 13 maart 2008; UN News, 2 maart 2008.

voorkomen, zouden aanslagen jegens christenen met name in en om Basra, Bagdad, Kirkuk en Mosul plaatsvinden.⁴⁸⁰ Tevens zouden er gevallen zijn van gedwongen bekering of gedwongen verlaten van het huis.⁴⁸¹ Er zijn tevens berichten dat christenen zouden worden gedwongen om djizja te betalen (een soort beschermgeld), of anderszins worden afgeperst.⁴⁸² Een bron gaf aan gevallen te kennen waarin in Bagdad sprake was van ontvoering van jonge vrouwen uit voornamelijk christelijke wijken, die na verkrachting worden gedwongen met de moslim-dader te huwen.

De verantwoordelijkheid voor dergelijke aanslagen wordt wel toegeschreven aan extremistische islamitische milities en organisaties.

Christenen worden tevens door opstandelingen, terroristen en extremisten geïdentificeerd met de MNF-I, hetgeen hen een doelwit maakt. De (verondersteld) betere sociaal-economische positie van christenen heeft er tevens toe geleid dat christenen in Irak het slachtoffer worden van geweld en ontvoering met geldelijk gewin als doel.⁴⁸³

De autoriteiten in Centraal-Irak zijn nog onvoldoende in staat en schieten nog sterk te kort tegen het willekeurige dan wel gerichte geweld bescherming te bieden.⁴⁸⁴

Ook zouden christenen nog altijd slachtoffer worden van discriminatie op de arbeidsmarkt.⁴⁸⁵

Islamisering

In verschillende delen van Irak is sprake van verdere islamisering van het openbare leven.⁴⁸⁶ Dit doet zich met name voor in het zuiden van Irak.⁴⁸⁷ Ook

---

⁴⁸⁰ Zie ook Reformatorisch Dagblad, 2 april 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 april - 30 juni 2007, p. 13 met betrekking tot geweld tegen Assyrische christenen in dit kader. Een bron geeft aan dat ook op de Nineveh vlakte sprake is van gewelddadigheden tegen christenen.

⁴⁸¹ Onder meer Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p.32; US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2007: Iraq', 14 september 2007.

⁴⁸² Zie verder onder meer Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p.32.

⁴⁸³ BBC, 17 maart 2008. Een andere bron stelt overigens het tegenovergestelde: achter aanslagen die geldelijk gewin als motief lijken te hebben, zouden dikwijls ook sektarische motieven schuilgaan.

⁴⁸⁴ Onder meer Amnesty International, MDE 14/041/2007, September 2007.

⁴⁸⁵ Onder meer US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2007: Iraq', 14 september 2007.

⁴⁸⁶ Onder meer US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008; US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2007: Iraq', 14 september 2007.

christelijke vrouwen worden er in toenemende mate gedwongen om gesluierd over straat te gaan.⁴⁸⁸

Mede uit angst voor extremistisch geweld zijn christenen vanuit het zuiden en het midden van Irak naar het noorden van Irak alsmede naar omliggende landen getrokken.⁴⁸⁹ Een bron meldde dat vanuit Mosul na de moord op de Chaldeeuwse aartsbisschop, christenen zouden vertrokken zijn om zich te vestigen in KRG-gebied.

Het ‘*International Religious Freedom Report 2007: Iraq*’ van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken vermeldde beschuldigingen van christenen in het noorden van Irak jegens de Koerdische autoriteiten, die discriminatoir zouden handelen jegens christenen; bijvoorbeeld door onrechtmatige onteigening van eigendommen van christenen woonachtig ten noorden van Mosul. Ook zou volgens deze beweringen de KRG-rechterlijke macht geregeld discriminatoire vonnissen uitspreken ten nadele van christenen.⁴⁹⁰ Het *Iraq Country Report on Human Rights Practices* van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken van 11 maart 2008, spreekt van ‘credible reports of KRG discrimination against religious minorities’.⁴⁹¹

3.4.10.4 Mandeeërs

De positie van mandeeërs in Irak is sinds de val van het regime van Saddam Hoessein verslechterd. Er is sprake van discriminatie en intimidatie van

---

⁴⁸⁷ Zie ook Addendum to UNHCR’s Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p. 39 e.v. Evenwel ook in Bagdad, Mosul en Kirkuk zijn tekenen zichtbaar. Een bron vermeldde tijdens de vorige verslagperiode berichten over het instellen van shari’a rechtbanken in het zuiden van Irak. Er is geen nadere informatie over het bestaan ervan evenmin over het opheffen ervan.

⁴⁸⁸ Het is niet mogelijk om dit geografisch verder te specificeren. Zie ook 3.4.6. Ook voor wat betreft de regio Kirkuk zijn dergelijke gevallen bekend. Tevens zijn er berichten dat soennitische milities die zijn opgericht in de strijd tegen Al Qaida (zie hierover 2.3.) hun nieuw verworven macht in soennitische wijken in Bagdad gebruiken om (vermeende) islamitische normen op te leggen: vrouwen zouden geen auto mogen rijden, moeten een sluijer dragen, mogen niet alleen de straat op.

⁴⁸⁹ Bijvoorbeeld van de in Jordanië en Syrië bij UNHCR geregistreerde Irakezen was in de eerste maanden van 2008 16% christen, UNHCR Situation Update, April – May 2008. In 2007 was 14,2% van de in Jordanië bij UNHCR geregistreerde Irakezen christen, UNHCR Branch Office Amman, ‘2007 in Numbers’. Verder onder meer RFE/RL, 17 april 2008; Reformatorisch Dagblad, 2 april 2008; BBC, 17 maart 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; Amnesty International, MDE 14/041/2007, September 2007; Addendum to UNHCR’s Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p. 39 e.v.; US Department of State, ‘International Religious Freedom Report 2007: Iraq’, 14 september 2007.

⁴⁹⁰ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 6 maart 2007.

⁴⁹¹ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

mandeeërs. Ook zijn mandeeërs slachtoffer geworden van ontvoeringen en geweldsmisdrijven.⁴⁹² Eerder werd aangenomen dat mandeeërs vanwege hun doorgaans goede sociaal-economische positie een aantrekkelijk doelwit waren voor ontvoeringen en het eisen van losgeld. Er zou tevens sprake zijn van bedreiging en geweld tegen mandeeërs om hen te dwingen zich tot de islam te bekeren.⁴⁹³

Ook aan mandeeërs zijn de Iraakse autoriteiten nog onvoldoende in staat en schieten nog sterk te kort bij het bieden van bescherming te bieden tegen willekeurig, dan wel tegen hen gericht geweld.⁴⁹⁴

3.4.10.5 Yezidi's

De positie van yezidi's is niet verbeterd. Yezidi's, die zich met name in de gebieden nabij de Syrische grens bevinden, vormen evenals de christenen en mandeeërs een religieuze minderheid in Irak. Zij staan bloot aan min of meer de zelfde gevaren, bedreigingen en belemmeringen als bovengenoemde groepen, onder meer om hun geloof vrij uit te oefenen.⁴⁹⁵ Yezidi's moeten zich evenals andere religieuze minderheden in toenemende mate houden aan islamitische voorschriften met betrekking tot kleding e.d. Tevens wordt op hen druk uitgeoefend zich te bekeren tot de islam.

Ook aan yezidi's zijn de Iraakse autoriteiten niet bij machte bescherming te bieden tegen willekeurig, dan wel tegen hen gericht geweld.⁴⁹⁶

Er is tijdens deze verslagperiode sprake geweest van discriminatie, intimidatie en geweld tegen Yezidi's, met name in het noorden van Centraal Irak.⁴⁹⁷

---

⁴⁹² Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008.

⁴⁹³ US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2007: Iraq', 14 september 2007.

⁴⁹⁴ Onder meer Amnesty International, MDE 14/041/2007, september 2007; zie ook 2.3. Tevens zou eerder een groot aantal fatwa's tegen de mandeeërs zijn uitgesproken door geestelijken van de organisatie van Moqtada Al Sadr in Basra. Deze fatwa's zouden de mandeeërs als onrein aanmerken en moslims oproepen mandeeërs tot de islam te bekeren.

⁴⁹⁵ Zie verder ook Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008 US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2007: Iraq', 14 september 2007. Hierbij wordt overigens aangetekend dat yezidi's en mandeeërs door (extremistische) moslims worden beschouwd als kettters, nu zij niet behoren tot de 'mensen van het boek', zoals christenen en moslims dat wel zijn.

⁴⁹⁶ Onder meer Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; Amnesty International, MDE 14/041/2007, september 2007. Zie ook 2.3.

⁴⁹⁷ Zie ook Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p. 36 e.v. Bronnen stellen dat deze discriminatie, intimidatie en geweld ook te maken heeft met het feit dat onder meer de yezidi's leven in het gebied dat de Koerden en de Koerdische autoriteiten als "disputed territories" in de zin van artikel 140 van de Grondwet beschouwen.

3.4.10.6 Kaka'i in KRG-gebied

Er is weinig bekend over de positie van Kaka'i in het KRG-gebied. Kaka'i zijn doorgaans niet door uiterlijke kenmerken herkenbaar.

Er bevindt zich thans een aantal Kaka'i vluchtelingen in Turkije. Zij staan bij UNHCR geregistreerd als etnische Koerden. Een bron gaf in dit kader aan dat Koerden die geen moslim zijn, ook in het KRG-gebied wel worden beschouwd als 'ongelovigen'. In voorkomende gevallen zou er sprake zijn van bedreiging van Kaka'i door Peshmerga's.

3.4.11 Homoseksuele mannen en vrouwen

Er rust een sociaal taboe op homoseksualiteit.⁴⁹⁸ Over het algemeen wordt homoseksualiteit verborgen gehouden voor de omgeving aangezien de eer van de familie bij openbaarmaking zou worden aangetast. Homoseksuelen hebben net als andere groepen ernstig te lijden onder de gebrekkige veiligheidssituatie en straffeloosheid in Irak.⁴⁹⁹

Aangenomen wordt dat men in het algemeen afwijzend staat tegenover homoseksualiteit indien men er openlijk mee wordt geconfronteerd. Het is mogelijk dat, daar waar homoseksuele geaardheid wordt vermoed, de betrokkene in een sociaal isolement geraakt, bijvoorbeeld doordat deze beschimpt, vernederd of gemeden wordt.⁵⁰⁰ Er kan vanuit worden gegaan dat overheidsinstanties noch derden bescherming bieden aan homoseksuelen die slachtoffer van eerwraak of ander geweld zouden zijn geworden of zouden dreigen te worden.⁵⁰¹

---

⁴⁹⁸ Het betreft hier contacten zowel tussen mannen onderling als tussen vrouwen onderling. Deze contacten worden veelal binnenshuis onderhouden. Overigens betekenen deze contacten niet noodzakelijkerwijs dat betrokkenen homoseksueel geaard zijn of zichzelf als homoseksueel beschouwen. De beperkte mogelijkheden voor seksueel verkeer tussen man en vrouw voorafgaand aan het huwelijk en de grote mate van sociale controle op contact tussen ongehuwden spelen hierbij een rol. Overigens zou het taboe op seksueel contact tussen niet-gehuwden of overspel groter zijn dan dat op homoseksuele contacten. Zie hierover ook UNHCR's Eligibility Guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum-seekers, augustus 2007, p. 126 e.v.

⁴⁹⁹ UNHCR's Eligibility Guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum-seekers, augustus 2007, p. 14.

⁵⁰⁰ Over de positie van transseksuelen en travestieten in Irak is geen informatie beschikbaar.

⁵⁰¹ De UNHCR stelde over de vorige verslagperiode dat ook de politie zich schuldig maakt aan afpersen, seksueel misbruiken en martelen van homoseksuelen in Irak, UNHCR's Eligibility Guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum-seekers, augustus 2007.

Een verbod op homoseksualiteit is niet in het Iraakse wetboek van Strafrecht opgenomen. Seksuele handelingen tussen mensen van gelijk geslacht tegen de wil van de andere man of vrouw en homoseksuele handelingen met personen jonger dan 18 jaar, met hun instemming, zijn strafbaar en kunnen worden bestraft met gevangenisstraf.⁵⁰²

In de KRG-gebieden was in een vorige verslagperiode een aantal mannen gedetineerd vanwege homoseksuele handelingen. Naar verluidt zou op basis van aangifte en onderzoek of als mannen op heterdaad worden betrapt een gerechtelijke procedure tegen de actieve partij kunnen worden gestart.^{503 504}

In de UNHCR's Eligibility Guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, augustus 2007 opgenomen berichten duiden op toenemende bedreigingen, ontvoering van en moord op homoseksuelen in Centraal Irak. Het geweld zou zijn gepleegd door extremistische milities en zowel in frequentie als wreedheid zijn toegenomen.⁵⁰⁵ Families van slachtoffers zullen dit echter niet snel in het openbaar aangeven uit angst zelf doelwit te worden van vervolgaanvallen, aldus de UNHCR. Tevens zouden volgens UNHCR, familieleden ook slachtoffer zijn geworden van moordaanslagen.⁵⁰⁶ Het *Iraq Country Report on Human Rights Practices* van het Amerikaanse ministerie van

---

⁵⁰² Artikel 393 lid 1 van het Iraaks wetboek van Strafrecht dat een ieder die homoseksuele handelingen verricht met een man of met een vrouw zonder zijn of haar toestemming wordt gestraft met een gevangenisstraf van maximaal 15 jaar. In lid 2 zijn enkele strafverzuwende omstandigheden opgenomen, zoals de jonge leeftijd van het slachtoffer, dood van het slachtoffer, medeplegen etc. Artikel 394 lid 1 van het Iraakse wetboek van Strafrecht stelt dat een ieder die homoseksuele handelingen verricht met een man of een vrouw met zijn of haar instemming, en deze daad vond plaats op het moment dat het slachtoffer wel de leeftijd van 15 maar niet die van 18 jaar had bereikt, zal worden gestraft met gevangenisstraf van maximaal 7 jaar. De straf zal maximaal 10 jaar bedragen indien het slachtoffer jonger is dan 15 jaar.

⁵⁰³ Hierover is geen nadere informatie beschikbaar. UNHCR vermeldt overigens dat homoseksualiteit onder shari'a-recht strafbaar is, Guidelines Relating to the Eligibility of Iraqi Asylum-Seekers, oktober 2005, p. 21 e.v. UNHCR verwijst hierbij naar het artikel 'Iraq: focus on boys trapped in commercial sex trade', gepubliceerd op 8 augustus 2005 door IRINnews. Overigens wordt in de grondwet, artikel 14, bij het gelijkheidsbeginsel seksuele geaardheid niet genoemd. Artikel 17 van de grondwet stelt dat een ieder recht heeft op persoonlijke levenssfeer of privé-leven voor zover dit niet in strijd komt met rechten van anderen en met de publieke moraal. Vooralsnog is niet duidelijk wie bepaalt wat de publieke moraal inhoudt, en of en zo ja welke rechterlijke toetsing a posteriori mogelijk is.

⁵⁰⁴ Er zijn aanwijzingen dat er een of meerdere minderjarige jongens in detentie zitten op verdenking van prostitutie met mannen. In detentie zou ook misbruik plaatsvinden.

⁵⁰⁵ UNHCR's Eligibility Guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, augustus 2007, p. 126 e.v.

⁵⁰⁶ UNHCR's Eligibility Guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, augustus 2007, p. 126 e.v.

Buitenlandse Zaken van 11 maart 2008 verwijst naar berichten gedurende het jaar 2007 over mensen die vanwege hun seksuele geaardheid, doelwit werden van ontvoeringen.^{507 508}

---

⁵⁰⁷

Met name islamistische doodseskaders zouden hiervoor verantwoordelijk zijn. US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

⁵⁰⁸

Verschillende internationale organisaties en NGO's in Irak hebben aangegeven over onvoldoende informatie te beschikken om met zekerheid uitspraken te doen over de situatie van homoseksuelen in Irak, anders dan dat ook zij te lijden hebben onder de gebrekkige veiligheidssituatie en straffeloosheid in Irak. Zie over het geweld in Irak in het algemeen ook 2.3.

4 Migratie

4.1 Migratiestromen

Irak heeft te maken met verschillende stromen van vluchtelingen. Er is een grote uitstroom naar buurlanden en westerse landen.⁵⁰⁹ UNHCR schat dat circa twee miljoen mensen uit Irak naar de buurlanden is gevlucht,⁵¹⁰ terwijl de International Organisatie voor Migratie (IOM) dit aantal schat op 2,4 miljoen mensen.⁵¹¹ Eind 2007 duiden diverse berichten op terugkeer naar Irak. Onduidelijk is evenwel hoeveel mensen dit betrof.⁵¹² Schattingen liepen uiteen van 70.000 tot 250.000. Er zijn daarnaast nog altijd circa 2,7 miljoen binnenlands ontheemden.

Vrijwillige, zelfstandige terugkeer vindt sporadisch plaats vanuit Iran, (via Koeweit) Saoedi-Arabië en Turkije. Vanuit Syrië is tijdens deze verslagperiode sprake geweest van beperkte aantallen terugkeerders naar Irak.

De Iraakse overheid bood mensen die vanuit de buurlanden eind 2007 terugkeerden een bedrag van omgerekend 800 USD aan.⁵¹³

IOM faciliteert de vrijwillige terugkeer van Irakezen, waaronder ex-asielzoekers, vanuit verschillende landen (Nederland, Duitsland, Verenigd Koninkrijk, Denemarken, Noorwegen, Libanon).⁵¹⁴

Een aantal personen is na terugkeer naar Irak binnenlands ontheemd geraakt.⁵¹⁵

Er is geen Terug- en Overname Overeenkomst tussen Nederland en Irak, noch voor zover bekend, tussen Irak en zijn buurlanden.

---

⁵⁰⁹ Trouw, 19 maart 2008; UNHCR News Stories, 'Iraqi crisis fuels rise in asylum claims in industrialized world', 18 maart 2008; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007; Amnesty International, MDE 14/041/2007, September 2007, Guardian, 27 augustus 2007; der Spiegel, 20 augustus 2007.

⁵¹⁰ UNHCR News Stories, 'Iraqi crisis fuels rise in asylum claims in industrialized world', 18 maart 2008. Jordanië laat voorts geregeld mannen in de leeftijd 18-45 jaar, afkomstig uit Irak niet toe de grens met Jordanië te passeren. Zie ook 3.3.5.

⁵¹¹ Nederlands Dagblad, 19 maart 2008.

⁵¹² Zie ook UNHCR Briefing Notes, 'Iraq returns latest', 7 december 2007.

⁵¹³ Onder meer US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

⁵¹⁴ IOM Iraq, 'Assisted Voluntary Returns, Year in Review', januari 2007.

⁵¹⁵ NRC Handelsblad, 2 april 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008. Zie 4.2. m.b.t. ontheemden in Irak.

Syrië

Tussen februari 2006 en oktober 2007 ving Syrië tussen de 30.000 en 60.000 vluchtelingen per maand op.⁵¹⁶ Na een sterke daling in oktober 2007 is sprake van een stabilisering. In januari 2008 zouden er circa 1200 Irakezen per dag Syrië zijn ingereisd.⁵¹⁷ In maart 2008 zou het aantal binnenkomers per dag 700 personen bedragen via de grenspost Al Tanf; ongeveer evenveel Irakezen zouden Syrië via deze grenspost verlaten.

De Syrische overheid schat dat er 1.5 miljoen Iraakse vluchtelingen in Syrië verblijven. In mei 2008 hadden zich 194.273 Irakezen zich als vluchteling bij UNHCR laten registreren.⁵¹⁸

Betrokkenen kunnen zich, met uitzondering van Palestijnse vluchtelingen uit Irak, vrij vestigen in Syrië. Voor zover bekend verblijven de meeste Irakezen in Syrië zich in Damascus.

Voor zover bekend leidt voortgezet verblijf in Syrië zonder toestemming van de Syrische overheid niet zonder meer tot problemen. Er is voor zover bekend ook geen actieve opsporingspraktijk door de Syrische overheid.

Een risico op uitzetting lopen Irakezen die gearresteerd of gedetineerd zijn, die hun documenten hebben vernietigd, Syrië illegaal zijn ingereisd, betrokken zijn bij door de Syrische overheid als crimineel beschouwde activiteiten zoals documentvervalsing, prostitutie⁵¹⁹ en kleine criminaliteit.

Incidenteel vindt gedwongen terugkeer van Irakezen vanuit Syrië plaats, zelfs van personen die in bezit zijn van een UNHCR document voor tijdelijke bescherming. Als UNHCR van de op handen zijnde uitzetting op de hoogte wordt gebracht intervenueert zij, veelal met succes, bij de Syrische immigratiedienst. Amnesty International stelt dat Irakezen in Syrië die in conflict raken met de Syrische autoriteiten risico van *refoulement* lopen.⁵²⁰

---

⁵¹⁶ Zie ook Amnesty International, 'Iraqis flee to Syria to escape violence', 17 juni 2007.

⁵¹⁷ Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008.

⁵¹⁸ Iraq Situation Update April-May 2008.

⁵¹⁹ In toenemende mate zijn Iraakse vrouwen werkzaam in seksclubs of als prostituees in Syrië. In sommige gevallen worden zij hiertoe door de familie gedwongen teneinde in inkomen te kunnen voorzien. Ook kinderprostitutie zou toenemen, Amnesty International, MDE 14/041/2007, september 2007. UNHCR vulde in dit kader aan dat het gebruik van *mutaa* het tijdelijke huwelijk naar islamitisch recht weer opkomt onder vrouwelijke Irakezen in Syrië, UNHCR, Briefing Notes, 'Iraq returns latest', 7 december 2007.

⁵²⁰ Amnesty International, MDE 14/041/2007, september 2007.

Vrijwillige terugkeer naar Irak vanuit Syrië vindt plaats. In november 2007 kwam een stroom terugkeerders op gang, die in totaal circa 25.000 personen betrof.⁵²¹ Exacte aantallen zijn evenwel niet voorhanden.⁵²²

De belangrijkste redenen voor terugkeer vanuit Syrië naar Irak tijdens de verslagperiode waren gelegen in de situatie in Syrië, zoals het niet meer kunnen verlengen van een verblijfstitel of het ontberen van middelen van bestaan.⁵²³

Op 27 november 2007 keerde een groep van 375 Irakezen ondersteund door de Iraakse overheid terug. Voor zover bekend vond er later in de verslagperiode geen terugkeer vanuit Syrië meer plaats, die werd gefaciliteerd door de Iraakse autoriteiten via de Iraakse vertegenwoordiging in Damascus.

UNHCR benadrukte kritisch gekeken moet worden naar de omstandigheden in Irak die veilige en vrijwillige terugkeer mogelijk zouden maken voor hen die Irak ontvlucht zijn vanwege de slechte veiligheidssituatie.⁵²⁴

Syrië heeft het Geneefse vluchtelingenverdrag van 1951 en de bijbehorende Protocollen niet ondertekend.

Er bevinden zich momenteel nog enkele honderden Palestijnse vluchtelingen uit Irak in het kamp Al Hawl (nabij Al Hasakah).⁵²⁵ Op de grens van Syrië en Irak, in het kamp Al Tanf, bevindt zich een groep van circa ruim 700 Palestijnen die niet worden toegelaten tot Syrië.⁵²⁶ Betrokkenen worden opgevangen in tenten, krijgen medische en voedselhulp van de Syrische Arabische Rode Halve Maan en de UNHCR. Circa 150 kinderen ontvangen er onderwijs.⁵²⁷ Aan de Iraakse kant van de grens, in het kamp AlWaleed, wachten circa 2000 Palestijnen uit Irak op een mogelijkheid om door te reizen naar Syrië. De omstandigheden, waarin deze mensen zich bevinden, zijn slecht.⁵²⁸

---

⁵²¹ Zie ook Reformatorisch Dagblad, 5 december 2007; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; UN News, 29 november 2007; Guardian 22 november 2007.

⁵²² Onder meer UNHCR Briefing Notes, 'UNHCR cautions about return', 23 november 2007.

⁵²³ Onder meer Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; UN News, 29 november 2007; UNHCR Briefing Notes, 'UNHCR cautions about return', 23 november 2007.

⁵²⁴ "UNHCR stressed the need for enabling conditions to permit the safe and voluntary return of those who had fled Iraq for reasons of security" Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/19, 14 januari 2008, p. 5.

⁵²⁵ Amnesty International, MDE/012/2008, april 2008.

⁵²⁶ UNHCR Iraq Situation Update, April-May 2008. Zie ook UNHCR News Stories, 'UNHCR concerned about situation of Palestinians on Iraq Border', 18 maart 2008.

⁵²⁷ Amnesty International, MDE 14/012/2008, april 2008.

⁵²⁸ Amnesty International, MDE 14/012/2008, april 2008; UNHCR News Stories, 'UNHCR concerned about situation of Palestinians on Iraq Border', 18 maart 2008.

Turkije

In Turkije bevinden zich geen vluchtelingenkampen voor Irakezen. Er zijn verzoeken voor het verlenen van vluchtelingenstatus gedaan bij UNHCR door personen uit Irak die illegaal in Turkije verblijven.

De meest gebezigde route van KRG-gebied naar Turkije over land is via de grenspost Ibrahim Khalil (Irak) - Habur.⁵²⁹ De meeste Irakezen komen Turkije echter illegaal binnen. Een deel van hen reist via Syrië, maar ook rechtstreeks vanuit het KRG-gebied.

Er vindt gedwongen terugkeer plaats vanuit Turkije naar Irak. Dit betreft naar schatting 200 tot 300 personen per maand.^{530 531}

Jordanië

Hoewel het zonder officiële cijfers moeilijk is vast te stellen hoe groot de Iraakse gemeenschap in Jordanië is, wordt dit aantal geschat tussen 450.000 en 500.000 personen.⁵³² De druk op de infrastructuur en basisvoorzieningen is groot.⁵³³ Slechts een fractie van de Irakezen die in Jordanië verblijft, meldt zich bij UNHCR, hoewel het aantal registraties relatief gezien in juli 2007 sterk is gestegen.^{534 535} Jordanië heeft het Geneefse vluchtelingenverdrag van 1951 en de bijbehorende Protocollen niet ondertekend.

---

⁵²⁹ Hierbij kan ondermeer worden gedacht aan het zich verbergen in (bijvoorbeeld de slaapcabine van) een vrachtwagen.

⁵³⁰ Dit zou tevens mensen met een andere dan de Iraakse nationaliteit betreffen, zoals Iraniërs en Syriërs. Naar verluidt worden zij door de KRG niet tot het Iraakse grondgebied toegelaten, UN News, 25 april 2008. Zie ook UNHCR Press Release, 'UNHCR deploras forced return of 135 Iraqi's by Turkey', 26 juli 2007. Er is geen nadere informatie over vrijwillige terugkeer naar Irak vanuit Turkije.

⁵³¹ Er zijn tevens gevallen bekend van Irakezen die Turkije gebruiken als doorreisland en illegaal bijvoorbeeld naar West-Europa reizen.

⁵³² Deze schatting is uitgevoerd door het Noorse Instituut voor Toegepaste Internationale Studies (FAFO), in opdracht van de Jordaanse overheid. Deze schatting valt lager uit dan eerder werd vermoed, Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/19, 14 januari 2008. Zie ook UNHCR Jordan, '2007 year in Review, Achievements and Developments'; UNHCR Jordan, 2008 Briefing Notes; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008. Het totale aantal Iraakse ontheemden in de buurlanden zou nog altijd circa 2.000.000 bedragen. Een deel van de Irakezen in Jordanië verblijft er illegaal. Onder meer Amnesty International, MDE 14/041/2007, september 2007

⁵³³ UNHCR Branch Office Amman, '2007 in numbers'. UNHCR Jordan, 2008 Briefing Notes; Amnesty International, MDE 14/041/2007, September 2007.

⁵³⁴ Zie ook UNHCR Jordan Fact Sheet, april 2008.

⁵³⁵ In het niemandsland tussen Irak en Jordanië bevinden zich volgens UNHCR nog ruim 190 Iraanse Koerden onder erbarmelijke omstandigheden. Zij krijgen geen toegang tot Jordanië.

Vrijwillige terugkeer vanuit Jordanië naar Irak heeft op bescheiden niveau plaatsgevonden. Van gedwongen terugkeer was eveneens sprake. Naar schatting betrof dit enkele gevallen per maand, die in voorkomende gevallen gerelateerd waren aan openbare orde of veiligheidsaspecten.⁵³⁶

IOM heeft een terugkeerprogramma naar Irak via Jordanië voor Iraakse ex-asielzoekers vanuit enkele westerse landen.⁵³⁷

Iran

Er is geen gefaciliteerde terugkeer van Irakezen vanuit Iran.⁵³⁸ Voor zover officieel bekend heeft er geen gedwongen terugkeer vanuit Iran plaatsgevonden naar Irak.

Saoedi-Arabië

Van de oorspronkelijke vluchtelingenpopulatie van circa 5200 in Rafta-kamp is het overgrote deel inmiddels met behulp van de Saoedische autoriteiten gerepatrieerd naar Irak. Er zouden inmiddels nog ruim 250 vluchtelingen in Rafta-kamp verblijven. Er is gedurende de verslagperiode geen sprake geweest van gedwongen, noch van vrijwillige terugkeer vanuit Saoedi-Arabië naar Irak.

Koeweit

In Koeweit wonen circa 50.000 Irakezen, die over een reeks van jaren naar Koeweit zijn gekomen. Velen van hen zijn het Saddam-regime ontvlucht en hebben in Koeweit asiel gekregen. Hoewel de initiële geldigheidsduur van hun verblijfsvergunning in veel gevallen is verlopen, blijft de overheid van Koeweit hun verblijfsvergunning verlengen, omdat voor hen terugkeer naar Irak nog te gevaarlijk wordt geacht. Gedwongen terugkeer van Irakezen vond tijdens de verslagperiode vanuit Koeweit plaats.⁵³⁹ Voorzover bekend zijn na de val van het Saddam-regime geen asielaanvragen in Koeweit van Irakezen door de Koeweitse overheid in behandeling genomen.

---

⁵³⁶ Amnesty International geeft aan dat de Irakezen die zijn gearresteerd door de Jordaanse autoriteiten, zo wordt beweerd, vaak worden uitgezet naar Irak, vooral over land, Amnesty International, MDE 14/041/2007, september 2007.

⁵³⁷ IOM geeft aan in 2006, 3.120 Irakezen te hebben begeleid bij vrijwillige terugkeer, IOM Iraq, 'Assisted Voluntary Returns, Year in Review', januari 2007.

⁵³⁸ Sinds de val van Saddam Hoessein zijn naar schatting 107.000 Irakezen, op een totaal van circa 200.000 Irakezen in Iran, teruggekeerd. Deze gefaciliteerde terugkeer vond plaats via de grensovergangen Shalamcheh en Pirahanshar. In 2006 zouden circa 400 Irakezen zelfstandig zijn teruggekeerd via Shalamcheh. Zie verder ook 3.3.4. en 4.2.

⁵³⁹ Het betrof hier personen die niet over geldige identiteitspapieren beschikten.

4.2 Binnenlands ontheemden

Het aantal binnenlands ontheemden in heel Irak werd tijdens de verslagperiode geschat op circa 2,7 miljoen personen.⁵⁴⁰ Bijna een miljoen mensen zijn ten tijde van het Saddam regime ontheemd geraakt.⁵⁴¹ De overigen zijn ontheemd geraakt na de val van Saddam Hoessein in 2003.⁵⁴² Mensen raken daarenboven meermaals ontheemd. Gevreesd wordt dat het sektarisch geweld een nieuw soort binnenlands ontheemden heeft gecreëerd, ontheemden die niet meer terug zullen (willen) keren naar hun oorspronkelijke woonplaats. Er is sprake van een instroom in KRG-gebieden van personen uit Centraal-Irak.⁵⁴³ Daarnaast blijken diverse andere provincies beperkingen op te leggen aan het verblijf van personen die niet uit de betreffende provincie afkomstig zijn.⁵⁴⁴

Veel mensen hebben getracht het (sektarische) geweld te ontvluchten,⁵⁴⁵ bijvoorbeeld door zich te begeven naar gebieden waar geloofsgenoten of mensen met dezelfde etnische achtergrond in de meerderheid zijn. Problemen die aldaar worden aangetroffen hebben betrekking op de absorptiecapaciteit van lokale gemeenschappen, overheden of (religieus-maatschappelijke) organisaties. Hierbij valt te denken aan onderdak en water- en voedselvoorziening.⁵⁴⁶ De omstandigheden van de binnenlands ontheemden in Irak zijn over het algemeen

---

⁵⁴⁰ IOM Emergency Needs Assessments, 1 juni 2008; UNHCR Briefing Notes, 'Internal displacement in Iraq', 8 april 2008. In de vorige verslagperiode bedroeg dit aantal circa 2.4 miljoen. Zie met betrekking tot dit cijfer eerder tijdens de verslagperiode ook Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007.

⁵⁴¹ De grootste concentraties van pre-2003 IDP's zijn te vinden in de KRG-gebieden en in Kerbala, Basrah, Missan en Thi'Qar. Het betreft hier met name Arabische en Koerdische slachtoffers van het arabiseringprogramma. Overigens verblijft in of rond Sulaymania (KRG-gebied) een groep Koerden die onder Saddam uit Kirkuk zijn verdreven. Hun situatie is eveneens slecht. Zie ook Volkskrant, 20 februari 2008.

⁵⁴² Zie het algemeen ambtsbericht Irak april 2006 voor de Arabieren die in het kader van de arabiseringspolitiek van Saddam Hoessein werden gedwongen zich elders te vestigen en die nu worden gedwongen deze gebieden weer te verlaten.

⁵⁴³ Met name in en rond Dohuk en Sulaymania. Zie echter ook de beperkingen het KRG-gebied te betreden en zich er te vestigen, 3.3.5.

⁵⁴⁴ Zie hierover verder 3.3.5.

⁵⁴⁵ In augustus en november 2007 is daarbij gekomen een beperkte ontheemden stroom binnen KRG-gebied na Iraanse militaire operaties in augustus in het gebied nabij de Iraanse grens en de Turkse militaire operaties in november 2007 rond de grens met Turkije. UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p.20. Zie verder US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

⁵⁴⁶ Onder meer UNHCR Briefing Notes, 'Internal displacement in Iraq', 8 april 2008; UNICEF Iraq, 'Update for Partners on the Situation of Children in Iraq, First Quarter 2008; NRC Handelsblad, 2 april 2008; Nederlands Dagblad, 19 maart 2008; Amnesty International, MDE 14/001/2008, maart 2008; UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 20.; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007. Zie daarenboven 3.3.4. inzake verplaatsing over de weg.

slecht.⁵⁴⁷ Een deel van de binnenlands ontheemden verblijft in openbare gebouwen, zoals scholen en kantoren.⁵⁴⁸ Naar verluidt worden zij echter met enige regelmaat verplaatst, indien bijvoorbeeld de overheid de gebouwen weer in gebruik wenst te nemen. Anderen verblijven in tentenkampen.⁵⁴⁹ Ook vinden binnenlands ontheemden onderdak bij (gast)families.⁵⁵⁰

De KRG-autoriteiten hebben Koerden gestimuleerd terug te keren naar de omgeving van Kirkuk, naar verluidt met het oog op het vergroten van de Koerdische politieke rol in het gebied.⁵⁵¹ Mede ten gevolge hiervan is in Kirkuk sprake van een gespannen sfeer.⁵⁵²

Tegen het eind van 2007 zouden circa 10.000 ontheemde families zijn teruggekeerd naar hun oorspronkelijke woonplaats. Deze stroom betrof op dat moment met name terugkeer naar Bagdad.⁵⁵³ UNAMI meldde over eind 2007 dat berichten duiden op aanslagen en geweld tegen terugkeerders.⁵⁵⁴ In juni 2008 gaven IOM en het Iraakse ministerie voor Ontheemden aan dat er sprake was van terugkeer van circa 4000 families, die het recente geweld waren ontvlucht, naar Sadr-City in Bagdad.⁵⁵⁵

Onduidelijk is of de mensen die eind 2007 zijn teruggekeerd nog altijd op de betreffende plek verblijven of gedurende deze verslagperiode toch weer opnieuw zijn gevlucht of ontheemd zijn geraakt. Bij terugkeer bleken huizen verwoest of ingenomen door anderen.⁵⁵⁶

UNHCR en IOM bieden binnenlands ontheemden in Irak assistentie.

4.3 Activiteiten van internationale organisaties

Op basis van Veiligheidsraadresolutie 1770 (2007), bieden de Verenigde Naties humanitaire hulp in Irak. De VN ondersteunen de wederopbouw. Dit geschiedt

---

⁵⁴⁷ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 20; International Herald Tribune, 18 oktober 2007; UN News, 28 augustus 2007.

⁵⁴⁸ US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008.

⁵⁴⁹ IOM rapporteerde over 10 tentenkampen in Irak, in verscheidene provincies. IOM, 'Internally Displaced Persons Tent Camp Assessment Report, Iraq', oktober 2007. Opgemerkt zij dat kampen geregeld worden gesloten en (her)opend of elders worden geopend.

⁵⁵⁰ Gesteld wordt dat de stijgende aantallen binnenlands ontheemden leiden tot groeiende sociale spanning in de plaatsen waar zij momenteel verblijven.

⁵⁵¹ In de omgeving van de betwiste stad Kirkuk bevonden zich gedurende de verslagperiode meer dan 100.000 binnenlands ontheemden van Koerdische, Arabische en Turkmeense afkomst.

⁵⁵² Zie ook 3.1.2. voor de 'Iraqi Property Claims Commission'.

⁵⁵³ UNHCR, Briefing Notes, 'Iraq returns latest', 7 december 2007. Zie ook UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 21.

⁵⁵⁴ UNAMI Human Rights Report, 1 juli – 31 december 2007, p. 21.

⁵⁵⁵ IOM Emergency Needs Assessments, 1 juni 2008

⁵⁵⁶ IOM Emergency Needs Assessments, 1 juni 2008; Zie ook NRC Handelsblad, 2 april 2008.

onder meer door activiteiten op het gebied van civiele en sociale diensten, bevordering van de mensenrechten en versterking van de ‘rule of law’, assistentie bij grondwetherzieningen en implementatie van de bestaande grondwetsbepalingen, waaronder artikel 140 aangaande de status van Kirkuk en andere betwiste gebieden, en het verlenen van technische assistentie bij het opstellen van een nieuwe kieswet en vormen van een kiesraad. Het mandaat is uitgebreid met taken op het gebied van regionale dialoog, integratie van voormalige strijders, vluchtelingenkwesities en donorcoördinatie.⁵⁵⁷ De VN werken zowel met nationale als met internationale staf in Irak en hadden naast het hoofdkantoor in Bagdad ook een kantoor in Erbil.⁵⁵⁸

In Bagdad bevinden zich naast de *United Nations Assistance Mission* (UNAMI), de UNHCR,⁵⁵⁹ UNICEF,⁵⁶⁰ UNOPS, UNDP en de WHO. In Erbil zijn dezelfde organisaties actief, met daarbij de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM). In Bagdad zijn momenteel 85 internationale VN-stafleden werkzaam. In Bagdad is circa 40 tot 50 procent van de staf belast met beleidswerkzaamheden.⁵⁶¹ In Erbil zijn 30 internationale stafleden gestationeerd en werken 120 lokale medewerkers voor de VN. De VN is zowel in Bagdad als Erbil gebonden aan zeer stringente maatregelen voor verplaatsing. Dit beperkt de activiteiten die de organisaties kunnen uitvoeren.⁵⁶²

In het licht van de veiligheidssituatie en de ontvoeringen van Iraakse en internationale hulpverleners, hebben veel hulporganisaties hun activiteiten gestaakt.⁵⁶³ Enkele organisaties hebben op beperkte schaal nog internationaal personeel in Irak.⁵⁶⁴ Waar mogelijk zijn lopende projecten van VN-organisaties en internationale organisaties en NGO's ook voortgezet met behulp van lokaal

---

⁵⁵⁷ Op 10 augustus 2007 werd het mandaat van de ‘United Nations Assistance Mission for Iraq’ (UNAMI), verantwoordelijk voor de invulling van deze taken, met 12 maanden verlengd. (VNVR-resolutie 1770 (2007), 10 augustus 2007). Zie ook Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/19, 14 januari 2008; Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007; UNAMI Human Rights Report, 1 juli - 31 december 2007, p. 34 e.v.

⁵⁵⁸ Activiteiten van UNAMI (United Nations Assistance Mission for Iraq) worden ook vanuit Jordanië verricht.

⁵⁵⁹ Zie hierover ook UNHCR News Stories, ‘Guterres Visits Iraq; announces strengthened UNHCR presence’, 18 februari 2008.

⁵⁶⁰ UNICEF Iraq, ‘Update for Partners on the Situation of Children in Iraq, First Quarter 2008.

⁵⁶¹ Dit in tegenstelling tot zgn. ondersteunende staf. Ondersteunend omvat hierbij ook de beveiliging.

⁵⁶² Onder meer Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007.

⁵⁶³ Zie hiervoor het algemeen ambtsbericht Irak, december 2006 en juni 2004.

⁵⁶⁴ Bijvoorbeeld de International Foundation for Election Systems (IFES).

personeel.⁵⁶⁵ Daarnaast zijn er lokale NGO's in Irak actief, soms in samenwerking met nog aanwezige internationale NGO's.⁵⁶⁶

4.4 Standpunt van UNHCR ten aanzien van Irak

UNHCR is van mening dat mensen afkomstig uit Centraal en Zuid Irak internationale bescherming behoeven en zouden moeten worden beschouwd als vluchteling op basis van de criteria van de Vluchtelingenconventie uit 1951. Wanneer zij niet als vluchteling worden erkend zou – aldus UNHCR – internationale bescherming moeten worden geboden door toepassing van een bredere definiëring van het begrip ‘vluchteling’ of door een aanvullende vorm van bescherming.⁵⁶⁷

UNHCR is van mening dat er geen binnenlands vluchtalternatief binnen Centraal en Zuid Irak bestaat. De vraag of een binnenlands vluchtalternatief bestaat in de drie noordelijke provincies onder KRG-bestuur voor mensen afkomstig uit Centraal of Zuid-Irak moet volgens de UNHCR zorgvuldig worden beoordeeld van geval tot geval, met inachtneming van in het bijzonder de relevantie- en redelijkheidsanalyse in de UNHCR *eligibility guidelines*.⁵⁶⁸

Binnenlands vluchtalternatief bestaat volgens de UNHCR niet in Centraal Irak t.o.v. van personen afkomstig uit KRG-gebied. Of dit alternatief voor hen bestaat in de drie KRG-provincies moet van geval tot geval zorgvuldig worden beoordeeld. Speciale aandacht zou moeten worden besteed aan de groepen waarvan uit de *eligibility guidelines* blijkt dat zij geen binnenlands vluchtalternatief zullen vinden in de drie provincies onder KRG-bestuur.⁵⁶⁹

---

⁵⁶⁵ Zoals de Internationale Organisatie voor Migratie. Zie hierover ook UNHCR Global Appeal 2008-2009, p. 212.

⁵⁶⁶ Bijvoorbeeld IOM en de lokale verenigingen van de Rode Halve Maan, ondersteund door de Internationale Federatie en het Internationale Comité van het Rode Kruis en Rode Halve Maan verenigingen.

⁵⁶⁷ “UNHCR considers Iraqi asylum-seekers from Central and Southern Iraq to be in need of international protection. Iraqi asylum-seekers should be considered as refugees based on the 1951 Convention criteria. Where such asylum-seekers are not recognized under the 1951 Convention refugee criteria, international protection should be afforded through the application of an extended definition, or otherwise through a complementary form of protection.” Addendum to UNHCR’s Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p. 7.

⁵⁶⁸ “(...) The question of the availability of IFA/IRA in the three Northern Governorates for individuals from Central and Southern Iraq must be carefully assessed on a case-by-case basis, taking into consideration, in particular, the relevance en reasonableness analysis in the Eligibility Guidelines,” Addendum to UNHCR’s Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p. 7.

⁵⁶⁹ Addendum to UNHCR’s Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p. 8.

UNHCR is van mening dat daar waar personen afkomstig uit KRG-gebied niet worden erkend als vluchteling op basis van de criteria in het VN-vluchtelingenverdrag, maar blijkt geven bescherming te behoeven waarvoor aanvullende beschermingsvormen gepast zouden zijn, deze zaken ook op deze wijze zouden moeten worden beoordeeld.⁵⁷⁰

---

⁵⁷⁰

“(…) In cases where an asylum-seeker is not recognized as a refugee under the 1951 Convention but nevertheless demonstrates protection needs for which complementary forms of protections may be appropriate, the case should be assessed accordingly” Addendum to UNHCR’s Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007, p. 8.

Bijlage 1. Samenstelling Iraakse regering

(zie voor de datum van aantreden paragraaf 2.2. alsmede m.b.t. opschorten van werkzaamheden door soennietische ministers).

Premier	Nouri al-Maliki (sji'iet)
Vice-premier	Barham Salih (Koerd)
Vice-premier	Salam Zaubai (soenniet)
Ministers:	
Binnenlandse Zaken	Jawad al-Bolani (sji'iet)
Buitenlandse Zaken	Hoshyar Zebari (Koerd)
Financiën	Bayan Jabr (sji'iet)
Defensie	Abd al-Quadir Gahder Ubaidi (soenniet)
Elektriciteit	Karim Waheed (sji'iet)
Industrie en Mineralen	Fawzi al-Hariri (Koerd)
Huisvesting en Opbouw	Bayan Dazee (Koerd,)
Onderwijs	Khudayyir al-Khuza'i (sji'iet)
Hoger onderwijs	Abed Theyab al-Ajili (soenniet)
Gezondheid	Salih Mahdi Mutlab Al-Hasnawi (Shia)
Planning en	
Ontwikkelingssamenwerking	Ali Baban (soenniet)
Communicatie	Mohammed Tawfiq Allawi (sji'iet)
Handel	Abd al-Fatah Hassan al-Sudani (sji'iet)
Olie	Hussein al-Shahristani (sji'iet)
Landbouw	Ali Al-Bahadly (shi'iet)
Justitie	Hisham al-Shibli (soenniet)
Werkgelegenheid en	
Sociale Zaken	Mahmoud Mohammed al-Radhi (sji'iet)
Water	Adbul Latif Rashid (Koerd)
Transport	Acting- Shirwan Al-Wai'li (shi'iet)
Cultuur	Asad Kamal Mohammed (Koerd)/ Ad interim Akram Hakim (sji'iet)
Wetenschap en technologie	Raed Fahmi Jahid (soenniet)
Ontheemden en migratie	Abdul Samad Rahman Sultan (sji'iet)
Jeugd en Sport	Jassim Mohammed Jafer (sji'iet)
Milieu	Nermin Othman (Koerd)
Publieke Werken en Gemeenten	Riyad Gharib (sji'iet)
Minister van Mensenrechten	Wijdan Mikaeil (Koerd)
Minister van Nationale Dialoog	Akram al-Hakim (sji'iet)
Staatsministers:	
Nationale Veiligheid	Shirwan al-Wa'ili (sji'iet)

*Algemeen ambtsbericht Irak
juni 2008*

Parlements zaken	Safa Al-Safi (sji'iet)
Buitenlandse Zaken	Rafaa al-Esawi (soenniet)
Maatschappelijke Zaken	Riyadh Gharib (sji'iet)
Vrouwenzaken	Fatin Abdel-Rahman Mahmoud (soenniet, vrouw)
Gouvernoraten	vacant
Toerisme en Archeologie	Acting , Mohamed Airibi (sji'iet)
Overige staatsministers	
Mohammed Abbas Auraibi (sji'iet)	
Ali Mohammed Ahmed (Koerd)	
Hassan Rhadi Khazim (sji'iet)	
Hasan Radhi al-Sari (sji'iet)	

Bijlage 2. Zetelverdeling in het parlement

Partij(combinatie)	Zetels (275 totaal)
<i>Unified Iraqi Coalition</i> (voorheen: <i>United Iraqi Alliance</i>) (religieuze sji'ieten: SIIC, Daawa, Islamic Union for Iraqi Turkomans, Turkoman Loyalty Movement)	81
De beweging van Moqtada Al Sadr	32
Fadilah	15
<i>Kurdistan Gathering</i> (Koerden: KDP, PUK, en Turkman Brotherhood Party)	53
<i>Tawafoq Iraqi Front</i> (religieuze soennieten: Iraqi Islamic Party)	44
<i>National Iraqi List</i> (seculieren: Allawi, Pachachi, al-Yawar)	25
<i>Hewar National Iraqi Front</i> (seculieren, ex-Ba'athisten, soennieten)	11
<i>Islamic Union of Kurdistan</i> (religieuze Koerden)	5
<i>Liberation and Reconciliation Gathering</i> (seculiere soennieten)	3
<i>Mithal al-Aloosi List for Iraqi Nation</i> (seculiere soennieten)	1
<i>Iraqi Turkoman Front</i> (Turkmenen)	1
<i>Progressives (Risaliyun)</i> (onafhankelijke Sadr-lijst)	2
<i>Al Ezediah Movement for Progress and Reform</i> (Yazidi's)	1
<i>Al Rafedain List</i> (christenen)	1

Op 16 maart 2006 is het parlement voor het eerst in een inaugurele zitting bijeengekomen.

Bijlage 3. Landkaart

Bijlage 4. Documenten

In aanvulling op de informatie in paragraaf 3.3.4. volgt hieronder informatie over enkele documenten. Meer kon terzake niet worden geverifieerd.

Nationaliteitsbewijs

Het Iraakse nationaliteitsbewijs ('shihada al-jinsiyya al-'iraqiyya', verkort: 'al-jinsiyya') wordt doorgaans aangevraagd op ongeveer 14- tot 18-jarige leeftijd. Deze kaart kan worden aangevraagd bij de afdeling Burgerlijke Stand in het district van residentie, indien de aanvrager er is geregistreerd. Hierover dient de aanvragen in ieder geval een bewijs te overleggen dat de vader Irakees is.

Identiteitskaart

De Iraakse identiteitskaart ('bitaqa al-shakhsiyya' of 'huwwiyya al-ahwal al-madaniyya')⁵⁷¹ kan worden aangevraagd bij de afdeling Burgerlijke Stand in het district van residentie, indien de aanvrager er is geregistreerd.

---

⁵⁷¹

De laatste twee woorden staan voor 'burgerlijke status'.

Geraadpleegde bronnen

Naast de in de inleiding genoemde bronnen is gebruik gemaakt van de volgende bronnen en publicaties:

ABC News

Amnesty International Report 2005
Amnesty International, MDE, 14/033/2006
Amnesty International, MDE 14/002/2007
Amnesty International, MDE 14/003/2007
Amnesty International, MDE 14/005/2007
Amnesty International, MDE 14/020/2007
Amnesty International, 'Iraq, Unjust and unfair: the death penalty in Iraq, 20 april 2007.
Amnesty International, 'Iraqis flee to Syria to escape violence', 17 juni 2007
Amnesty International, MDE 14/028/2007
Amnesty International, MDE 14/041/2007
Amnesty International, Appeals for Action: 'Prevent execution of tortured woman', 10 december 2007
Amnesty International, MDE 14/001/2008
Amnesty International press release, 'Iraq: 28 people executed after what seems to be hasty and unfair trials', 18 april 2008.
Amnesty International, news and updates, 'Refugee camp trauma continues for Palestinians', 30 april 2008. Amnesty International, MDE 14/012/2008

BBC

Jakub Cerny, 'Death Squad Operations in Iraq' (juni 2006), CSRC/Defence Academy of the United Kingdom

CIA World Fact Book – Iraq, 15 april 2008

Cluster F, 'Internally Displaced Persons in Iraq', 21 november 2007

CNN

Jakub Cerny, 'Death Squad Operations in Iraq' (juni 2006), CSRC/Defence Academy of the United Kingdom

Committee to Protect Journalists.

the Economist

Elsevier

Le Figaro

Guardian

Algemeen ambtsbericht Irak
juni 2008

Human Rights Watch, 'Iraq: Tribunal's flaws raise fair-trial concerns', 17 december 2004
Human Rights Watch, 'Iraq: Court Must Act to Protect Defense Counsel', 27 juni 2006
Human Rights Watch World Report 2006
Human Rights Watch, 'Iraq: New Martial Law Powers Threaten Basic Rights', 23 februari 2007
Human Rights Watch, 'Iraq: Halt New Dujail Trail Executions', 8 januari 2007
Human Rights Watch, 'Iraq: US Plan Must Rein in Death Squads', 8 januari 2007
Human Rights Watch, 'Iraq: Anfal Proceedings Raise Concerns', 25 maart 2007
Human Rights Watch, 'Caught in the Whirlwind; Torture and Denial of Due Process by the Kurdish Security Forces', juli 2007
Human Right Watch, World Report 2008
Human Rights Watch, 'Iraq: Fix Flaws in Reconciliation Law', 21 februari 2008
Human Rights Watch, 'US: Release Iraqi News Photographer', 11 april 2008
Human Rights Watch, 'Letter to the Security Council on MNF Detention Practices in Iraq', 28 april 2008

ICRC, 'Iraq: No let-up in the humanitarian crisis', maart 2008
ICRC, 'ICRC activities in 2007', 13 maart 2008

ICTJ, 'Briefing Paper: Iraq's New "Accountability and Justice" Law, 22 januari 2008

the Independent

International Crisis Group, Middle East Report, No 72, 'Iraq's Civil War, the Sadrists and the Surge', 7 februari 2008
International Crisis Group, 'Iraq and the Surge', 9 april 2008;

International Herald Tribune

IRIN News

IOM, 'Iraq Displacement 2006 Year in Review'
IOM Iraq, 'Assisted Voluntary Returns, Year in Review', januari 2007
IOM, 'Iraq: Displacement 2007 mid-year review, 17 juli 2007
IOM, 'Internally Displaced Persons Tent Camp Assesment Report, Iraq', oktober
IOM Emergency Needs Assessments, 1 juni 2008

LA Times

Brief van de ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie aan de Tweede Kamer inzake verlenging van de Nederlandse militaire deelname aan de NAVO-trainingsmisssie in Irak ("NTM-I"), 6 juni 2008

Le Monde

Nederlands Dagblad

New York Times

NRC Handelsblad

*Algemeen ambtsbericht Irak
juni 2008*

NOS

Reformatorsch Dagblad

Open Doors

Oxfam International, 'Rising to the Humanitarian Challenge in Iraq', Briefing paper, juli 2007

RFE/RL

Time

Trouw

UN News

UNAMI Human Rights Report, 1 mei-30 juni 2006

Reformatorsch Dagblad

Reporters without borders

Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2006/945, 5 december 2006

Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2006/360, 2 juni 2006

Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2007/330, 5 juni 2007

Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 30 of resolution 1546 (2004), S/2007/126, 7 maart 2007

Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2007/608, 15 oktober 2007

Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/19, 14 januari 2008

Report of the Secretary-General pursuant to paragraph 6 of resolution 1770 (2007), S/2008/266, 22 april 2008

Reporters Sans Frontiers, Annual Report 2008

Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict, OSRSG/PR080425, 25 april 2008

Der Spiegel

US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 8 maart 2006

US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 6 maart 2007

US Department of State, Iraq Country Report on Human Rights Practices, 11 maart 2008

*Algemeen ambtsbericht Irak
juni 2008*

US Department of State, 'International Religious Freedom Report 2007: Iraq', 14 september 2007

UNAMI Human Rights Report, 1 juli - 31 augustus 2006
UNAMI Human Rights Report, 1 mei - 30 juni 2006
UNAMI Human Rights Report, 1 november - 31 december 2006
UNAMI Human Rights Report, 1 januari - 31 maart 2007
UNAMI Human Rights Report, 1 april - 30 juni 2007
UNAMI Human Rights Report, 1 juli - 31 december 2007

UNHCR, 'Basrah Governorate Assessment Report, August 2006
UNHCR Country of Origin Information Iraq, oktober 2005
UNHCR Guidelines Relating to the Eligibility of Iraqi Asylum-Seekers, oktober 2005
UNHCR Press Release, 'UNHCR deplures forced return of 135 Iraqi's by Turkey', 26 juli 2007
UNHCR Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers van augustus 2007
UNHCR Sulaymaniah Governorate Assessment Report, September 2007
UNHCR Dahuk Governorate Assessment Report, September 2007
UNHCR Erbil Governorate Assessment Report, September 2007
UNHCR's Eligibility Guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum-seekers, augustus 2007
UNHCR Briefing Notes, 'UNHCR cautions about retrurn', 23 november 2007
Addendum to UNHCR's Eligibility guidelines for assessing the international protection needs of Iraqi asylum seekers, December 2007
UNHCR Briefing Notes, 'Iraq returns latest', 7 december 2007
UNHCR Branch Office Amman, '2007 in Numbers'
UNHCR Jordan, '2007 year in Review, Achievements and Developments'
UNHCR Jordan, 2008 Briefing Notes
UNHCR News Stories, 'Guterres Visits Iraq; announces strengthened UNHCR presence', 18 februari 2008
UNHCR News Stories, 'UNHCR concerned about situation of Palestinians on Iraq Border', 18 maart 2008
UNHCR News Stories, 'Iraqi crisis fuels rise in asylum claims in industrialized world', 18 maart 2008
UNHCR Jordan Fact Sheet, april 2008
UNHCR Briefing Notes, 'Internal displacement in Iraq', 8 april 2008
UNHCR Iraq Situation Update, April-May 2008

UNICEF Iraq, 'Update for Partners on the Situation of Children in Iraq, First Quarter 2008

UN News

Veiligheidsraad Resolutie 1770 (2007), 10 augustus 2007
Veiligheidsraad Resolutie 1790 (2007), 18 december 2007
Veiligheidsraad Resoluties 1723 (2006), 28 november 2006; 1637 (2005), 8 november 2005; 1546 (2004), 8 juni 2004

De Volkskrant

VS ministerie van Defensie, 'Measuring Stability and Security in Iraq', Report to Congress, september 2007

*Algemeen ambtsbericht Irak
juni 2008*

Washington Post

Reuters, AP, ANP, AFP